

Motion till riksdagen 2023/24:2733

av **Muharrem Demirok m.fl. (C)**Muharrem Demirok m.fl (C)

Centerpartiets budgetmotion 2024

Sammanfattning

Krisbekämpning på riktigt

Sverige står inför flera parallella kriser som kräver både reformer och tuffa prioriteringar. Våra viktigaste satsningar:

Satsa på tillväxt framför populism

Vi sänker skatten på arbete med 10 miljarder kronor mer än regeringen istället för att höja den som regeringen.

Ett jobbskatteavdrag med tonvikt på de med lägst inkomster, som ger flera tusen kronor tillbaka till de som tjänar minst.

Sänka arbetsgivaravgifterna för de med lägst inkomster för att ge fler möjlighet att komma in på arbetsmarknaden, vilket dämpar kostnaderna och inflationen.

Begränsa regeringens marginalskattehöjning så att det ska löna sig att utbilda, specialisering och jobba extra.

Arbetslinjen bibehålls – nej till den rekordstora höjningen av a-kassan. Satsning på effektiva matchningstjänster.

Prioritera skola och utbildning

Stoppa uppsägningarna av lärare och stängning av skolor.

Centerpartiet satsar 5 miljarder mer än regeringen på skolan i ett särskilt sektorsbidrag för att stoppa nedskärningsvågen.

Därutöver satsar vi bl.a. på lärarutbildning, vidareutbildning mitt i livet, yrkes- högskola, yrkesvux och högre utbildning – totalt 7 miljarder mer än regeringen på utbildning.

För att trygga välfärden satsas totalt 18 miljarder på statsbidrag och sektorsbidrag till kommunerna och regionerna.

Vi räddar klimatpolitiken när Tidöregeringen kraschar den

Alla måste få möjlighet att ställa om och byta till miljöbil och svenskt biobränsle.

Alla ska kunna byta till miljöbil med hjälp av en ny klimatbonus på 50 000 kronor för nya eller begagnade billigare miljöbilar.

Alla ska kunna tanka svenskt biobränsle genom att upphandla billigt svenskt biobränsle från den svenska skogen. Biogasens skattebefrielse räddas.

Alla ska kunna spara el genom att installera t ex en värmepump, med 50 000 till utökad Grönt rotavdrag och en klimatkredit på 100 000 till låg ränta.

Utbyggnaden av vindkraften påskyndas genom att vi får ned tillstånden till två år med en kriskommission.

Landsbygdspolitik på riktigt

Insatser ska gå direkt fram till dem som är berörda på den svenska landsbygden.

Välfärden på landsbygden värnas genom att fördelningen riktar mer av statens kommun- och regionpengar till landsbygdskommuner. Ambulansvården rustas upp.

Stöd som rör bränsle ska gå direkt till bilberoende på landsbygden, inte till att tanka stadsjeepar i storstaden. Rabatt på 3 kronor per liter vid pump oberoende av bränsle för boende i landsbygdskommuner.

Gröna näringar ges möjlighet att öka sin självförsörjning och konkurrenskraft med fortsatt skatterabatt på bränslet samt ett program för grön omställning.

Mindre vägar på landsbygden rustas upp med en garanti mot potthål.

Landsbygden ges resurser att hantera de senaste årens extrema väderhändelser och svinpest, bl.a.

En bred kamp mot gängvåld och rekrytering till gängkriminalitet

Politiken behöver sätta in de resurser som krävs för att stoppa gängkriget och skydda både barn och vuxna.

Stärk polisens närvaro i vardagen – fler lokala och uniformerade poliser. Satsa på domstolarna och hela rättsväsendet.

Fördubbla insatserna för avhoppare. Inför ett nationellt avhopparprogram för både barn och vuxna.

Inte en krona ska sparas där rekryteringen kan stoppas – stärk skolan och socialtjänsten.

Stoppa pengaflödet till gängen – tillskott till tullen och Ekobrottsmyndigheten m fl.

Våga prioritera det som är viktigt på riktigt

Bekämpa inflationen och prioritera bildning och grön tillväxt i hela landet.

Centerpartiet har en budget som håller sig inom reformutrymmet och prioriterar riktig krisbekämpning. Därmed tvingas vi prioritera bort en rekordhög a-kassa och sänkt pris på bensin i storstaden, snus och plastpåsar.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Krisbekämpning på riktigt	1
Satsa på tillväxt framför populism.....	1
Prioritera skola och utbildning.....	1
Vi räddar klimatpolitiken när Tidöregeringen kraschar den.....	2
Landsbygdspolitik på riktigt	2
En bred kamp mot gängvåld och rekrytering till gängkriminalitet.....	2
Våga prioritera det som är viktigt på riktigt	2
Förslag till riksdagsbeslut.....	5
Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken.....	5
Svensk ekonomisk politik måste möta flera parallella kriser	5
En regering som inte förmår att möta kriserna	6
Behov av en riktig liberal ekonomisk krisbekämpning för hela landets bästa	6
Konjunkturbedömning: Sverige sticker ut negativt vid en internationell jämförelse...6	
Inflations- och tillväxtkrisen samt krisen för jobbpolitiken	7
Centerpartiets svar: En riktig tillväxtpolitik med sänkt skatt på arbete med 10 miljarder kronor	7
Sänkt skatt för vanliga löntagare	8
Klimatkrisen och krisen i svensk klimatpolitik	11
Centerpartiets svar: En klimatpolitik där alla kommer med.....	11
Klimatbonus som gör att alla kan vara med	12
Trygghetskrisen till följd av gängkrigen.....	13
Centerpartiets svar: Bekämpa gängkriget från alla fronter.....	14
Välfärds krisen drabbar skolan	16
Centerpartiets svar: Satsa på utbildning och rädda skolan så att fler kan göra livsresor.....	16
Landsbygden drabbas av kostnadskrisen och välfärds krisen	18
Centerpartiets svar: Landsbygds politik på riktigt.....	19
Säkerhets kris kräver satsning på Sveriges försvarsförmåga och människor i nöd.....	21
Centerpartiets svar: Värna svenskt försvar, Ukraina, biståndet och flyktingmottagandet.....	21
Jämställdheten kan inte vänta	22
Centerpartiets svar: Stärk kvinnors oberoende och stoppa våld och förtryck	23
Värna statsfinanserna och det finanspolitiska ramverket	24
Det gröna liberala alternativet i svensk ekonomisk politik	24
Inkomster och skatter	27
Skatt på förvärvsinkomster – förvärvsinkomstbeskattning	27

Skatt på förvärvsinkomster – socialavgifter m.m.	30
Skatt på konsumtion m.m.	31
Övriga skattefrågor	31
Övriga förslag som påverkar inkomstberäkningen	32
Utgifter.....	35
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	36
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	37
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	38
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	40
Rättskedjans alla delar är viktiga och ska stärkas.....	40
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	44
Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	45
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	49
Utgiftsområde 8 Migration	51
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	53
Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	57
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	58
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	59
Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	61
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	66
Utgiftsområde 15 Studiestöd	68
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	69
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	76
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	79
Utgiftsområde 19 Regional utveckling.....	83
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	85
Utgiftsområde 21 Energi.....	89
Utgiftsområde 22 Kommunikationer.....	91
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	94
Utgiftsområde 24 Näringsliv	97
Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	101
Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	101
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.....	102
Offentliga finanser.....	103
Utgiftstak	103

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2024–2026 enligt förslaget i tabell 35 i motionen.
3. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden och övriga utgifter för 2024 enligt förslaget i tabell 6 i motionen.
4. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2025 och 2026 enligt förslaget i tabell 7 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2024 enligt förslaget i tabell 4 i motionen och ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2025 och 2026 enligt förslaget i tabell 5 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken

I en utmanande tid presenterar Centerpartiet en budget som tar itu med de utmaningar som Sverige står inför. Vi gör det väl medvetna om att en liberal och grön politik för tillväxt och livsresor är det som leder till framtidstro och livskraft i hela landet.

Svensk ekonomisk politik måste möta flera parallella kriser

Den svenska ekonomin och det svenska samhället möter nu multipla, allvarliga kriser:

Vi befinner oss i en allvarlig inflations- och tillväxtkris som sticker ut i en internationell jämförelse, med risker för ytterligare försämring till följd av en hög skuldsättning i hushållen. Som en följd av denna ekonomiska kris kommer nu en välfärdskris i kommuner och regioner, som särskilt drabbar landsbygden, med en allt djupare kris för skolan. Samtidigt drabbas många svenska städer av ett gängkrig med skjutningar, sprängningar och mycket unga förövare och offer. Detta skapar en kris för tryggheten på gator och torg. Klimatkrisen blir allt tydligare med extremväder, men trots detta är den svenska klimatpolitiken och klimatomställningen i vårt land i kris till följd av Tidöregeringens politik. Rysslands anfallskrig mot Ukraina, som har varit den utlösande faktorn för inflationskrisen, ställer fortsatt höga krav på prioriteringar av vårt lands försvarsförmåga och stödet till Ukraina.

I grund och botten är svensk ekonomi stark, med en välutbildad befolkning, framåt-syftande företag, en hög sysselsättningsgrad och en fungerande välfärd. Men den ekonomiska politiken präglas alltmer av oordning och av en regering som inte förmår att hantera de pågående kriserna.

En regering som inte förmår att möta kriserna

Sunda statsfinanser och stöd till Riksbanken i inflationsbekämpningen är ett nödvändigt, men inte tillräckligt, svar på den ekonomiska krisen. Ett kraftfullt svar på krisen kräver också fokus på incitament till arbete, företagande och grön omställning och på att värna utbildning, välfärd och ett samlat svar på gängvåldet. Det krävs den typ av liberala framåtsyftande reformer som historiskt har präglat svensk ekonomisk politik under tidigare årtiondens kriser, som svaret på 1990-talskrisen och finanskrisen 2007–2009, där kriserna i båda fallen följdes av stark återhämtning.

Tidöregeringens politik präglas i bästa fall av oordning och grumliga prioriteringar, i värsta fall av populistiska satsningar. Den sittande regeringen lägger stora resurser på att göra det billigare att tanka i storstäderna, snusa och köpa plastpåsar. Höjd a-kassa är en av regeringens i särklass mest kostsamma reformer. Samtidigt höjs skatten på arbete och skola, utbildning och bildningsförbund drabbas av stora nedskärningar. Löften som gång på gång utställts till dem som drabbats av kostnadskrisen på landsbygden har mynnat ut i åtgärder som knappt förändrat situationen överhuvudtaget.

Behov av en riktig liberal ekonomisk krisbekämpning för hela landets bästa

För att möta kriserna på riktigt krävs nu en ordnad socialliberal ekonomisk reformpolitik, som kan ta hela landet ur den ekonomiska krisen. Som ökar chanserna för fler att arbeta och försörja sig. Som satsar på arbetslinjen och företagen, tillväxtmotorn i den svenska ekonomin. Som återför landet till en fungerande klimatpolitik och gör det möjligt för alla att vara en del av klimatomställningen. Som bygger upp skolan och bildningsidealet i stället för att undergräva det. Och som möter gängvåldet på bredden med insatser från både polis och socialtjänst för att snabbt få bort ungdomarna från gängen.

I denna budget presenteras ett sådant liberalt och grönt ekonomiskt alternativ. Centerpartiets alternativ är i linje med hur framgångsrik krisbekämpning tidigare bedrivits i Sverige, men i dag står vi tämligen ensamma kvar vid de liberala ekonomiska principer som möjliggjort Sveriges långa och starka välståndsutveckling.

Konjunkturbedömning: Sverige sticker ut negativt vid en internationell jämförelse

Sverige befinner sig i ett utmanande ekonomiskt läge. Den höga inflationen har tvingat penningpolitiken att reagera kraftfullt med fyra procentenheter högre styrränta på knappt ett och ett halvt år. Svenska hushåll är högt belånade, och kombinationen av hög inflation och de högre räntor som ska mota den slår hårt mot hushållskassorna och inhemsk konsumtion. Hushållens osäkerhet och fortsatta pessimism spiller över inte minst på bostadsbyggandet, vilket i kombination med de höga räntorna leder till en svår situation i hela byggsektorn.

Sammantaget väntas svensk ekonomi enligt regeringens prognos krympa med 0,6 procent i år, för att sedan endast växa svagt nästföljande år. Prognosen innehåller dock stora osäkerheter. Exporttillväxten väntas dämpas framöver och är beroende av konjunkturutsikterna i andra länder, som också brottas med hög inflation. Prognosen om tillväxt nästa år är osäker och vissa prognosmakare spår en viss nedgång i BNP även 2024.

Inflationen i Sverige är på en fortsatt hög nivå. Priserna har ökat snabbt i synnerhet inom tjänstesektorn och i de branscher som var mest drabbade av pandemin och därefter har haft en stark period av återhämtning. Nedgången i energipriser har för tillfället en dämpande effekt på inflationen, men sammantaget är inflationstakten en bra bit över Riksbankens mål.

Arbetslösheten är hög, framför allt på grund av ett högt antal långtidsarbetslösa. Detta trots att svensk arbetsmarknad har utvecklats starkt under tiden efter pandemin och särskilt för utrikes födda, som hade en sysselsättningsgrad på 68 procent i slutet av det andra kvartalet i år. Konstateras kan att vi ser det lägsta gapet i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda på minst 20 år – 2,5 procentenheter. Under de senaste månaderna har dock arbetslösheten parkerat på en nivå som är högre än innan pandemin och påtagligt högre än i jämförbara länder. Enligt Konjunkturinstitutets septemberprognos ökar arbetslösheten nästa år till 8,2 procent i takt med att anställningsplanerna inom flera sektorer försvagas, särskilt inom bygg- och anläggningsbranschen samt i delar av tjänstesektorn.

Denna kombination av låg tillväxt, hög inflation och hög arbetslöshet är i dagsläget mer eller mindre unik i europeisk kontext. Inget OECD-land i Europa har en så svag prognosticerad tillväxt samtidigt som inflationen är kvar på höga nivåer. Enligt regeringens egen prognos väntas en tillväxt i euroområdet på 0,7 % i år jämfört med de 0,6 % som Sverige krymper med.

Inflations- och tillväxtkrisen samt krisen för jobbpolitiken

Den globala inflationskrisen och Sveriges tillväxtkris kräver mer av finanspolitiken än bara inflationsbekämpning och starka statsfinanser. Att stödja Riksbankens penningpolitik i kampen mot inflationen är nödvändigt och bra men inte tillräckligt. Det krävs samtidigt en aktiv politik för att ta Sverige ur krisen, för att stimulera tillväxt och jobbskapande utan att spä på inflationen. I första hand måste det ske genom att utbudet i ekonomin ökas och kostnaderna minskas. I stället har Tidöregeringen netto höjt skatterna på arbete i flera steg, och de vill nu i budgeten höja skatterna på arbete med netto drygt 2 miljarder kronor och samtidigt skapa ytterligare kostnadsökningar för företagen.

Centerpartiets svar: En riktig tillväxtpolitik med sänkt skatt på arbete med 10 miljarder kronor

Sverige behöver en riktig tillväxtpolitik som gör det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete, som minskar företagens kostnader och uppmuntrar dem att anställa och som motverkar bristsituationer och stimulerar investeringsviljan i Sverige.

En grundprincip för en sådan politik är att inte höja de redan höga skatterna på arbete utan att sänka dem. Sammantaget sänker Centerpartiets budgetalternativ skatterna på arbete med 10 miljarder kronor i förhållande till regeringen. Det sker genom en kombination av lägre inkomstskatt för de med medelinkomster och låga inkomster, lägre marginalskatt och sänkta arbetsgivaravgifter för låga löner. Vi sänker också generellt kostnadsbördan för företagen för att därigenom dämpa inflationstrycket.

Sänkt skatt för vanliga löntagare

I Centerpartiets budget föreslås en bred skattesänkning, ett jobbskatteavdrag på inkomstskatten, med fokus på låga inkomster och medelinkomster. Jobbskatteavdraget ska göra det lättare att öka sin arbetstid, att gå från bidrag till arbete och att klara kostnadskrisen. Skattesänkningen motsvarar 1 500 kronor per år för en person med 200 000 i årsinkomst och 2 800 kronor per år för en person med 400 000 i årsinkomst. Sammantaget ligger jobbskatteavdraget på 13 miljarder kronor jämfört med Tidö-regeringens föreslagna extra jobbskattavdrag på 11 miljarder kronor, och det är mer fokuserat på personer med låga löner.

Tabell 1. Effekter av Centerpartiets Jobbskatteavdrag

Årslön	Månadslön	Centerpartiets JSA	Regeringens JSA	Skattesänkning jämfört med regeringen
150000	12500	952	185	767
200000	16667	1484	186	1298
300000	25000	2161	1356	805
400000	33333	2838	2527	311
420000	35000	2973	2761	212
500000	41667	3251	3251	0
600000	50000	3251	3251	0

Bromsa ökningen av marginalskatterna

För första gången någonsin genomför nu en moderatledd regering en kraftfull marginalskattehöjning genom att stoppa den automatiska uppräkningsmetoden av skiktgränsen för statlig inkomstskatt. En marginalskattehöjning så kraftfull att den motverkar det borttagande av värnskatten som Centerpartiet tvingade den föregående socialdemokratiska regeringen att genomföra. I praktiken innebär det en skattehöjning för över en miljon hushåll, med så mycket som över 20 000 kronor för vissa hushåll som befinner sig precis vid skiktgränsen. Marginalskattehöjningen drabbar också precis den typ av kvalificerad arbetskraft i inkomstskikten strax över 51 000 kronor i månaden där kompetensbristen just nu är som störst: läkare, unga ingenjörer, tandläkare, erfarna poliser, specialistsjuksköterskor som jobbar obekvämt med flera. Skattehöjningen underminerar arbetet med att skapa kvalificerade välbetalda specialisttjänster, där erfarna personer stannar kvar och jobbar mer i bristyrken. Enligt Finansdepartementets egna beräkningar förloras motsvarande 11 000 heltider på skattehöjningen. På ganska kort sikt leder marginalskattehöjningen till minskade, inte ökade, skatteintäkter.

För att mildra marginalskattehöjningen, i synnerhet för de många personer i bristyrken som ligger precis under skiktgränsen i dag, och samtidigt skydda skatteskalorna mot fortsatt godtycke så föreslår Centerpartiet att uppräkningsmetoden framöver ska följa den genomsnittliga löneutvecklingen under föregående år, så som den beräknas av Medlingsinstitutet. För innevarande år flyttas skiktgränsen upp med 2,7 procent, vilket innebär att regeringens skattehöjning för alla över skiktgränsen mildras med upp till 3 240 kronor per år.

Tabell 2. Effekter av justerad brytpunkt

Årslön	Månadslön	Statlig inkomstskatt per år, regeringen	Statlig inkomstskatt per år, Centerpartiet	Skattesänkning jämfört med regeringen
<u>540000</u>	<u>45000</u>	0	0	0
<u>600000</u>	<u>50000</u>	0	0	0
<u>612000</u>	<u>51000</u>	0	0	0
<u>624000</u>	<u>52000</u>	1740	0	1740
<u>636000</u>	<u>53000</u>	4140	900	3240
<u>648000</u>	<u>54000</u>	6540	3300	3240
<u>660000</u>	<u>55000</u>	8940	5700	3240
<u>720000</u>	<u>60000</u>	<u>20940</u>	<u>17700</u>	3240

Fler ska kunna gå från bidrag till jobb med sänkta arbetsgivaravgifter

Sverige har bland världens högsta skatter på att anställa personer med låga inkomster. De höga arbetsgivaravgifterna minskar möjligheterna för redan utsatta personer att bli anställda och för små företag att växa. De motsvaras i dag också till minst en tredjedel av ett rent skatteuttag, den så kallade allmänna löneavgiften, utan motprestationer i någon form. Sänkta arbetsgivaravgifter är därför ett viktigt sätt att göra det lättare för företag, och för offentlig sektor, att erbjuda personer som står utanför arbetsmarknaden deras första jobb.

Sänkta arbetsgivaravgifter är också en av få reformer som tydligt dämpar inflationen. Konjunkturinstitutet säger i en analys från den 4 december 2022: ”Det enda finanspolitiska instrumentet som har en negativ effekt på inflationen är en sänkning av arbetsgivaravgifterna. [...] Anledningen till att inflationen blir lägre när arbetsgivaravgifterna sänks är att en sänkning av arbetsgivaravgifterna minskar företagens kostnader, vilket gör att de har möjlighet att sänka priserna.”

En av de första åtgärderna som Tidöregeringen genomförde var emellertid att höja arbetsgivaravgifterna för unga med 11,7 procentenheter, och skatthöjningen fortsätter nu med en höjning av skatten även på 15–17-åringars sommarjobb med cirka 5 000 kronor. Detta i ett läge då det är avgörande att många ungdomar får sitt första jobb och inte lockas att bli hantlangare åt kriminella gäng.

Centerpartiet föreslår i stället sänkta arbetsgivaravgifter. Vi vill lätta den skattebörda som det i dag innebär att anställa människor i yrkena med de lägsta lönerna. Det är den typ av nedsättning som flera arbetsmarknadsekonomer efterlyst för att skapa större möjligheter för alla att komma in på arbetsmarknaden. Arbetsgivaravgifterna halveras för löner upp till 22 000 kronor i månaden, en skattesänkning som sedan fasas ut upp till och med lönenivåer på 25 000 kronor i månaden. Samtidigt fasas nedsättningen automatiskt ut i takt med att en person, genom ökad yrkesvana och erfarenhet, kommer upp i lönenivå.

En annan möjlighet för människor att komma i arbete genom en lägre lönekostnad är de så kallade etableringsjobben – en möjlighet att få en anställning till låg kostnad under två år som införs under 2023 efter en mycket lång fördröjning från det att Centerpartiet var med och förhandlade fram dess införande. Tyvärr har dock Tidöregeringen exkluderat företag som saknar kollektivavtal, ofta små företag som spelar en viktig roll för att

utsatta på arbetsmarknaden ska få sitt första jobb. Centerpartiet vill att dessa små företag, som står för huvuddelen av alla nya jobb, ska få ta del av etableringsjobben.

Sänkta kostnader och enklare regler för småföretag

En av alliansregeringens viktiga reformer var att begränsa sjuklöneansvaret för mindre företag genom det så kallade högkostnadsskyddet. För småföretagare innebär en sjukskrivning inte bara en kostnad då man tvingas betala sjuklön, utan också genom att det är svårt och kostsamt för en liten verksamhet att ersätta sjukskrivna medarbetare. Det leder till att små företag inte vågar ta risken att anställa personer med en sjukdomshistoria trots att de kan bidra positivt till företaget. Flera borgerliga regeringar där Centerpartiet medverkat har sett det som prioriterat att minska småföretagens sjuklöneansvar. Därför är det häpnadsväckande att en regering som kallar sig borgerlig nu vill avskaffa det högkostnadsskydd som flera socialdemokratiska regeringar inte velat röra och därmed dramatiskt försvåra för de svenska småföretagen. Centerpartiet vill därför stoppa regeringens slopande av högkostnadsskyddet så att inte jobbskapande i småföretag motverkas.

Under de senaste åren, med undantag för pandemin, har svenska företags regelbörda ökat kraftigt. Enligt vissa beräkningar motsvarande tiotals miljarder kronor. Det drabbar inte minst små företag med begränsade möjligheter att hantera detaljerade regelkrav.

Regelrådet har en för svag roll, med för få verktyg, för att begränsa en växande regelbörda. För att kontinuerligt kunna värna och granska regelbördan för svenska företag föreslås därför att regelrådet får större befogenheter och möjlighet att komma in tidigare i lagstiftningsprocessen samt ges ett utökat uppdrag att följa upp både de avgifter som företagen åläggs för olika typer av tillstånd och handläggningstider hos myndigheter.

Centerpartiet vill på sikt också införa en ny företagsform – mikroföretag – som gör det möjligt att enkelt pröva sin affärsidé. Det kan vara en nyanländ företagare som inte hunnit sätta sig in i den svenska skattebyråkratin eller personer som vill vara egna företagare på digitala plattformar. Gemensamt för många mikroföretagare är att de vill ha möjlighet att arbeta ihop till samma sociala förmåner som anställda, vilket är svårt för egenföretagare. Förslaget för mikroföretag är tänkt att lösa dessa problem genom att skapa en enklare beskattning, baserad på företagets omsättning, upp till en inkomst på 350 000 kronor.

Förbättrad matchning mot kompetensbristen

De omfattande arbetsmarknadsreformer som infördes med januariavtalet har sannolikt bidragit till att dämpa uppgången i arbetslösheten, men svensk ekonomi har fortfarande stora matchningsproblem. Mitt i den ekonomiska krisen står över 100 000 lediga platser, inklusive arbeten med lägre kvalifikationskrav, obesatta. Detta parallellt med att över 440 000 personer är arbetslösa (enligt AKU i augusti 2023). I det läget är det avgörande att arbetsmarknadspolitiken effektivt kan bidra till att arbetslösa finner arbetsgivare så snabbt och effektivt som möjligt och kan få de insatser som snabbt gör arbetssökande anställningsbara.

Arbetsförmedlingen har i begränsad skala infört matchningstjänster där matchningsföretag mot ersättning matchar och stödjer arbetslösa mot en prestationsbaserad ersättning som kopplas till om de får den arbetssökande i långvarig anställning och som beror på hur långt ifrån arbetsmarknaden den arbetssökande är. Dessa matchningstjänster har

visat sig oväntat framgångsrika och över hälften av de arbetssökande som fått detta stöd har kommit i långsiktiga jobb eller (i mindre omfattning) in på en studiemedelsberättigande utbildning. Trots detta väljer regeringen att kraftigt dra ned på de redan begränsade matchningstjänsterna och drar samtidigt ned på satsningen på Arbetsförmedlingens mindre kontor på landsbygden. Resurserna satsas i stället på Arbetsförmedlingens interna organisation och på statliga Samhall AB.

Samhall har under de senaste tio åren fått omfattande kritik för att man fortfarande använder sina mycket dyra anställningsstöd till att anställa personer som står närmare arbetsmarknaden i stället för exempelvis personer med funktionshinder. Centerpartiet vill prioritera resurserna så att så många som möjligt får beprövat effektiv matchningshjälp och så att Samhall AB, i enlighet med sitt uppdrag, fokuserar på att erbjuda arbetsplatser för personer med funktionshinder.

Klimatkrisen och krisen i svensk klimatpolitik

Parallellt med den ekonomiska krisen befinner sig världen också i en alltmer påtaglig klimatkrise. Världens stora ekonomier kämpar mot klockan, och allt fler indikatorer påminner oss om hur bråttom det är för världen att reducera sina koldioxidutsläpp innan vi står inför farliga och möjligen oåterkalleliga klimatförändringar. Länder som Sverige har fram tills nu spelat en avgörande roll som positivt exempel på hur ekonomin kan växa samtidigt som utsläppen minskar. Dessutom är Sverige nu en av de ledande aktörerna på grön industrialisering, med mycket stora investeringar i fossilfri teknologi och utökad förnybar energi. Sverige har haft ett starkt grönt varumärke som kunnat ge oss både ekonomiska fördelar och en tydlig röst i klimatdebatten. Tyvärr har regeringens klimatfientliga politik på kort sikt skapat en fundamental oordning för den svenska klimatomställningen, liksom för den ekonomiska politiken på klimatområdet.

Regeringens beslut att på kort tid skrota avgörande klimatsatsningar leder nu enligt regeringens egna beräkningar till utsläppsökningar på uppåt 20 procent. Lägg därtill att regeringen själv konstaterar att klimatmålen sannolikt inte nås. Kombinerat med svag tillväxt, förvandlas Sverige nu i snabb takt från att vara ett inspirerande föredöme till att allt mer framstå som ett varnande exempel. Det plötsliga avskaffandet av klimatbonusen för bilar har lett till att försäljningen av elbilar tvärbromsat. Avskaffandet av reduktionsplikten kommer att leda till att biobränsle i stor omfattning ersätts med fossila drivmedel.

Sveriges ambitiösa klimatpolitik har varit en stor tillgång för Sverige som land och för arbetet med att sänka utsläppen globalt. Samtidigt är det utan tvekan så att många människor, inte minst på landsbygden, upplevt att de inte har fått chansen eller inte har haft råd och möjlighet att vara en del av klimatomställningen. De har inte kunnat ta lån för att byta till en laddbar bil eller installera en värmepump, bergvärme eller solceller, trots att de insett att detta långsiktigt hade kunnat vara lönsamt. Besvikelsen har varit särskilt stor när rusande energipriser sedan lett till stigande bränsle- och uppvärmningskostnader.

Centerpartiets svar: En klimatpolitik där alla kommer med

Sverige behöver en politik som ger alla möjlighet att delta i klimatomställningen, inte minst alla de landsbygdsbor som är beroende av bilen och de som inte har haft råd att byta till miljövänligare alternativ. Det ska alltid löna sig att göra rätt för klimatet. I

synnerhet gäller det personbilarna, som väntas driva de stora utsläppsökningarna med regeringens politik.

Klimatbonus som gör att alla kan vara med

För att alla, oberoende av plånbok, ska ha möjlighet att byta till en klimatvänligare bil föreslås en ny kraftfull klimatbonus: dels för nya billigare elbilar, och dels för begagnade el-, hybrid- och gasbilar. Bonusen på 50 000 kronor ska gälla för bilar som kostar mindre än 400 000 kronor och omfatta minst 100 000 bilar per år, med prioritet för boende på landsbygden som är beroende av bilen. Den ska också omfatta alla de som blev berövade på sin bonus för köp av elbil över en natt i november 2022 (och som regeringen nu sent omsider försöker kompensera). Centerpartiets klimatbonus är över tjugo gånger mer omfattande, och lättare att söka, än den mycket begränsade skrotningspremie som regeringen föreslår.

Alla ska kunna tanka grönt – och rädda biogasen undan skattechock

För att alla ska ha möjlighet att tanka svenskt inhemskt biobränsle och för att Sverige ska kunna minska beroendet av importerat fossilt bränsle vill Centerpartiet införa en tanka svenskt-politik där staten så billigt som möjligt upphandlar en omfattande beredskapsproduktion av inhemskt biobränsle. Detta skapar en inhemsk produktionsbas på 2–3 miljarder liter biobränsle, förenad med incitament och krav på att denna upphandlade produktion säljs billigt i Sverige.

Produktionen och försäljningen av biogas behöver räddas sedan biogasen i år förlorade sin skattebefrielse till följd av en processfråga i EU-domstolen. Biogasproduktionen riskerar att kollapsa. De åkerier och andra företag som satsat på biogasanvändning och biogasproduktion riskerar nu att hamna i akut kris och sammanbrottet för biogasen i Sverige innebär ett stort bakslag för hela klimatarbetet. Trots detta har regeringen inte agerat. Centerpartiet vill återinföra skattebefrielsen och på kort sikt genomföra motsvarande stödinsatser inom ramen för undantagen från EU:s statsstödsregler.

Grönt rotavdrag och klimatkrediter för att alla ska kunna spara el

Det finns risker för nya prisuppgångar på el den kommande vintern, som en fortsatt följd av den fortsatta energikrisen i Europa efter Rysslands invasion av Ukraina. Samtidigt är hundratusentals hushåll för sin uppvärmning alltjämt beroende av direktverkande el i olika former, detta eftersom man inte haft råd att installera värmepump, bergvärme eller andra elsparande system.

För att ge alla möjlighet att bidra till att minska Sveriges elbehov, sänka sina elkostnader och bidra i klimatarbetet föreslår Centerpartiet att det gröna rotavdraget – som innefattar både installation och utrustning – breddas med 50 000 kronor även till energibesparande investeringar som värmepump och bergvärme. För att alla ska kunna låna till investeringar som lönar sig på längre sikt föreslås en särskild klimatkredit med en återbetalningstid om maximalt 20 år till en ränta som motsvarar statslåneräntan.

Gör klimatundret möjligt

I dag ligger svensk industri på många sätt före politiken i klimatomställningen. Det svenska klimatundret står redan i startgroparna. Det handlar exempelvis om satsningar på fossilfritt stål, batterifabriker, minskade metanutsläpp inom köttindustrin, nya proteinkällor, biodrivmedel och elflyg. Klimatpolitiken måste skapa förutsättningar att växla upp till nästa nivå. Det kräver att politiken gör sin del när det kommer till kompletterande investeringar, förutsättningar för en fungerande hemmamarknad, incitament, ambitiösa regleringar och nödvändiga regelförenklingar.

Vi prioriterar i vårt budgetförslag att ytterligare förstärka det framgångsrika Industriklivet, som är det främsta instrumentet för att stödja industrins klimatomställning. Det behöver breddas till nya satsningar och förstärka befintliga. Vi välkomnar också att regeringen i linje med Centerpartiets tidigare förslag nu vill förstärka laddinfrastrukturen och förlänga den av Centerpartiet initierade klimatbonusen för lastbilar.

Få ned dröjtiden för att bygga vindkraft från åtta till två år

Klimatfrågan är akut men tillståndsprocesserna för klimatviktig verksamhet i Sverige förblir extremt långa. Ofta går det tio år innan ett kraftverk kan börja byggas eller en större ledning dras. Politiken ger ibland intryck av att det är omöjligt att reformera svensk tillståndsgivning så att ny kraft kan byggas snabbare. Men jämförbara länder, som exempelvis Tyskland, Danmark, Finland och Nederländerna, har fått ned tillståndsprocesserna för ny vindkraft och nya gröna industrier till 2–4 år. Det måste gå att genomföra även i Sverige, annars kommer investeringarna att göras i andra länder.

Centerpartiet anser att det behöver tillsättas en kriskommission för att snabbt möjliggöra en ökad elproduktion. Kriskommissionen ska ha som mål att korta ned den sammanlagda tiden för tillståndsprövningar för ny kraft, för anslutningar och för industriella verksamheter från dagens 8–10 år till högst 2 år, allt i linje med de mest effektiva länderna i Europa. Målet ska vara att påbörja utbyggnaden av minst 50 TWh elproduktion innan år 2026 och 100 TWh innan år 2030. Förebilden bör vara Lindbeck-kommissionen som på 1990-talet arbetade intensivt för att rå på några av dåtidens akuta strukturproblem.

För att fler ska kunna bli vinnare på klimatomställningen, och vilja bidra till utbyggnaden av mer elproduktion, krävs också fungerande ersättningsystem för markägare, närboende och kommuner. De förslag som nyligen presenterades i en statlig utredning, och som syftar till att ersätta närboende, bör därför skyndsamt genomföras. Inte minst handlar det om att närliggande erbjuds rätt till inlösen till marknadsmässiga villkor eller ska få ersättning baserad på närhet till vindkraftverket. Dessutom måste de förslag införas som diskuterades i utredningen om att införa kommunala skatter på ny kraftproduktion som går tillbaka till kommunen. Centerpartiet anser sedan länge att den befintliga fastighetsskatten på elproducerande fastigheter ska regionaliseras, så att det värde som skapas lokalt i högre grad ska komma regionen och kommunen till del.

Trygghetskrisen till följd av gängkrigen

En av de absolut mest akuta och allvarliga kriser som nu drabbar vårt land är de eskalerande gängkrigen, med skjutningar och sprängningar som i allt högre grad skapar offer bland såväl gängkriminella som oskyldiga utomstående. Allt yngre barn dödar och dödas

efter att de rekryteras in i gängen med hot och lockelser. Förutom de många personliga tragedier som våldet för med sig skapas också en påtaglig otrygghet för allmänheten. Trots stora och nödvändiga resursökningar till polisen saknas många poliser i yttre tjänst och 9 av 10 ungdomar som utsätts för rekryteringsförsök från de kriminella nätverken nås inte av samhället. Till följd av den ekonomiska krisen har många kommuner inte de resurser som krävs, i skolan och socialtjänsten, för att få bort barn och unga från gängen och gatan. Avsaknaden av en ekonomisk politik för jobbskapande försämrar också den integration som är så nödvändig för att ungdomar ska få se sina föräldrar gå till jobbet och själva få sommarjobb. I stället är regeringens svar att höja skatten på att anställa ungdomar mellan 15 och 18 år med 5 000 per månad.

Narkotikahandeln är en vida omskriven och synlig del av gängens verksamhet. Men den organiserade brottsligheten är större och mer komplex än så. Ekonomisk brottslighet i olika former – välfärdsbrott, bedrägerier och olika former av skattefiffel – är en bärande del av de kriminella nätverkens finansiering och verksamhet. För att bekämpa våldet behöver gängens blodomlopp strypas.

Svenska folket kräver att politiken visar ledarskap och handlingskraft, att vi gör allt vi kan. Under pandemin visade svenska politiker att vi tillsammans kan ta ansvar i en kris. Nu behöver politiken återigen enas om att sätta in de resurser som krävs för att stoppa gängkriget och skydda både barn och vuxna.

Inga insatser och placeringar mot gängkriminella unga ska avstås på grund av att kommunen helt enkelt inte har råd. Och inga gäng ska kunna fortsätta att underminera vårt öppna samhälle genom sin ekonomiska brottslighet.

Centerpartiets svar: Bekämpa gängkriget från alla fronter

Ett av de få områden där Tidöregeringen gjort rätt prioritering är ökningen av resurser till polisen, även om de också behöver styras till andra delar av polisverksamheten. Men andra viktiga delar måste också komma på plats. Domstolsväsendet behöver förstärkta resurser för att hantera den nya brottsligheten. Tullen och Ekobrottsmyndigheten behöver tillskott för att stoppa handel med vapen och narkotika och för att strypa gängens illegala finansiering. Framförallt behövs en förstärkning av alla insatser på kommunal nivå som möter de 9 av 10 ungdomar som utsätts för rekryteringsförsök av kriminella gäng och som polisen inte kan nå. Det rör allt från skolans resurser till fältassistenter och socialsekreterare som kan agera snabbt för att lyfta ungdomar ur gängens klor.

Stärk polisens närvaro i vardagen

Förstärkningarna av Polismyndigheten är välkomna men vår önskade inriktning är att öka polisens närvaro i samhället, för att skydda medborgarna på de platser där gängvåldet pågår och för att möta gängens rekryteringsförsök och aktiviteter. Detta kräver omfattande resurser. Hittills har polisens historiska resursförstärkning inte lett till tillräckligt många uniformerade och lokala poliser.

Fördubbla insatserna för avhoppare

Nyrekryteringen till gängen behöver brytas men det måste också vara enkelt att lämna en kriminell bana. Kommunernas avhopparverksamhet är underfinansierad och behöver

förstärkas och få mer stöd från både polis och andra myndigheter. Därtill behövs nationella avhoppningsprogram för både vuxna och barn när gängens rekryteringsförsök når längre och längre ner i åldrarna.

Inte en krona ska sparas där rekryteringen kan stoppas – stärk skolan och socialtjänsten

Helt avgörande för att bryta den oerhörda våldsvågen i samhället är att få bort alla som står redo att skjuta eller riskerar att skjutas från gatan och ur gängens klor. Inga insatser för och placeringar av gängkriminella unga ska avstås på grund av att kommunen helt enkelt inte har råd. Socialtjänsten och skolan och samarbetet mellan de båda är grunden för att det ska fungera. Ofta vet personal eller de som möter barn i föreningar och andra verksamheter tidigt vilka som är i riskzonen för att hamna i kriminalitet. Socialtjänsten behöver bättre verktyg för att ta hand om barn, och sekretesslagstiftningen behöver uppdateras omgående för att möta denna verklighet. Centerpartiet har föreslagit extra pengar till kommunerna redan under 2023 för att socialtjänsten ska bibehålla och kunna utöka sin bemanning och inte behöva säga nej till någon insats som kan stoppa nyrekrytering eller våldsdåd.

Stoppa pengaflödet till gängen

Ekonomisk brottslighet är intimt förknippad med den grova, våldsamma kriminaliteten.

Samtliga myndigheter med ansvar för att motverka och stoppa ekonomisk brottslighet får i Centerpartiets budgetförslag tillskott för 2024. Särskilt Tullverket och Ekobrottsmyndigheten är två myndigheter som är avgörande för att strypa gängens blodomlopp och som får större tillskott av Centerpartiet än av regeringen. Det finns en tydlig koppling mellan narkotikahandeln, den organiserade brottsligheten och det ökande antalet skjutningar i landet. Tullverket har fått ökade anslag de senaste åren men det finns fortfarande inte tillräckligt med personal för att bemanna och stoppa inflödet av narkotika och vapen, samtidigt som tullens brottsbekämpande arbete behöver utvecklas för både fler kontroller och mer avancerad teknik. Ekobrottsmyndigheten behöver förstärkas med både pengar och tydliga uppdrag här och nu.

Satsa på domstolarna

Under senare år har tillströmningen av antalet mål hos Sveriges domstolar ökat betydligt. Därtill har vi sett hur målens komplexitet tilltagit. En viktig orsak till detta är de reformer som redan genomförts för att komma åt den allt grövre kriminaliteten. Detta är en utveckling som kommer att fortsätta, men den har redan lett till långa handläggningstider för alla mål som inte är prioriterade. Det gäller såväl brottmål och tvistemål som förvaltningsrättsliga mål och ärenden. I det kommande reformarbetet är det därför viktigt att ge Sveriges domstolar möjligheter att fortsatt utöka organisationen.

Satsa på civilsamhället – montera inte ned det

Civilsamhället – kultur, idrott och andra delar av föreningslivet – bidrar till en meningsfull fritid för barn och unga, och erbjuder kontakt med andra äldre ungdomar samt vuxna som erbjuder något annat än den inte sällan förskönade verkligheten i gängens värld. Pålitliga ledare i idrottsrörelsen kan till exempel ge unga i riskzon för kriminalitet en fritid med mål och mening. Andra delar av civilsamhället som stöttas av stat och kommun ger möjlighet till bildning eller till och med insatser som skapar framtidstro och

bryter riskbeteende. Centerpartiet menar att resurserna till civilsamhället ska stärkas och föreslår detta på flera områden i vår budget för 2024.

Välfärds krisen drabbar skolan

Den ekonomiska krisen har också lett till en allvarlig kris för den svenska välfärden när inflationen ökat kommunernas och regionernas kostnader samtidigt som deras pensionsåtaganden också ökat dramatiskt till följd av inflationen. Regioner och kommuner väntas 2024 gå med mycket stora underskott och tvingas att säga upp personal och skära i omsorgen, vården och andra viktiga verksamheter. Enligt SKR är det prognosticerade underskottet för kommuner och regioner för 2024 hela 28 miljarder kronor, en totalsumma som dessutom döljer stora variationer i underskott för enskilda kommuner och regioner som drabbats särskilt hårt av inflationskrisen. Tidöregeringen möter med sina satsningar på kommunsektorn bara drygt hälften av dessa underskott i sin budget, vilket leder till att kommuner och regioner nu varnar för en fortsatt nedskärningsvåg under 2024.

Inte minst gäller detta den svenska skolan. Tusentals behöriga lärare och andra resurser sägs nu upp, ofta just den personal som ska möta elever med inlärningssvårigheter och i social utsatthet. Hundratals skolor läggs nu ned, i regel de mindre skolor på landsbygden som skapar närhet, trygghet och arbetsro för närboende elever. I ett läge där den svenska skolan borde stå stark är den kraftigt försvagad.

Det är en oroväckande utveckling vi ser när de samlade resurserna för utbildning skärs ned. Bildningsidealet överges när studieförbundens resurser slaktas. Totalt satsar Tidöregeringen mer på bidrag än utbildning, detta i ett läge då bidrag redan står för 100 miljarder kronor mer än utbildning i statsbudgeten, en ohållbar utveckling för Sverige som kunskapsnation. Vi behöver i stället möta den enorma kompetensbristen, som driver inflationen. På den punkten är vi från Centerpartiets sida mycket tydliga.

Centerpartiets svar: Satsa på utbildning och rädda skolan så att fler kan göra livsresor

Centerpartiets plan är att steg för steg återupprätta Sverige som kunskapsnation, både på bredden och på toppen. Om Sverige ska förbli en stolt kunskapsnation måste därför utbildning prioriteras. Den ekonomiska politiken måste syfta till att föra dem som är beroende av bidrag in i jobb och utbildning. Målet måste vara att statsbudgeten om tio år satsar mer på utbildning än på bidrag, och inte som i dag – 100 miljarder mindre. Alla delar av utbildningsväsendet: förskolan, skolan, den högre utbildningen, vidareutbildningarna, yrkesvux, yrkeshögskolan och studieförbunden – alla måste de stärkas. Centerpartiet vill sammantaget satsa 10 miljarder kronor nästa år på utbildning, 7 miljarder kronor mer än Tidöregeringen.

Centerpartiet vill möta regionernas och kommunernas kris genom att öka de generella statsbidragen med en miljard mer än regeringen, totalt 11 miljarder, och likt regeringen ge vårdsektorn ett sektorsbidrag på 3 miljarder kronor. Men därutöver behöver skolan få ett kraftfullt sektorsbidrag på 5 miljarder kronor.

Rädda skolan med 5 miljarder mer i ett sektorsbidrag

Vi behöver akut stoppa uppsägningsvågen och nedläggningsvågen i den svenska skolan. Centerpartiet satsar 5 miljarder i ett nytt sektorsbidrag till skolan. Det nya sektorsbidraget går till insatser för att stärka kunskapsutvecklingen och likvärdigheten i hela landet. Det innebär fler lärare, specialpedagoger och böcker i Sveriges klassrum. Tillskottet av 5 miljarder i sektorsbidrag innebär också ett nytt fokus på landsbygden i statens satsningar på skolan. Det viktas utifrån både socioekonomiska faktorer och kommunernas gleshet. På så sätt ger vi både mer pengar till skolor med större behov och mer till landsbygdkommuner som drabbas hårdast av nedskärningsvågen.

De riktade statsbidragen skapar så mycket administration för skelsektorn att de ofta inte ens söks av kommunerna. Därför väljer Centerpartiet att i stället ge ett brett bidrag till skolan som kan göra faktisk skillnad. I vår skuggbudget lägger vi i Centerpartiet 5 miljarder mer än regeringen i sektorsbidrag, men vi lägger också ihop 11 miljarder i riktade bidrag och omvandlar dem till sektorsbidrag. Totalt blir det 16 miljarder.

För många mindre kommuner innebär det att man kan behålla de 5–10 lärare som gör skillnaden. För stora kommuner handlar det om hundratals fler lärare som behövs när skolan samtidigt med den ekonomiska krisen måste axla ett större ansvar för att styra ungdomar bort från kriminalitet och utanförskap. Vi satsar också på de branschskolor som visat sig framgångsrika för att skapa en högkvalitativ lärlingsutbildning, men som Tidöregeringen valt att prioritera bort.

Fler lärare genom att locka studenter från andra professioner

Det är centralt att de behöriga lärare som i dag undervisar inte sägs upp och går förlorade till följd av kommunernas ekonomiska kris. Men samtidigt behöver många fler ta sig an läraryrket. Förbättrade villkor för lärare är centralt för att fler studenter ska söka sig till läraryrket. I dag är söktrycket till lärarutbildningarna alldeles för lågt. För att öka attraktiviteten behöver kvaliteten på lärarutbildningarna höjas och studenter som valt andra utbildningar lockas över till dem. Ett särskilt program, Teach for Sweden, bedrivs i dag för att i liten skala locka toppstudenter att komplettera sin utbildning med en lärarutbildning. Centerpartiet vill mer än fördubbla omfattningen på dessa initiativ för att råda bot på bristen på kvalificerade lärare.

Stärk yrkeshögskolan – återställ yrkesvux fullt ut

Yrkeshögskolan är en av våra mest framgångsrika studieformer. Dessa studieplatser är efterfrågade såväl av studenterna som av företagen som tar emot de som vidareutbildade studenterna. Ändå har yrkeshögskolan inte byggts ut i takt med behoven, och en för låg andel av yrkeshögskolans resurser är permanenta. Centerpartiet anser att regeringens satsning måste fördubblas och en stor andel av resurserna permanentas för att öka långsiktigheten. Regeringen har också valt att lägga tillbaka en stor del av de satsningar på yrkesvux som drogs ned i den föregående budgeten, men återställandet av dessa resurser behöver förstärkas och förlängas.

Möta kompetensbristen med vidareutbildning och värna högre utbildning

Till följd av januariavtalet såg Centerpartiet till att lägga grunden för det historiska avtalet om omställning och en reformering av LAS. I och med detta skapades en ny form

av vidareutbildning mitt i livet, med betalda studier, riktad mot bristyrken, det så kallade omställningsstudiestödet. Nu finns en mycket stor kompetensbrist i många kritiska sektorer, samtidigt som över 30 000 personer ansökt om att få delta i omställningsstudiestödet. Dock har bara en bråkdel av dessa ansökningar beviljats, trots kompetensbristen. Orsaken är att regeringen inte anslagit tillräckliga resurser för handläggning och för själva omställningsstudiestödet. För att fler som står i kö för stödet ska kunna bidra till att sluta kompetensluckorna krävs en miljardsatsning.

Högskolor och universitet spelar alltid en central roll för att fylla kompetensluckorna i svensk ekonomi. Nu finns dessutom ett stort söktryck till omställningsstudiestödet, och därmed ett stort behov av nya utbildningsplatser. Samtidigt ökar inflationen lärosätenas kostnader. Politiska beslut att rensa i universitetens styrelser skapar ytterligare frågetecken kring institutionernas akademiska oberoende. Därför är det fel tillfälle att så som regeringen spara över en kvarts miljard på högskolor och universitet.

Rädda studieförbunden

Tidöpartierna har meddelat att de kraftigt försämrar förutsättningarna för folkbildningen. Inom de tre närmsta åren sker en sammantagen minskning på nästan en tredjedel av studieförbundens totala budget. Trots att regeringen försöker framställa det som att de satsar på folkhögskolorna, minskades finansieringen med 500 miljoner förra året. Årets anslagsökning med 100 miljoner innebär alltså ett nettominus på 400 miljoner på bara två år. Sammantaget kan studieförbundens verksamhet i stora delar slås ut.

Folkbildningen är en helt avgörande resurs som når många av dem som står långt ifrån arbetsmarknaden och välkomnar alla, oberoende av ålder, bakgrund eller funktionsförmåga. I många landsortsområden är folkbildningen dessutom den enda kulturaktören som kan bredda perspektiven. Studieförbunden har exempelvis spelat en avgörande roll för de många ukrainare som kom till Sverige efter Rysslands invasion. Det var här de tog sina första steg för att lära sig svenska genom kurser för nyanlända, samtidigt som de på plats förvärvade kunskap om det samhälle de kommit till. Centerpartiet kommer alltid att verka för att varje krona till studieförbunden används effektivt, samtidigt som vi tydligt står upp för folkbildningens värde, och vi avvisar i vår budget nedmonteringen av folkbildningen.

Landsbygden drabbas av kostnadskrisen och välfärdskrisen

Välfärdskrisen drabbar särskilt Sveriges landsbygder. Landsbygderna har fått bära en stor del av inflations- och energikrisen på sina axlar när kostnaderna för bränsle och uppvärmning, men även gödsel och foder för jordbrukets del, rusat. Nu, i nästa steg, leder välfärdskrisen till att mindre skolor och vårdcentraler läggs ned. Samtidigt har sänkta bränsleskatter knappt syntts i vardagen eftersom de i första hand gått till städerna och till bensinbolagen. Regeringens höjda arbetsgivaravgifter och kostnader för företagen drabbar landsbygdens småföretag hårt. Resultatet är att just landsbygden, som lovades allra mest av den ekonomiska politiken i valet, står som den kanske största förloraren efter valet. Detta trots att landsbygden spelar en ännu viktigare roll med behovet av ökad självförsörjning av mat och energi. Här behövs riktade satsningar till dem som tyngs allra mest av kostnadskrisen.

Centerpartiets svar: Landsbygdspolitik på riktigt

Det måste bli slut på tomma löften till Sveriges landsbygder. De människor som lever och verkar i våra landsbygder behöver bli hörda och sedda, och politiken behöver leverera resultat. Kommuner och regioner måste ges möjlighet att erbjuda god vård och omsorg, bra skolor i närområdet, busslinjer, fungerande vägar och bredband. När bränslepriserna rusar måste de som är beroende av bilen mötas av riktade kraftfulla insatser, inte missriktade insatser som i huvudsak går till storstäder med väl utbyggda alternativ till bilen.

Svenska gröna näringar behöver kunna trygga självförsörjningen av livsmedel och undvika rusande matpriser. För detta behöver de långsiktigt konkurrenskraftiga villkor och en chans att fullt ut ta del i klimatomställningen, både som producenter och konsumenter av grön energi och klimatsmarta varor. Företagens kostnader behöver sänkas, krångliga regler undanröjas och handläggningstiderna kortas.

Satsa på välfärden på landsbygden

Välfärden ska vara stark i alla delar av Sverige. Den kommer att ta olika form i olika kommuner och regioner, och avståndet till närmaste skola eller vårdcentral kommer aldrig att vara lika långt för alla. Men de grundläggande förutsättningarna för kommunsektorn att klara sitt uppdrag gentemot medborgarna måste alltid finnas där. Tyvärr är det de minsta kommunerna som har det tuffast och dras med störst underskott. När besparingar behöver göras är det alltför ofta skolan eller äldreboendet utanför tätorterna som får läggas ner.

Centerpartiet ger i budgeten betydande tillskott till kommuner och regioner. Vi instiftar ett nytt sektorsbidrag till skolan på totalt 16 miljarder kronor för att främja likvärdighet och kunskapsutveckling. I det ingår fem miljarder nya pengar och 11 miljarder som prioriteras om från de många riktade statsbidrag som skapar onödig administration för mindre kommuner. Centerpartiet litar på att varje skola själv vet vad som behöver satsas på.

Vi föreslår på grund av särskilda behov två riktade satsningar: 250 miljoner till stärkt ambulanssjukvård i hela landet för att öka jämlikheten i fråga om tillgång till ambulansvård. Ingen ska behöva vänta för länge på en ambulans för att resurserna är otillräckliga. Samtidigt tillför vi resurser till socialtjänsten för att möta problem med gängkriminalitet.

Sänk bränslepriset 3 kronor på landsbygden

Ett av regeringens allra största löftessvek är bränslepolitiken. I valrörelsen utlovades 5, 9 och 10 kr sänkt pris vid pump. Centerpartiet visste både då och nu att det är helt orimliga utfästelser. Resultatet har i stället blivit både högre priser och utsläpp. Genom att sprida ut skattesänkningen på bensin och diesel på alla hushåll, där huvuddelen gått till stadspendlare som har god tillgång till kollektivtrafik och reser kortare avstånd, har effekten späts ut så att nästan ingen effekt uppnåtts. I nästa steg har bensinbolagen tagit en stor del av skattesänkningen och dieselpriserna är nu tillbaka eller förbi där de var före regeringens fumliga försök att infria sina orealistiska vallöften.

Centerpartiet vill till skillnad från regeringen rikta resurserna direkt till de personer på våra landsbygder som är beroende av bilen. Alla kan därigenom direkt få 3 kronor lägre bränslepris vid pump. Nedsättningen ska dessutom inte bara gälla fossila bränslen utan även klimatvänliga dito, såsom biodiesel och etanol. Det sker genom att alla vuxna

personer boende i landsbygdskommuner ska erbjudas traditionella bensincheckar som går att lösa in hos bensinbolagen fysiskt eller digitalt vid tanktillfället med 3 kronor per liter tankat bränsle. Bensincheckarna ska motsvara bilägares genomsnittliga årliga drivmedelskonsumtion på landsbygden.

Samtidigt ska alla ges möjlighet att byta till en klimatbil, ny eller begagnad, med vår klimatbonus. Och Sverige ska påbörja upphandlingen av billigt svenskt biobränsle från skogsrester för konsumtion.

Stärka lantbruket och självförsörjningen av livsmedel i en svår tid

Sommarens extremväder, med både torka och översvämningar under samma skördesäsong, borde bli en väckarklocka för alla politiska partier att prioritera svensk livsmedelsförsörjning. Ett livskraftigt jordbruk med förutsättningar att konkurrera med god kvalitet i både Sverige och utomlands är helt centralt för att klara klimatomställningen, beredskapen och bevarandet av vår natur och den biologiska mångfalden.

Det svenska jordbruket behöver investera i sin motståndskraft mot klimatförändringarnas konsekvenser för att klara av fler somrar med extremväder. Centerpartiet satsar 50 miljoner i budgeten på ett särskilt stöd för att stötta jordbrukare i att genomföra anpassningsåtgärder. Med en aktiv politik för klimatanpassning kan vi förhindra stora produktionsbortfall. Det kräver inte minst kraftfulla och långsiktiga åtgärder för en säkrare och jämnare vattentillgång under växtsäsongen.

Centerpartiet satsar också 200 miljoner på stöd för grön omställning i jordbruket. Globalt ställer konsumenter allt högre krav på lägre klimatavtryck och många bönder vill vara en del av omställningen. Högre krav behöver matchas med stöd som möjliggör att alla kan bidra till ett hållbart jordbruk.

Mycket av jordbrukspolitiken styrs på EU-nivå, där Sverige behöver vara en aktiv och konstruktiv part. På nationell nivå behöver genomförandet säkerställa att de resurser som står till förfogande används så effektivt som möjligt. Ett ökat fokus bör läggas på jordbrukets miljö- och klimatanpassning, innovationsförmåga och konkurrenskraft. Centerpartiet vill se särskilda insatser för att underlätta ägarskiften och för unga lantbrukare att etablera sig.

Rädda infrastrukturen på landsbygden

Infrastrukturen är blodådrorna i samhällskroppen. Det är en fungerande infrastruktur – med allt från vägar till bredband, elnät och järnväg – som möjliggör företagande och aktiva bygder. Centerpartiet vill att en plan tas fram för hur infrastrukturen ska rustas i hela Sverige under de kommande 25 åren. Det skulle skapa robusthet, stärka arbetsmarknadsregioner, underlätta livspusslet och skynda på klimatomställningen.

Redan i den här budgeten görs viktiga insatser. Centerpartiet satsar 250 miljoner på att reparera potthål på landets vägar. Kvaliteten på många vägar är oacceptabel och innebär allvarliga trafiksäkerhetsrisker och längre restider när hastigheter behöver sänkas. Potthål ska inte få ligga kvar år efter år utan att repareras. Centerpartiet satsar också 300 miljoner på bredbandsutveckling på landsbygden för att möjliggöra digitala kommunikationer för fler.

Säkerhetskris kräver satsning på Sveriges försvarsförmåga och människor i nöd

En enda av de många kriser som Sverige har att hantera har regeringen hittills mött på ett ändamålsenligt sätt: den allvarliga säkerhetskris i Europa som varit utlösande för den ekonomiska krisen. Sverige befinner sig i ett helt nytt säkerhetsläge sedan Vladimir Putin utvidgat anfallskriget mot det demokratiska Ukraina till den mest fasanfulla militära konflikten i Europa sedan andra världskriget.

Centerpartiets svar: Värna svenskt försvar, Ukraina, biståndet och flyktingmottagandet

Redan innan Ryssland inledde sitt anfallskrig mot Ukraina krävde Centerpartiet en upp- rustning av det svenska försvaret till Natostandard och en gradvis ökning av försvars- utgifterna till 2 procent av BNP, något som nu också är på väg att ske. Samtidigt behöver mer göras för civilt försvaret, det internationella samarbetet och biståndet.

Fortsätt vapenleveranserna till Ukraina

Ukrainas sak är vår. Landet försvarar den europeiska säkerhetsordningen och hela väst- världens frihet. Kostnaderna för att stötta Ukraina är ingenting mot det pris som ukrainarna får betala och definitivt ingenting mot det pris vi själva riskerar att behöva betala om Ryssland går segrande ur kriget.

Därför är militärt, humanitärt och ekonomiskt stöd till Ukraina på kort sikt överordnat alla andra politikområden. Centerpartiet krävde som första parti att Sverige skulle skicka Jas Gripen-plan till Ukraina. Vi är det enda parti som kräver att detta sker oavhängigt ett medlemskap i Nato, även om det givetvis är en faktor som påverkar vilka volymer vi har möjlighet att avvara.

Centerpartiet kommer att fortsätta att kräva mer stöd till Ukraina. Sverige ska inte vara sist på bollen eller ge mindre än våra grannländer. Vi kommer att fortsätta att föra en konstruktiv och regelbunden dialog med regeringen om hur Sveriges stöd kan utvecklas.

Värna de ukrainska flyktingarna i Sverige

En viktig del av stödet till det ukrainska folket är att erbjuda en trygg och säker fristad för de familjemedlemmar som har tvingats att fly undan kriget. Genom EU:s så kallade massflyktsdirektiv har ungefär 55 000 ukrainska medborgare ansökt om skydd i Sverige, varav 38 000 för tillfället bedöms befinna sig i landet – de flesta kvinnor, barn och äldre. Mer än hälften av dessa har fått arbete i Sverige men många lever under ovärdiga och mycket svåra ekonomiska förhållanden, eftersom dagersättningen är densamma som för nyanlända som inte gått in i etablering, 71 kronor per dag för vuxna och 50 kronor per dag per barn. En nivå som det är mycket svårt att överleva på. Regler och ersättningsystem har inte varit anpassade efter den här typen av mottagande enligt EU:s massflyktsdirektiv.

Centerpartiet föreslår i vår budget att dagersättningen fördubblas till de nivåer som gäller för ukrainska flyktingar i Danmark. Sent omsider har regeringen valt att stötta kommuner som erbjuder ukrainska flyktingar utbildning inom svenska för invandrare

(sfi), som Centerpartiet krävt sedan den fullskaliga invasionen inleddes. Här behöver resurser tillskjutas så att de ukrainska flyktingarna verkligen får tillgång till svensk-undervisning.

Bygg ut det civila försvaret

Den nödvändiga och kraftiga upprustning som vi ser av det militära försvaret måste följas av ytterligare upprustning av det civila försvaret för att skapa ökad motståndskraft i samhället i stort. Kriget i Ukraina har visat att behovet av tillgängliga och säkra skyddsrum är av stor vikt för att civilbefolkningen ska vara så trygg som det bara går om bomberna faller. Men regeringens satsningar är blygsamma och upprustningen måste ske snabbare än vad regeringen mäktar med. Kommunerna har en nyckelroll i den civila beredskapsplaneringen, inte minst vad gäller befolkningsskyddet. För att de ska kunna genomföra den ambitionshöjning och den upprustning av det civila försvaret som omvärlden kräver behöver de mer pengar för att anställa fler med beredskapskompetens och genomföra fler övningar och utbildningar. Men vi kan inte få ett starkare civilt försvar om inte fler samhällsområden stärker sin beredskapsplanering, sin motståndskraft och sin robusthet. De gröna näringarna och Sveriges bönder är viktiga för totalförsvaret och deras möjligheter att verka också i ett civilt försvar under störda förhållanden behöver stärkas.

Sverige kan ta emot 5 000 kvotflyktingar per år

Centerpartiet anser att Sverige måste bidra till att hjälpa människor på flykt. Fler människor än någonsin befinner sig på flykt och då väljer regeringen att säga nej till de allra mest utsatta flyktingarna. En dålig migrationspolitik lägger grunden för en dålig integrationspolitik. Det behövs ordning och reda i mottagandet, och en integrationspolitik som sätter krav och skapar möjligheter för människor. I vår budget visar vi att vi har både råd och möjlighet att ta emot 5 000 kvotflyktingar av de allra mest utsatta.

Svenskt bistånd måste börja återställas

Målet för Sveriges internationella bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Behoven är enorma, inte minst efter covid-19 men också i spåren av klimatförändringarnas effekter samt på grund av pågående konflikter. Centerpartiet anser att Sverige ska stå upp för målet att investera en procent av Sveriges BNI i den internationella utvecklingsagendan. Sverige ska ha ett generöst bistånd, men det kommer att ta tid att åter sluta avtal och upprätta samarbeten som avslutats till följd av regeringens nedskärningar, därför föreslår Centerpartiet en stegvis upptrappning av biståndet till dess att det åter når 1 procent av BNI 2027.

Jämställdheten kan inte vänta

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem. Våldet förekommer i hela landet, inom alla åldrar och i olika typer av relationer, men det drabbar på ett helt överskuggande sätt flickor och kvinnor. År 2022 anmäldes över 20 000 fall av misshandel av kvinnor över 18 år där den utsatta var bekant med gärningspersonen. Mörkertalet är stort. Det behövs krafttag som stoppar den akuta våldsspiralen och långsiktigt skyddar våldsutsatta

kvinnor. Löneskillnader, den ojämlika fördelningen av föräldraledighet, deltidsarbete och strukturer som begränsar kvinnor från att starta och driva företag får långtgående negativa ekonomiska effekter för kvinnor. Samtidigt som det finns ett gap i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda finns det också ett gap mellan utrikes födda män och kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet. Särskilt kvinnor som är utrikesfödda och som har flytt från sitt hemland har haft svårt att komma snabbt i arbete. Allt detta är delar av en helhet som behöver åtgärdas för att uppnå jämställdhet och det får inte stå tillbaka när övriga kriser ska bekämpas.

Centerpartiets svar: Stärk kvinnors oberoende och stoppa våld och förtryck

Centerpartiets mål för jämställdhetspolitiken är att stoppa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, stärka kvinnors ekonomiska egenmakt och säkra en jämställd och jämlik vård.

Stärk kvinnors egenmakt

Vi måste komma till rätta med löneskillnader, den ojämlika fördelningen av föräldraledighet, deltidsarbete och de strukturer som begränsar kvinnor från att starta och driva företag. Det får långtgående negativa ekonomiska effekter för kvinnor. Att föda barn ska inte stå i vägen för karriären och föräldraskap ska inte vara en ekonomisk fälla för kvinnor. Därför vill vi reformera föräldraförsäkringen för en mer jämställd, enkel och tydlig föräldraförsäkring anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv. Vi vill också uppvärdera statusen på kvinnodominerade yrken och förbättra arbetsvillkoren inom offentlig sektor. Även kvinnors företagande behöver främjas, med trygghetssystem anpassade till företagares villkor och en mer jämställd fördelning av det offentliga riskkapitalet.

När kostnaderna för el, mat, bränsle och bostadsräntor ökar är det också många som får det tuffare ekonomiskt. Bland de som drabbas hårdast är de cirka 145 000 ensamstående föräldrar som tar emot underhållsstöd, varav drygt 80 procent är kvinnor. Därför vill Centerpartiet höja underhållstödet de kommande åren.

Stärk kampen mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

Kvinno- och tjejjourerna gör ett ovärderligt arbete för att hjälpa flickor och kvinnor i utsatta situationer och är ett viktigt komplement till kommuners och andra myndigheters insatser för att upptäcka och stoppa våld i hemmet, inte minst för att stötta de kvinnor som lämnar. De måste ges starka och långsiktiga ekonomiska förutsättningar. Samtidigt måste det ske en ytterligare förstärkning av Nationellt centrum för kvinnofrid.

Centerpartiet vill införa ett nationellt lämnaprogram, där myndigheter som polisen, socialtjänsten, Skatteverket, ekonomiska rådgivare, sjukvård och psykiatri samverkar, så att alla som vill lämna en våldsamt relation snabbt och ordnat får det stöd som behövs. Centerpartiet vill också se en lämna-peng för att täcka kostnader kopplade till att snabbt behöva lämna sitt hem och sin egendom och etablera sig på ny ort. Det sker ekonomiskt månatligt under som högst 12 månader för att täcka olika kostnader som kan uppstå vid ett hastigt uppbrott från en våldsamt relation.

Förstärkt arbete mot prostitution och människohandel

I kölvattnet av pandemin och kriget i Ukraina riskerar utsatta kvinnor att falla offer för människohandel och prostitution. Arbetet med att fånga upp människor som utsätts för människohandel behöver därför växlas upp. Jämställdhetsmyndigheten, som nationellt ansvarig för arbetet mot människohandel, kan och bör utveckla samverkan mellan myndigheter och andra aktörer och bistå myndigheterna med viktigt metodstöd och kompetensutveckling. Insatser behöver förstärkas inom ramen för det operativa nätverket mot prostitution och människohandel och specifikt det nationella stödprogrammet, som handfast kan arbeta för att fånga upp offer för människohandel. Regionkoordinatorerna har en nyckelroll i det förebyggande arbetet ute i landet och finns på tio orter i samtliga sju polisregioner i Sverige. Informationsinsatserna bör skalas upp ytterligare genom att en nationell stödtelefon inrättas, dit fler kan vända sig.

Värna statsfinanserna och det finanspolitiska ramverket

Centerpartiet kommer fortsatt att värna sunda statsfinanser och ett solitt finanspolitiskt ramverk. I ett läge då inflationen är fortsatt hög är det otänkbart med stora ofinansierade satsningar som underminerar Riksbankens penningpolitik. Särskilt viktigt är att de satsningar som görs bidrar till att öka utbudet, minska kompetensbristen och dämpa kostnadstrycket. Sänkta arbetsgivaravgifter är ett tydligt sådant exempel på en åtgärd som sänker inflationen och förstärker tillväxten samtidigt.

Centerpartiets kraftfulla satsningar ryms därför alla inom regeringens föreslagna reformutrymme om 40 miljarder kronor. Det är genom att prioritera som vi kan satsa på tillväxt och jobb samt på att vända klimatpolitiken rätt och att rädda skolan. Det är genom att fokusera insatserna som vi mer direkt når de som är utsatta för kostnadskrisen på landsbygden.

Då tvingas vi att säga nej till sänkt bensinskatt i storstäderna och lägre skatt på snus och plastpåsar, till förmån för fler lärare på landsbygden. Vi säger nej till en a-kassa på en rekordhög nivå till förmån för fler chanser för unga och lågavlönade till jobb. Vi prioriterar arbetslinjen framför a-kassan och bildning framför bensin. Det är svåra och ibland obekväma prioriteringar som Tidöregeringen inte förmått att göra men som är helt nödvändiga för att ta Sverige ur krisen.

Det gröna liberala alternativet i svensk ekonomisk politik

Det är genom kloka reformer – inte populism – som svensk ekonomi tagit sig igenom tidigare kriser. Men det kräver att det finns någon kraft inom politiken som står upp för grundläggande principer som att det ska löna sig att arbeta, att skola och utbildning är grunden för välbefinnande i hela landet, att vi inte kan börja öka utsläppen om vi ska kunna förhindra en klimatkatastrof och att företagen är vår tillväxtmotor. Centerpartiet tar upp stafettpipen från tidigare framgångsrika ekonomiska reformer för att föra in dessa perspektiv i debatten igen. För en krisbekämpning på riktigt.

Tabell 3. Reformtabell

Reformer	2024	2025	2026
Från bidrag till jobb med riktig tillväxtpolitik			
Sänkt arbetsgivaravgift för låga inkomster	4 700	4 700	4 700
Jobbskatteavdrag med fokus på låga inkomster	13 000	13 000	13 000
Fortsätt indexera skiktgränsen för att inte höja marginalskatterna	3 200	3 200	3 200
Regelförenkling för att minska företagens kostnader	25	25	25
Etableringsjobb också för jobbskapande i företag utan kollektivavtal	55	55	55
Förenklad beskattning för mikroföretag	25	100	100
Borttaget fribelopp för studenter	10	20	30
Högstnadsskydd för sjuklönekostnader i småföretag		1 230	2 638
Arbetsmarknadsinsatser som fungerar, matchningstjänster	1 200	1 000	1 000
Landsbygdspolitik på riktigt			
3 kronor lägre pris vid pump på landsbygden	5 900	5 900	5 900
Förlängd nedsättning jordbruksdiesel, växling till permanent jordbruksavdrag		840	840
Biobränslepremie för jordbruksmaskiner	37	117	170
Grön omställning i jordbruk och klimatanpassning	250	200	200
Insatser för att hantera och kompensera för svinpesten	20	20	20
Underhåll både enskilda och statliga vägar - garanti mot potthål	250	200	200
Kompensation för rusande priser på Gotlandstrafiken	100	120	120
Fortsatt bredbandsutbyggnad på landsbygden	300	200	200
En folkrörelse för klimatet			
Klimatbonus för att alla ska kunna välja miljöbil, ny eller begagnad	3 800	5 000	5 000
Kriskommission för snabba tillståndprocesser för el och energi	300	327	310
Utöka Industrikivet för grön industrialisering	500	500	500
Grönt avdrag och gröna krediter för hushålls energibesparingar	1 000	1 000	1 000
Skydd och skötsel av värdefull natur	300	300	300
Klimatanpassningar - återställ anslaget	50	50	50
Skola och utbildning för livsresor			
Sektorsbidrag till skolan	15 736	15 939	16 177
Stärkt lärarutbildning och fler lärarbehöriga från andra yrken (bl.a. Teach for Sweden)	150	150	150
Insatser för bättre läromedel och närvaro, Skolverket	35	25	25
Yrkehögskolan ökad satsning och permanenta medel	250	200	200
Yrkesvux, återställning av tidigare nedskärningar		1 367	1 367
Vidareutbildning mitt i livet - omställningsstudiestödet	1 000	1 000	1 000
Rädda studieförbunden	250	350	500
Avvisad besparing på högre utbildning	243		

Utrikes och säkerhetspolitik			
Bistånd	1 676	5 085	8 353
Kvotflyktingar, mottagande av 5 000 per år	562	1 691	2 214
Stärkt energisäkerhet	50	50	50
Civila försvaret	100	200	200
Prioritering av förbandsverksamhet	100	100	100
Ukrainska flyktingar, höjd dagersättning och utökning SFI, Komvux	670	355	
Ett avslag ska vara ett avslag - boenden för människor som ska utvisas	50	50	50
Trygghet genom välfärd			
Generella statsbidrag, utöver regeringen	1 000	1 000	1 000
Ambulansvård i hela landet	250	250	250
Värna assistansreformen	52	53	54
Civilsamhällets insatser	300	300	300
Trygghetsboendegaranti för äldre över 85	100	250	500
Höjt underhållstöd	433	433	433
Trygghet genom lag och ordning			
Förstärkning av Sveriges domstolar	150	150	150
Stoppa pengaflödet till gängen	100	100	100
Avhopparverksamhet (fördubblat anslag)	75	75	75
Nationellt forensiskt centrum	50	50	50
Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten	30	30	30
Stärkt arbete mot cyberbrottslighet	45	45	45
Socialtjänsten	400	100	0
Lämnprogram för våldsutsatta i nära relation	100	100	100
Kvinn- och tjejjourer, nationellt centrum för kvinnofrid och stödlinje unga relationer	50	50	50
Kultur och idrott			
Digitalisera kulturarvet	20	20	20
Upprustning idrottsanläggningar	100	100	100
Stöd till idrotten i utsatta områden	150	150	150
Övrigt			
Övriga reformer	83	76	77

Finansiering			
Diskretionär finansiering			
Reformerad arbetslöshetsförsäkring	7 000	7 100	7 100
Avskaffad skattereduktion för medlemsavgift i a-kassa	1 600	1 600	1 700
Återställ beviskrav vid dag 365 i sjukförsäkringen	500	600	400
Borttagna dagar på lägstanivå i föräldraförsäkringen	200	125	300
Avskaffat tvåbarnstillägg	1 300	1 300	1 300
Omprioritering från ineffektiv arbetsmarknadspolitik	6 016	7 551	7 551
Borttaget skatteundantag för fossil gas	190	200	200
Landsbygdsfokuserat reseavdrag	800	800	800
Höjd fordonsskatt dieseldrivna tunga lastfordon	118	118	118
Sammanslagning riktade statsbidrag till sektorsbidrag till skolan	10 736	10 939	11 177
Effektiva tillståndsprocesser	265	290	290
Övriga omprioriteringar	748	432	932
Avvisningar av regeringens satsningar			
Avvisning av regeringens jobbskatteavdrag till förmån för egen skattesänkning	11 000	11 000	11 000
Nej till fritidskort	731	792	792
Bibehållen skatt på snus	130	800	800
Avvisad skattesänkning på fossila plastpåsar	110	650	650
Fokusering drivmedelsskattesänkning till landsbygden	12 620	14 630	14 910
Regeringens utfasning av klimatbonusen går in i ny framåtblickande klimatbonus för alla	1 300		
Omprioritering från klimatklivet till industriklivet	400	400	400
Begränsa expansionen av Regeringskansliet	500	500	500
Återvändandecenter	290		
Effektiva statliga myndigheter	410	440	300
Övriga avvisningar av regeringens satsningar	2 420	2 420	1 430
Finansiellt sparande jämfört med regeringen	2	-5 311	-10 778

Inkomster och skatter

I detta avsnitt redovisas Centerpartiets förslag till förändringar, jämfört med vad som föreslås i budgetpropositionen för 2024, vad gäller skatter och andra inkomster. Det faktum att förslagen i budgetmotionen uttrycks i termer av skillnader jämfört med förslagen i budgetpropositionen innebär att en frånvaro av förslag till förändring innebär ett accepterande av förslagen i propositionen.

Skatt på förvärvsinkomster – förvärvsinkomstbeskattning

Förstärkt jobbskatteavdrag med fokus på låga inkomster

Centerpartiet utökar jobbskatteavdraget i vårt budgetförslag för 2024. Vårt förslag innebär sänkt skatt för alla, med lika mycket som regeringen för de med inkomster över drygt 38 000 kronor i månaden men med upp till åtta gånger mer än regeringen för de med riktigt låga inkomster. Detta åstadkoms både genom att gränsen för inkomsten som

är helt skattefria höjs samt genom att skattereduktionen slår igenom snabbare för de med lägre inkomster över den gränsen.

Den totala offentligfinansiella effekten av detta förstärkta och utökade jobbskatteavdrag är 2 miljarder kronor mer än regeringens föreslagna förändringar av jobbskatteavdraget, alltså 13 miljarder kronor. Den förväntade effekten på sysselsättningen av denna reform är positiv, med 0,12 % fler i sysselsättning på lång sikt, jämfört med dagens regler.

Till följd av Centerpartiets förslag minskar inkomsttitel 1140 med 13 miljarder kronor åren 2024–2026.

Utökad skattereduktion för installation av grön teknik – grönt avdrag

Centerpartiet var drivande i arbetet med att införa en skattereduktion för installation av grön teknik, det så kallade gröna avdraget. Sedan skattereduktionens införande har den visat sig vara mycket populär och bidragit till ett stort antal klimatsmarta investeringar. År 2021 beviljades totalt 78 000 ansökningar till ett värde om 1,1 miljarder kronor. Fram till och med september i år har totalt 90 000 ansökningar beviljats, till ett värde om 1,4 miljarder kronor. Dessa summor kan jämföras med den prognostiserade skatteutgiften när skattereduktionen infördes, som uppgick till 198 miljoner kronor.

Reduktionen beviljas i dagsläget för installation av solceller, system för lagring av egenproducerad el och laddningspunkter för elfordon. En majoritet av de skattereduktioner som beviljas inom ramen för det gröna avdraget avser installation av laddpunkter.

Centerpartiet anser att reduktionen bör utvidgas ytterligare, i syfte att bidra till att lösa ett antal klimat- och miljörelaterade problem på ett effektivt sätt.

Avgörande för att dämpa de höga elpriserna är, förutom att maximera elproduktionen, att minska efterfrågan på el. Det sker enklast genom energieffektivisering. En viktig del i detta arbete är en effektivare uppvärmning av bostäder som idag värms med direktverkande el. Detta kan exempelvis ske genom installation av olika typer av värmepumpar. Installation av sådana energibesparande värmepumpar bör därför inkluderas i det gröna avdraget.

Kravet om att reduktion för installation av system för lagring enbart beviljas för sådana installationer som avser lagring av egenproducerad el bör tas bort. Även lagring av sådan elenergi som inte är egenproducerad kan bidra till att förbättra effektbalansen och bidra till en jämnare belastning på elnäten.

Därtill bör vissa effektiva energi- och vattenbesparande åtgärder inkluderas i skattereduktionen. Skatteverket och Energimyndigheten bör ges i uppdrag att ta fram och uppdatera en lista över sådana åtgärder som ska vara berättigade till avdrag.

Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med vad som beskrivits ovan. Utvidgningarna väntas sammantaget innebära att inkomsttitel 1140 Skattereduktioner minskar med 1 000 miljoner kronor år 2024. Av samma anledning väntas inkomsttiteln minska med 1 000 miljoner kronor år 2025 och 1 000 miljoner kronor år 2026.

Förstärkt skattereduktion för installation av solceller

Centerpartiet välkomnar regeringens förslag om att göra det mer lönsamt att installera solceller. I grunden krävs det dock strukturella förändringar för att möjliggöra en ytterligare utbyggnad av solel. Skatten på solel för eget bruk bör avskaffas och villkoren för att vara delägare i en gemensam solenergianläggning behöver göras mer förmånliga.

I och med det väntas inkomstitel 1140 Skattereduktioner minska med 5 miljoner kronor 2024. Av samma anledning väntas inkomstiteln minska med 5 miljoner kronor år 2025 och 5 miljoner kronor år 2026.

Justerad skiktgräns för statlig inkomstskatt

Regeringens beslut om att inte indexera skiktgränsen för statlig inkomstskatt inför 2024 förvånade många. Förutom att det bryter mot praxis är det märkligt av en borgerlig regering att låta skatten de facto höjas för en stor grupp människor som i de flesta fall jobbar hårt för att få vardagen att gå ihop. I de inkomstnivåer som detta gäller är det enkelt att peka på exempel på yrken inom välfärden eller rättsväsendet, som just nu är avgörande för att lösa de kriser som Sverige står inför. Enligt SCB finns det minst 8 000 grundskollärare och lika många sjuksköterskor som får betala statlig inkomstskatt till följd av regeringens beslut. Därtill är tidiga och höga marginalsatser hämmande för produktivitet och tillväxt genom att de motverkar drivkraften att välja utbildningar som leder till bristyrken eller att utveckla sin karriär.

Normalt indexeras skiktgränsen med årlig förändring av prisbasbeloppet för juni året före det aktuella budgetåret + 2 procentenheter. Regeringen menar att det blir en för stor indexering i dagens läge, vilket Centerpartiet delvis kan hålla med om. Därför föreslår Centerpartiet att skiktgränsen indexeras med föregående års löneökning, som enligt Medlingsinstitutet uppgår till 2,7 %. Det finns såklart fler modeller som skulle vara tänkbara att använda och Centerpartiet skulle gärna se att tänkbara alternativa modeller skyndsamt utreds inför kommande budgetpropositioner.

Till följd av Centerpartiets förslag minskar inkomstitel 1111 med 3,2 miljarder kronor åren 2024–2026.

Jordbruksavdrag

Centerpartiet vill att det nuvarande avdraget för jordbruksdiesel som gång på gång förlängts av regeringen görs om till ett teknikneutralt jordbruksavdrag som behandlar alla drivmedel lika samt att detta avdrag permanentas. Det permanentade avdraget väntas minska inkomstitel 1140 Skattereduktioner med 840 miljoner 2025 och 840 miljoner 2026.

Avskaffad skattereduktion för medlemsavgift i a-kassa

Skattereduktionen för medlemsavgifter i a-kassan föreslås avvisas; det väntas innebära att inkomstitel 1140 Skattereduktioner ökar med 1 600 miljoner kronor 2024. Av samma anledning väntas inkomstiteln öka med 1 600 miljoner kronor år 2025 och 1 700 miljoner kronor år 2026.

Borttaget skatteundantag för fossil gas

Centerpartiet föreslår att nedsättningen av energiskatt på naturgas och gasol som används som drivmedel tas bort. Det väntas innebära att inkomstitel 1430 Energiskatt ökar med 220 miljoner kronor 2024. Av samma anledning väntas inkomstiteln öka med 230 miljoner kronor år 2025 och 230 miljoner kronor år 2026. Som en följd av detta väntas inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster minska med 30 miljoner kronor 2024.

Av samma anledning väntas inkomsttiteln minska med 30 miljoner kronor 2025 och 30 miljoner kronor 2026.

Skatt på förvärvsinkomster – socialavgifter m.m.

Sänkt arbetsgivaravgift för låga löner

Tre fjärdedelar av de inskrivna arbetslösa tillhör grupper med svag konkurrensförmåga. Samtidigt har Sverige en mycket låg andel så kallade enkla jobb jämfört med andra länder i EU. Jobb utan höga krav på tidigare erfarenhet eller utbildning är samtidigt precis vad många människor med så kallad svag konkurrensförmåga kan behöva, för att få in en fot på arbetsmarknaden.

En orsak till bristen på enkla jobb är höga lägstralöner och höga skatter på att anställa. Idag finns det anställningsstöd för arbetsgivare som anställer personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Vissa av dessa anställningsstöd fyller en viktig funktion. Särskilt gäller detta anställningsstöd som är förhållandevis kraftfulla och väl riktade och som innebär sysselsättning som i hög grad liknar en reguljär anställning. Anställningsstöden har dock ett antal problem. Ett av de viktigaste är att de är tillfälliga. Det gör att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden bara kan konkurrera om existerande jobb; det skapar inte förutsättningar för att nya branscher med enklare jobb ska kunna växa fram.

Det finns grupper som har mer långvariga svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och som av olika skäl inte kan förväntas att öka sin produktivitet nämnvärt över tid. För dessa personer innebär stödets tidsbegränsning en risk för att de ska slussas fram och tillbaka mellan olika typer av åtgärder.

Dagens stöd riskerar också att vara stigmatiserande och fungera som en negativ signal för potentiella arbetsgivare om att den arbetssökande är i behov av särskilt stöd.

Det finns alltså starka argument som talar för att det behöver genomföras generella åtgärder som mer långsiktigt stöttar människor med låg produktivitet och möjliggör skapandet av nya typer av så kallade enkla jobb.

Många, men långtifrån alla, långtidsarbetslösa kan få anställning enbart med den typ av matchningshjälp som beskrivs utförligare under avsnittet rörande UO14, utbildningsinsatser och subventioner. Många arbetsgivare anser att subventioner, även sådana som är större än skattenedsättningar och relativt automatiska som till exempel nystartsjobben, är svåra att befatta sig med. Samtidigt spelar den totala lönekostnaden en viktig roll för hur arbetsgivare väljer att organisera sin verksamhet, inte minst om de ska fatta beslut om att anställa en person som står längre ifrån arbetsmarknaden.

Centerpartiet föreslår därför att arbetsgivaravgiften sänks för låga löner. Specifikt bör den halveras för heltidsjusterade månadslöner på upp till och med 22 000 kronor i månaden. Nedsättningen bör fasas ut i intervallet 22 000–25 000 kronor per månad, för att vara helt utfasad vid månadslöner som överstiger 25 000 kronor.

Att nedsättningen baseras på heltidsjusterade löner – en person som arbetar 50 procent till en lön på 15 000 kronor har en heltidsjusterad månadslön på 30 000 kronor – innebär att nedsättningen inte premierar deltidsarbete.

Förslaget har ett antal tydliga fördelar. Sänkningen fokuserar på de som behöver stöd, då låg lön är en god approximation av låg produktivitet. För personer som bara behöver få in en fot på arbetsmarknaden fasas nedsättningen ut när de får högre lön.

Samtidigt är stödet permanent för de personer som behöver ett mer långsiktigt stöd, eftersom det inte finns någon tidsgräns.

Sänkningen stöttar branscher som erbjuder människor låga trösklar till svensk arbetsmarknad. Men den skapar också förutsättningar för att nya branscher ska kunna uppstå, där jobb som idag är för dyra kan skapas. Sänkningen är långsiktig och ger därmed större förutsättningar för att fler enkla jobb skapas jämfört med dagens anställningsstöd, som är tidsbegränsade.

Förslaget om sänkta arbetsgivaravgifter för låga löner förväntas kunna införas den 1 januari 2024. Nedsättningen beräknas leda till 4 700 miljoner kronor i lägre skattebetalningar per år från 2024 och framåt.

Skatt på konsumtion m.m.

I samband med att spelskatten höjs anser Centerpartiet att det vore klokt att se över enhetligheten i skatten på spel, med särskild inriktning på att sänka skatten för trav och relaterade verksamheter och höja den för exempelvis nätcasinoverksamhet.

Avskaffad skatt på bioolja

Förslaget om att avskaffa skatten på bioolja förväntas innebära minskade intäkter under inkomstitel 1430 Energiskatt om 10 miljoner kronor 2024. Av samma anledning väntas inkomstiteln minska med 10 miljoner kronor 2025 och 10 miljoner kronor 2026.

Höjd skatt för tunga fossildrivna transporter

Centerpartiet föreslår att fordonsskatten för tunga fordon, över 3,5 ton, som drivs av fossila bränslen fördubblas. Det beräknas medföra ökning under inkomstitel 1470 Skatt på vägtrafik med 139 miljoner kronor. Av samma anledning väntas inkomstiteln öka med 139 miljoner kronor år 2025 och 139 miljoner kronor år 2026. Som en följd av detta väntas inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster minska med 21 miljoner kronor 2024. Av samma anledning väntas inkomstiteln minska med 21 miljoner kronor 2025 och 21 miljoner kronor 2026.

Övriga skattefrågor

Avvisade förslag till skatteförändringar i budgetpropositionen för 2024

Centerpartiet oroas av effekterna av de höga bränslepriserna för svenska hushåll och företag. Inte minst för människor som bor på landsbygden och är beroende av bilen är nuvarande prisnivåer mycket betungande. Det är rimligt att politiken agerar för att säkerställa att effekten av de höga bränslepriserna, som bland annat beror på Rysslands krig mot Ukraina, fördelas mer rättvist. Samtidigt är det viktigt att politiken inte bortser från sitt ansvar att nå Sveriges klimatmål. Avgörande i det arbetet är att ställa om fordonsflottan.

Regeringens förslag om att sänka skatten på bensin och diesel är dåligt utformat. Sänkningen riktas till alla, inklusive boende i storstäder. Sänkningen påverkar också prismekanismerna och leder på marginalen till ökad konsumtion av fossil bensin och diesel. Trots en hög offentligfinansiell kostnad leder den, i förhållande till skatte-

nivåerna för år 2024, också bara till en liten förväntad minskning av drivmedelspriserna. En minskning som dessutom kom på skam när motsvarande skattesänkning föreslogs föregående år. Av dessa skäl föreslår Centerpartiet att regeringens förslag om sänkt energiskatt på bensin och diesel avvisas. Detta väntas leda till ökade skatteintäkter om 5 760 miljoner kronor 2024, 7 770 miljoner kronor 2025 och 8 050 miljoner kronor 2026. Vidare föreslår Centerpartiet att den sänkning av skatten på bensin och diesel som genomfördes i budgetproposition 2023 dras tillbaka. Det väntas leda till ökade skatteintäkter om 6 860 miljoner kronor år 2024 och 6 860 miljoner kronor år 2025. Givet att regeringen ej signalerat en intention att sänka skatten 2026, utan istället lagt till en ny skattesänkning, förväntar vi oss också att intäkterna blir 6 860 miljoner kronor större 2026.

Centerpartiet föreslår en lägre höjning av taket för rottjänster; detta beräknas medföra 500 miljoner kronor mer i skatteintäkter under inkomsttitel 1140 Skatte-reduktioner jämfört med regeringens budget 2024 samt 2025 och 2026. Istället stärker Centerpartiet ett förslaget grönt avdrag.

Centerpartiet föreslår att regeringens skattesänkning på tobakssnus ska avvisas, vilket förväntas ge ökade skatteintäkter jämfört med regeringens budget inom inkomsttitel 1420 Skatt på alkohol och tobak om 130 miljoner kronor 2024, 800 miljoner 2025 och 800 miljoner 2026.

Centerpartiet föreslår vidare att regeringens skattesänkning på plastpåsar ska avvisas. Det förväntas ge ökade skatteintäkter jämfört med regeringens budget på inkomsttitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö om 110 miljoner kronor 2024 samt 650 miljoner kronor 2025 och 650 miljoner kronor 2026.

Övriga förslag som påverkar inkomstberäkningen

Utöver förslag om ändrade skatteregler föreslås i denna motion en rad förslag som påverkar inkomstberäkningen. Centerpartiet föreslår ett återställt beviskrav vid den 365:e dagen i sjukförsäkringen. Det medför minskade intäkter om 500 miljoner under inkomsttitel 1115 Kommunal inkomstskatt 2024. Av samma skäl förväntas inkomsttiteln minska med 600 miljoner kronor 2025 och 400 miljoner kronor 2026. Även inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter minskar som en följd av det förslaget, med 200 miljoner 2024, 200 miljoner 2025 och 100 miljoner kronor 2026.

Tabell 4. Inkomster

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1100 Direkta skatter på arbete	761 664 097	-4 385 000
1111 Statlig inkomstskatt	62 767 509	-3 200 000
1115 Kommunal inkomstskatt	920 596 587	-500 000
1120 Allmän pensionsavgift	159 172 512	=0
1130 Artistskatt	=0	=0
1140 Skattereduktioner	-380 872 511	-685 000
1200 Indirekta skatter på arbete	748 798 820	-4 900 000
1210 Arbetsgivaravgifter	732 384 550	-4 900 000
1240 Egenavgifter	11 811 867	=0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-50 841 954	=0
1270 Särskild löneskatt	60 525 873	=0
1280 Nedsättningar	-5 713 839	=0
1290 Tjänstegruppliv	632 323	=0
1300 Skatt på kapital	377 046 958	-51 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	81 498 239	=0
1320 Skatt på företagsvinster	199 646 806	-51 000
1330 Kupongskatt	7 633 994	=0
1340 Avkastningsskatt	28 827 102	=0
1350 Fastighetsskatt	41 267 767	=0
1360 Stämpelskatt	13 644 209	=0
1390 Riskskatt för kreditinstitut	4 528 841	=0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	724 304 236	12 989 000
1410 Mervärdesskatt	584 200 297	=0
1420 Skatt på alkohol och tobak	31 417 679	130 000
1430 Energiskatt	44 043 228	12 610 000
1440 Koldioxidskatt	24 076 575	=0
1450 Övriga skatter på energi och miljö	8 767 836	110 000
1470 Skatt på vägtrafik	24 028 291	139 000
1480 Övriga skatter	7 770 330	=0
1500 Skatt på import	9 551 662	=0
1600 Restförda och övriga skatter	12 181 627	=0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-9 551 662	=0
Offentliga sektorns skatteintäkter	2 623 995 738	3 653 000
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-1 271 375	500 000
	740	
Statens skatteintäkter	1 352 619 998	4 153 000
1900 Periodiseringar	-7 647 093	=0
1000 Statens skatteinkomster	1 344 972 905	4 153 000
Övriga inkomster	-20 709 400	=0
2000 Inkomster av statens verksamhet	47 889 978	=0
3000 Inkomster av försäld egendom	5 000 000	=0
4000 Återbetalning av lån	614 717	=0
5000 Kalkylmässiga inkomster	22 164 000	=0
6000 Bidrag m.m. från EU	48 674 728	=0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-145 052 823	=0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	=0	=0
Inkomster i statens budget	1 324 263 505	4 153 000

I nedanstående tabell presenteras Centerpartiets förslag till inriktning för inkomstberäkning för åren 2025–2026.

Tabell 5. Inkomster 2025-2026

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen	
	2025	2026
1100 Direkta skatter på arbete	-5 315	-5 015
1111 Statlig inkomstskatt	-3 200	-3 200
1115 Kommunal inkomstskatt	-600	-400
1120 Allmän pensionsavgift	=0	=0
1130 Artistskatt	=0	=0
1140 Skattereduktioner	-1 515	-1 415
1200 Indirekta skatter på arbete	-4 900	-4 800
1210 Arbetsgivaravgifter	-4 900	-4 800
1240 Egenavgifter	=0	=0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	=0	=0
1270 Särskild löneskatt	=0	=0
1280 Nedsättningar	=0	=0
1290 Tjänstegruppliv	=0	=0
1300 Skatt på kapital	-51	-51
1310 Skatt på kapital, hushåll	=0	=0
1320 Skatt på företagsvinster	-51	-51
1330 Kupongskatt	=0	=0
1340 Avkastningsskatt	=0	=0
1350 Fastighetsskatt	=0	=0
1360 Stämpelskatt	=0	=0
1390 Riskskatt för kreditinstitut	=0	=0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	16 209	16 489
1410 Mervärdesskatt	=0	=0
1420 Skatt på alkohol och tobak	800	800
1430 Energiskatt	14 620	14 900
1440 Koldioxidskatt	=0	=0
1450 Övriga skatter på energi och miljö	650	650
1470 Skatt på vägtrafik	139	139
1480 Övriga skatter	=0	=0
1500 Skatt på import	=0	=0
1600 Restförda och övriga skatter	=0	=0
1700 Avgående poster, skatter till EU	=0	=0
Offentliga sektorns skatteintäkter	5 943	6 623
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	600	400
Statens skatteintäkter	6 543	7 023

Utgifter

I detta avsnitt redovisas Centerpartiets förslag till förändringar, jämfört med vad som föreslås i budgetpropositionen för 2024, vad gäller utgifter. Det faktum att budgetmotionens förslag uttrycks i termer av skillnader jämfört med förslagen i budgetpropositionen innebär att en frånvaro av förslag till förändring innebär ett accepterande av förslagen i propositionen.

I tabellen nedan presenteras Centerpartiets förslag till utgiftsramar för år 2024.

Tabell 6. Förslag till utgiftsramar 2024

Tusental kronor

Förslag till utgiftsramar 2024

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen	
1	Rikets styrelse	19 070 363	-592 100
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	20 881 058	-17 800
3	Skatt, tull och exekution	16 854 357	-159 900
4	Rättsväsendet	76 028 013	505 000
5	Internationell samverkan	2 273 924	-2 100
6	Försvar och samhällets krisberedskap	126 059 689	125 000
7	Internationellt bistånd	48 630 129	1 663 600
8	Migration	13 808 274	374 800
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	110 258 264	-1 531 164
10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	116 907 208	-4 046 400
11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	60 310 483	-4 400
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	106 070 732	-1 067 000
13	Integration och jämställdhet	4 018 388	455 035
14	Arbetsmarknad och arbetsliv	92 059 399	-10 441 570
15	Studiestöd	30 545 170	1 162 200
16	Utbildning och universitetsforskning	99 461 047	5 594 395
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 646 285	801 000
18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 081 906	-45 700
19	Regional utveckling	3 922 201	5 900 000
20	Klimat, miljö och natur	19 307 359	2 994 500
21	Energi	5 604 320	-343 600
22	Kommunikationer	82 874 980	624 300
23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	23 973 181	175 300
24	Näringsliv	9 552 305	5 600
25	Allmänna bidrag till kommuner	174 280 270	199 000
26	Statsskuldsräntor m.m.	20 455 200	=0
27	Avgiften till Europeiska unionen	40 759 809	=0
Summa utgiftsområden		1 346 694 314	2 327 996
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR		-10 891 050	=0
Summa utgifter		1 335 803 264	2 327 996
Riksgäldskontorets nettoutlåning		-5 044 681	=0
Kassamässig korrigerering		370 837	=0
Summa		1 331 129 420	2 327 996

I tabellen nedan presenteras Centerpartiets förslag till inriktning av utgiftsramar år 2025–2026.

Tabell 7 Förslag till utgiftsramar 2025–2026

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen	
	2025	2026
1 Rikets styrelse	-588	-557
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	-21	-14
3 Skatt, tull och exekution	-145	-47
4 Rättsväsendet	555	555
5 Internationell samverkan	-2	-1
6 Försvar och samhällets krisberedskap	175	175
7 Internationellt bistånd	5 071	8 345
8 Migration	340	29
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	-1 433	-1 275
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-3 819	-998
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-5	-3
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-992	-1 167
13 Integration och jämställdhet	1 146	1 491
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-11 045	-11 954
15 Studiestöd	1 830	1 842
16 Utbildning och universitetsforskning	6 460	6 662
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	900	1 057
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-67	-64
19 Regional utveckling	5 900	5 900
20 Klimat, miljö och natur	5 573	5 629
21 Energi	-362	22
22 Kommunikationer	491	502
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	172	270
24 Näringsliv	5	8
25 Allmänna bidrag till kommuner	-16	-233
26 Statsskuldräntor m.m.	±0	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0
Summa utgiftsområden	10 122	16 174
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR	±0	±0
Summa utgifter	10 122	16 174
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0
Kassamässig korrigerering	±0	±0
Summa	10 122	16 174

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Den svenska demokratin har fyllt hundra år och det är tydligt att den liberala demokratin är en av mänsklighetens främsta innovationer. Inget annat styrelseskick levererar samma rättvisa, frihet och nytta, från den enskilda människans möjlighet att forma sitt

eget liv till samhällets förmåga att gemensamt fatta goda beslut. Medborgerliga och politiska rättigheter skyddar individen mot statligt förtryck och begränsar majoritetens makt över individen.

Folkviljan ska kanaliseras genom en effektiv förvaltning inom såväl Regeringskansliet som riksdagen, med respekt för olika minoriteter och rättssäkerheten, och granskas av oberoende medier. En stor del av de politiska institutioner som är ämnade att säkerställa detta återfinns inom utgiftsområde 1. Den svenska demokratin måste kontinuerligt utvecklas och anpassas, rustas och försvaras, i en föränderlig värld. De offentliga institutioner som har till uppgift att genomdriva den politik som fått stöd i allmänna val måste göra så på ett effektivt och transparent sätt.

Centerpartiets överväganden

Tabell 8. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse
Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse				
4:1	Regeringskansliet m.m.	-572	-565	-541
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-18	-20	-14
6:2	Justitiekanslern	-0	-0	-0
6:3	Integritetsskyddsmyndigheten	-1	-1	-1
6:4	Valmyndigheten	-0	-0	-0
6:6	Institutet för mänskliga rättigheter	-0	-0	-0
8:2	Mediemyndigheten	-0	-0	-0
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	-0	-0	-0
Summa		-592	-588	-557

Anslagsområde 4:1 föreslås minska i och med att Centerpartiet motsätter sig delar av den expansion av Regeringskansliet som inleddes i föregående budgetproposition. Centerpartiet instämmer i att Sverige behöver rusta sig bättre för det kommande Natomedlemskapet och det nya säkerhetsläget, men vi delar inte regeringens uppfattning att det kräver så stora tillskott till Regeringskansliet.

Centerpartiet föreslår också en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar vissa anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Centerpartiet strävar efter en ökad finansiell stabilitet. Hushållens och företagens tillgång till finansiella tjänster är viktig för att omvandla sparande och konsumtionsutjämning till produktiva investeringar. Välfungerande marknader för riskhantering och allokering av kapital är ett viktigt fundament för ekonomisk tillväxt. Sådana tjänster bör erbjudas med ett starkt konsumentskydd och på ett sätt som inte äventyrar den finansiella stabiliteten.

Finansinspektionens arbete med tillsyn och deras mandat att hantera risker förknippade med hushållens skuldsättning är här viktiga. Också Riksgäldens roll som resolutionsmyndighet, statens internbank och skuldförvaltare är av största vikt.

Att granska det offentliga verksamheten är också centralt för att kontinuerligt förbättra den offentliga sektorns arbete. Här fyller Statistiska centralbyrån, Riksrevisionen, Statskontoret och Finanspolitiska rådet viktiga funktioner. Tilltron till den

statliga förvaltningens effektivitet påverkar i förlängningen tilltron till den svenska demokratin förmåga att företräda folkviljan och hantera olika samhällsproblem.

Centerpartiets överväganden

Tabell 9. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning				
1:1	Statskontoret	-0	-1	-0
1:2	Kammarkollegiet	-1	-1	-0
1:6	Finanspolitiska rådet	-0	-0	±0
1:7	Konjunkturinstitutet	-0	-0	-0
1:8	Ekonomistyrningsverket	-1	-1	-1
1:9	Statistiska centralbyrån	-3	-3	-2
1:11	Finansinspektionen	-4	-4	-3
1:12	Riksgäldskontoret	-2	-2	-1
1:13	Bokföringsnämnden	-0	-0	-0
1:15	Statens servicecenter	-6	-7	-4
1:17	Upphandlingsmyndigheten	-1	-1	-0
Summa		-18	-21	-14

Centerpartiet välkomnar regeringens införande av en utbetalningsmyndighet samt regeringens förstärkningar inom område 1:11 kopplade till tillsyn. Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Ett fungerande skattesystem och ett fungerande betalningssystemen är centralt för att ekonomin ska fungera. De myndigheter som återfinns inom utgiftsområde 3 spelar en central roll i arbetet för att säkerställa detta. De skatter vi beslutar om måste uppfattas som rimliga och syftet med att de tas in ska inte kunna missförstås.

Legitimitet, rättssäkerhet och transparens måste genomsyra alla aspekter av lagstiftningen, vars effekter de aktuella myndigheterna i stor utsträckning ska hantera.

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är centrala för det svenska rättssamhället. Både individer och företag måste känna förtroende för deras myndighetsutövning. Förutsägbarhet och tydliga regler är då helt avgörande. Att på ett rättssäkert och effektivt sätt säkerställa att beslutade skatter betalas in är en grundförutsättning för finansieringen av viktig offentlig verksamhet. Det är också en fråga om likabehandling och värnande av tilliten till det offentliga. Servicen hos de tre aktuella myndigheterna har kontinuerligt förbättrats och ska fortsätta att förbättras. Det för med sig ett alltmer utbrett användande av e-tjänster. Samtidigt är statens närvaro i hela landet central för samhället i stort.

Det är viktigt att skatter utformas så att svenska företags konkurrenskraft stärks och att Skatteverket tar in de skatter som beslutats av Sveriges folkvalda. Skatterna måste utformas så att människor vågar ta risker och starta företag. Skatter ska medverka till tillväxt och utveckling i hela landet, underlätta jobbskapande och företagande och på ett

effektivt sätt finansiera offentliga utgifter. Skatter måste vara förutsägbara, rättssäkra och långsiktiga. Trösklarna till småskaligt företagande måste sänkas genom regel-förenklingar och lägre skatter. Därför förespråkar Centerpartiet införande av så kallade mikroföretag som ska kunna verka med ett minimum av regelkrångel, bland annat kopplat till dessa företags beskattning. Skatteverket bör därför kontinuerligt arbeta för minskad skatteadministration för privatpersoner, företag och offentliga aktörer.

Att Tullverkets verksamhet fungerar bra är viktigt för att handeln, med varuflöden in i och ut ur vårt land, ska fungera väl för våra företag. Det är avgörande ur ett globalt konkurrensperspektiv. Samtidigt behöver tullen i sin verksamhet bidra till att vårda den allmänna säkerheten och till att utifrån sina uppgifter och befogenheter upprätthålla ordningen i landet. Tullverket har två huvudsakliga uppgifter som måste tillgodoses: dels upp börd, det vill säga att ta ut tullar, skatter och andra avgifter, och dels brotts-bekämpning, där bland annat olaglig införsel av alkohol, drogsmuggling och vapen-smuggling ska beivras. Tullverket behöver verktyg för att stärka sitt arbete med att skydda våra gränser och att upprätthålla goda förutsättningar för våra företag att bedriva handel med andra länder. Det är viktigt för lag och ordning men även för att garantera att våra företag kan vara konkurrenskraftiga gentemot aktörer i andra länder. I en globaliserad värld sätts tullens verksamhet på prov och det är viktigt att med riktade åtgärder se till att bekämpa organiserad brottslighet. Samtidigt ska vi som land vara öppna mot omvärlden. Riksdagen behöver säkerställa att Tullverket har en lagstiftning som är ändamålsenlig för verksamheten. Tullverkets befogenheter har under en lång rad av år utökats. Detta behöver fortsätta.

Det finns en tydlig koppling mellan narkotikahandeln, den organiserade brottsligheten och det ökande antalet skjutningar i landet. Tullverket har fått tillskott de senaste åren men det saknas fortfarande tillräckliga resurser i verksamheten samtidigt som tullens brottsbekämpande arbete behöver utvecklas för både fler kontroller och mer avancerad teknik. Vi måste också komma åt införseln av vapen och då är Tullverket en nyckelaktör.

En ny lagstiftning är på plats, där tullen har fått ökade befogenheter att kvarhålla misstänkt stöldgods som är på väg att föras ut ur landet, i väntan på polis. Denna verksamhet måste säkerställas finansiellt.

Centerpartiets överväganden

Tabell 10. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution
Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution				
1:1	Skatteverket	-184	-115	-27
1:2	Tullverket	37	-16	-10
1:3	Kronofogdemyndigheten	-13	-14	-9
Summa		-160	-145	-47

Anslag 1:1 föreslås minska med 170 miljoner kronor under 2024 och 2025, samt 95 miljoner 2026, i och med att Centerpartiet avvisar regeringens tidigare förslag om en folkräkning. Samtidigt föreslås anslagen öka med 25 miljoner under 2024 och med 100 miljoner 2025 och 2026 för en förenklad beskattning av mikroföretag.

För att möjliggöra en utveckling av Tullverkets verksamhet föreslås en utökning av anslaget till myndigheten med 50 miljoner kronor under 2024.

Centerpartiet föreslår också en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Rättsväsendet är tillsammans med försvaret den yttersta garanten för vår öppna liberala demokrati. Den främsta uppgiften för rättsväsendet är att skydda alla människors fri- och rättigheter, både från brott som begås av enskilda personer och från den offentliga maktens godtycke eller maktmissbruk. Att upprätthålla rättsstaten och tryggheten för alla individer, både män och kvinnor och gamla och unga, i hela landet är en av statens kärnuppgifter.

De senaste åren har vi sett en mycket allvarlig utveckling i Sverige med skjutningar, sprängningar och en ökad otrygghet samt ett försämrat säkerhetsläge. Vi har sett hur organiserad brottslighet kommit att bli ett hot mot välfärden, där handel med narkotika, vapen och människor tillsammans med stölder och bedrägerier utmanar det samhälle vi värnar och som är byggt på tillit och trygghet. Vi ser en lika oacceptabel situation när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och mäns våld mot kvinnor och barn i nära relationer.

Vi behöver ett större fokus än nu på de som utsätts för brott. Brottsoffer behöver få rättvisa skipad och få bättre stöd i rättsprocessens olika skeden. Men vi behöver samtidigt kunna ge de som begått brott en rimlig chans att återgå till ett liv utan kriminalitet och se till att fler lämnar den kriminella banan innan det är för sent.

För att lösa denna uppgift krävs krafttag. Det krävs utökade befogenheter och brottsförebyggande arbete inom skolor och socialtjänsten i våra kommuner. Det krävs att poliserna blir fler och får fler verktyg att både förebygga och utreda brott. Det krävs en förstärkning av hela rättsväsendet från polisen, åklagarna och domstolarna till kriminalvården. Det krävs att alla delar av samhället gör sitt här och nu.

Rättskedjans alla delar är viktiga och ska stärkas

Rättskedjans myndigheter får historiska tillskott för att möta en mycket allvarlig utveckling. Med Centerpartiets politik växer polisen, men pengarna måste också leda till rätt insatser och framför allt fler lokala poliser i yttre tjänst. Polisen har en central roll för att beivra, begränsa och lösa brott. Polisen måste därför vara närvarande, tillgänglig och synlig för människor i hela landet.

Större myndighetsanslag är avgörande för att garantera polisens lokala närvaro, öka antalet arbetade polistimmar, skapa förutsättningar för bättre arbetsvillkor och en bättre arbetsmiljö samt ge polisen möjlighet att bekämpa brottslighet både i hemmet och på gatorna. Centerpartiet arbetar för att öka polistätheten ytterligare, för att nå en europeisk genomsnittsnivå. Centerpartiet ser positivt på att det tillskapas flera olika vägar att arbeta som polis och även på att en viss specialisering kan ske tidigare än idag. Att poliser tidigt kan välja spår som t.ex. utredare, ingripandepolis och cyberpolis ser vi kan locka nya grupper att bli poliser. Vi ser behovet av en satsning på utredande och lagföring av just brott med cyber som brottsplats. Här behöver polis, åklagare och domstolar få resurser för att uppdatera sig till den nya situationen för att inte cyber ska bli ett laglöst land.

Under detta år har medel även skjutits till för att stärka verksamheten inom Nationellt forensiskt centrum, för att kunna jobba snabbare med mer tekniskt krävande forensiska inslag i utredningar, en satsning som även fortsatt måste prioriteras för att säkra en långsiktig utbyggnad och resurssättning.

Polisen måste vara lokalt förankrad. För att förtjäna, värna och stärka medborgarnas förtroende för polisen krävs att man inte enbart arbetar med grov kriminalitet utan också prioriterar resurser till arbetet med mer "vardagsbrott" som skadegörelse, stölder och buskörningar. En lokalt förankrad polis utgör också ett viktigt verktyg i kampen mot grov brottslighet, då lokal förankring är en förutsättning för att arbeta förebyggande och kunna bedriva brottsutredningar i de områden där organiserad brottslighet och gängkriminalitet är mer vanligt förekommande.

Ett problem som försvårar det brottsbekämpande arbetet är att de samhällen som är hårdast drabbade också är de samhällen där förtroendet för de rättsvårdande myndigheterna är svagast. Åtgärder måste till för att överbrygga klyftan mellan medborgarna och myndigheterna, så att alla känner att de får den hjälp som de behöver när de behöver den och att fler vågar och vill anmäla brott och vittna mot brottslingar.

Under senare år har måltillströmningen och målens komplexitet hos Sveriges domstolar ökat, till stor del som resultat av de reformer som redan vidtagits för att komma åt den allt grövre kriminaliteten; det här är en utveckling som bara kommer att fortsätta. Detta har lett till långa handläggningstider för alla mål som inte är prioriterade. Det gäller såväl brottmål och tvistemål som förvaltningsrättsliga mål och ärenden. I det kommande reformarbetet är det därför viktigt att ge Sveriges domstolar möjligheter att fortsatt utöka organisationen. Att utbilda domare är exempelvis ett arbete som tar tid. Domstolarna har dessutom ett brett uppdrag i förhållande till samhället, där de inte bara hanterar brottmål utan även fyller en viktig roll som opartisk instans i många andra ärenden och mål, som med tiden kommit att öka i komplexitet. Vi vill därför anslå extra resurser för att säkerställa att landets domstolar står beredda att hantera de mål och ärenden som förväntas bli fler de kommande åren. I detta arbete är det viktigt att också prioritera förvaltningsdomstolarna.

Samtliga ansvariga myndigheter är överens om att ett grundläggande problem i svensk brottsbekämpning idag är svårigheten att bryta sekretess i individuella ärenden. Centerpartiet verkar för en allmän sekretessbrytande regel mellan myndigheter för att utöka möjligheterna att dela information i syfte att samverka, förebygga och beivra brott. Samtidigt behöver sekretessen stärkas för personuppgifter som används för att begå brott och kartlägga brottsoffer. Offentlighetsprincipen bör ses över för att förebygga ekonomisk brottslighet och stärka individens integritet.

Just ekonomisk brottslighet är intimt förknippad med den grova och våldsamma kriminaliteten. Utredningen om bidragsbrott som tillsattes 2021 har föreslagit att Ekobrottsmyndigheten ska stärkas och få ansvar för att utreda bidragsbrott. Centerpartiet står bakom den inriktningen och anser att anslagen till Ekobrottsmyndigheten och Tullverket (inom UO3) ska öka för att komma åt finansieringen av och grunden för mycket av den organiserade brottsligheten.

Centerpartiet har stått bakom de nya lagar som ger rättsväsendet större befogenheter att använda hemliga tvångsmedel för att kunna förhindra och lösa fler brott. Vi har dock lyft behovet av att de domstolar och myndigheter som har att granska, kontrollera och besluta i dessa frågor har nödvändiga och tillräckliga resurser för att fullgöra sitt viktiga uppdrag. Här vill vi särskilt lyfta SIN (Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden) som får ett större anslag för att möta fler och mer komplexa ärenden.

De senaste årens utveckling med ökande grov brottslighet, straffskärpningar och ökade resurser till polis och åklagare sätter också Kriminalvårdens verksamhet på prov. Överbelagda häkten och anstalter är redan ett stort problem. Brist på häktes- och fängelseplatser leder till stora påfrestningar både för de intagna och för personalen och påverkar det återfallsförebyggande arbetet negativt. Utbyggnaden av häkten och anstalter borde ha påbörjats och drivits långt kraftfullare än vad som skett hittills. Platsbrist får aldrig vara en anledning att ge avkall på allmän säkerhet eller på kvaliteten på den vård som Kriminalvården ska tillhandahålla. Kriminalvårdens behov av ökade resurser måste därför prioriteras. Här ser vi en utbyggnad i hela landet som värdefull.

Stärk hela rättskedjans fokus på både brottsoffer och gärningspersoner

I den pågående expansionen av rättsväsendet är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv. Centerpartiet vill se ett helhetsgrepp om frågorna – från det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet till stödinsatser för brottsoffer, men även i fråga om att återanpassa individer som avtjänat sina straff. Det är därför viktigt att ge alla medarbetare i hela rättskedjan goda förutsättningar och de resurser som krävs för att de ska kunna hantera de ärenden som varje år strömmar igenom myndigheternas verksamhet.

Centerpartiet vill ha ett starkare brottsofferperspektiv i rättsväsendet. Brottsoffer måste, förutom att de brott som de utsatts för utreds på bästa sätt, även garanteras ett professionellt stöd och god information från rättsväsendet om sitt aktuella fall. Centerpartiet vill återställa rätten till målsägandebiträde i överinstans, för att garantera ett gott stöd till brottsoffer under hela rättsprocessen. Systemet med skadestånd för brottsoffer måste ses över för att göra det betydligt enklare och snabbare för brottsoffer att få sina skadestånd.

För att förhindra återfall i brott och möjliggöra livsresor måste det finnas ett starkt stöd från samhällets sida för den som vill lämna det kriminella livet. Som en del av en nationell satsning på avhopparprogram behöver det finnas ett särskilt program för unga kriminella. Detta för att barn och unga har specifika behov, rättigheter och skyldigheter som skiljer sig från vuxnas. Det innebär att metoder som tagits fram för vuxna avhoppare inte nödvändigtvis är lika bra för minderåriga. Det saknas inte sällan tillräcklig kunskap om unga gängkriminella i kommuner, inom myndigheter och i civilsamhället. Det kan ett nationellt program med beprövade metoder och bättre resurser åtgärda. Att under både vård och straff kunna rusta unga till ett liv utan kriminalitet är avgörande för ett långsiktigt hållbart arbete mot gängkriminaliteten. Här behöver de hinder som finns för ett effektivt samarbete mellan kommuner, regioner och staten inom bland annat sekretessområdet tas bort.

Just socialtjänsten får en extra satsning för 2024.

Våld i en nära relation

Ingen människa ska behöva leva i rädsla för att bli slagen eller utsatt för hot och fridskränkningar. Våld i nära relationer är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Problemet finns inom alla delar av befolkningen, inom alla samhällsklasser och alla åldrar och i olika typer av nära relationer, men det drabbar tydligt i första hand kvinnor. Detta kan vi inte låta fortgå. Extra resurser ges till ett lämna-program för våldsutsatta för att mildra de negativa ekonomiska effekter som kan uppstå när man lämnar en destruktiv relation.

Polisen och åklagare behöver betrakta våld i när relationer som det grova, och alltför ofta dödliga, våld som det är. Avgörande insatser som förhör, brottsplatsundersökningar, teknisk bevisning och tvångsmedel måste användas i fråga om dessa brott i samma utsträckning som för andra grova brott. Utöver detta behövs ett starkt stöd till kvinno- och tjejjourer, Nationellt centrum för kvinnofrid och stömlinjen för unga relationer.

Centerpartiets överväganden

Tabell 11. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet
Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet				
1:1	Polismyndigheten	135	135	135
1:2	Säkerhetspolisen	10	10	10
1:3	Åklagarmyndigheten	10	10	10
1:4	Ekobrottsmyndigheten	60	110	110
1:5	Sveriges Domstolar	155	155	155
1:7	Brottsförebyggande rådet	5	5	5
1:14	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	100	100	100
1:15	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	30	30	30
Summa		505	555	555

Centerpartiet är positivt inställt till regeringens förstärkning av rättsväsendet men menar samtidigt att mer medel bör tillföras dels verksamheter som stödjer brottsoffer, dels de stödfunktioner som medför att polisiära ingripanden kan leda till fällande domar. Därför föreslår Centerpartiet ytterligare satsningar om 50 miljoner årligen under 1:1 Polismyndigheten, särskilt riktat till Nationellt forensiskt centrums verksamhet, samt 10 miljoner årligen under 2024–2026 för att utveckla arbetet mot cyberbrottslighet. Vi föreslår också en dubbling av anslagen som går till polisens avhopparverksamhet, vilket medför ett tillskott om 75 miljoner årligen mellan 2024 och 2026. Avhopparverksamheten är en viktig och alltför lågt prioriterad del av arbetet mot gängen.

Cyberbrottslighet blir allt vanligare och påverkar inte bara Polismyndighetens arbete. Centerpartiet föreslår därför att även Säkerhetspolisen (1:2), Åklagarmyndigheten (1:3) och Ekobrottsmyndigheten (1:4) tillförs 10 miljoner vardera under perioden 2024–2026 för att utveckla sitt arbete mot cyberbrottslighet samt att Brottsförebyggande rådet (1:7) tillförs 5 miljoner för samma syfte och tidsperiod.

Centerpartiet ser ett stort behov av ett mer sammanhållet stöd till våldsutsatta kvinnor. Svårigheter kring att hitta bostad och ta sig ur ett ekonomiskt beroende medför problem för många kvinnor som vill lämna en destruktiv och våldsam relation. Till detta tillför Centerpartiet 100 miljoner årligen för perioden 2024–2026 som Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete (1:14).

För att stärka arbetet mot den grova och organiserade brottslighetens finansiering föreslås Ekobrottsmyndigheten få ett tillskott om 50 miljoner 2024 samt 100 miljoner kronor 2025 och 2026.

Sist men inte minst ser Centerpartiet ett stort behov av att stärka domstolsväsendet. Alltifrån enkla tvistemål och småbrott till högt profilerade brutala våldsdåd kommer upp för sent i rätten på grund av bristande resurser. Det underfinansierade domstolsväsendet skapar flaskhalsar som riskerar att bli allt värre i takt med att polisens resurser stärks.

Därför föreslår Centerpartiet ytterligare 150 miljoner kronor årligen till Sveriges Domstolar (1:5) för att förstärka den generella verksamheten samt ytterligare 5 miljoner årligen för kompetensförstärkning bland yrkesverksamma som i sitt arbete möter barn.

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Att Sverige är ett land som bygger säkerhet med andra har varit grunden för svensk säkerhets- och försvarspolitik sedan alliansregeringens dagar. Men det är först nu, genom det kommande svenska Natomedlemskapet, som riktig kraft sätts bakom orden. Fullföljandet av den svenska Natoansökan är jämte ett fortsatt kraftfullt EU-svar på Rysslands krig de viktigaste säkerhetspolitiska frågorna innevarande mandatperiod. Centerpartiet har under lång tid påtalat vikten av att Sverige går med i Nato och fick under 2020 också stöd i riksdagen för att Sverige bör uttala en Natooption i sin säkerhetspolitiska linje. Detta visade sig viktigt när läget blev skarpt i samband med att Ryssland anföll Ukraina samt hotade oss och flera andra europeiska länder i februari 2022. Centerpartiet kommer fortsatt att vara en konstruktiv samarbetsröst när det rör sig om ett svenskt Natomedlemskap.

Sverige ska vara en aktiv partner på den internationella arenan. Vi ska bidra till fred, säkerhet och utveckling av människors livschanser och rättigheter i världen. Genom handel, erfarenhetsutbyte, diplomati och bistånd men även med militära och civila insatser. Säkerhet bygger vi tillsammans med andra. Insikten om att det som händer långt borta påverkar oss är uppenbar. Vi ska vara långsiktiga och strategiska i vårt arbete. Den liberala världsordningen är inte utan sina brister men har likväl skapat välstånd, stabilitet och möjligheter för världens stater att lösa gemensamma problem tillsammans. Därför är den värd att kämpa för. Den liberala demokratin är kärnan i Centerpartiets utrikespolitik. Svensk utrikespolitik ska försvara och främja den liberala demokratin. Vi förespråkar en utrikespolitik som försvarar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, som stöttar rättsstatsuppbyggnad, som motverkar korruption, som stärker kvinnors rättigheter och möjligheter och som stärker vårt samarbete med andra demokratier.

Den multilaterala ordningen som den har utvecklats är inte perfekt fungerande och har utmanats väsentligt de senaste åren men måste försvaras och utvecklas. Den får inte försvagas ytterligare. Vår säkerhet främjas av en förutsägbar internationell ordning. Just nu präglas dock det internationella samarbetet av stor osäkerhet. Diplomatien är alltså den första försvarslinjen.

Globalt står världen inför nya utmaningar. Det handlar bland annat om nya motsättningar mellan stormakter, kärnvapenrustning och effekterna av klimatförändringar samt pandemier som hotar människors trygghet, välstånd och frihet. Rysslands krig i Ukraina får inte bara fruktansvärda konsekvenser i Ukraina utan påverkar också samhällen och länder i ett större närområde, inte minst i Kaukasus. Korruption sliter sönder samhällen och hämmar positiv utveckling. För att möta detta behöver vi utveckla vårt internationella system och stärka den internationella ordningen. Nationalism, populism, terrorism och kamp om resurser och teknik skapar också nya spänningar inom och mellan länder och regioner. Sverige ska inte tystna under auktoritära ledares maktspråk. Vi ska heller inte bedriva en utrikespolitik som blir inåtvänd och nationalistisk. En global utblick är fortsatt viktigt.

Svensk utrikespolitik ska inte bidra till att länder i det globala syd alierar sig från oss eller andra liberala demokratier och heller inte bidra till att vi försvagas på bekostnad av exempelvis ryskt och kinesiskt inflytande. En negativ bild av Sverige utomlands kan bidra till det. En negativ Sverigebild påverkar inte bara vårt globala inflytande utan också vår säkerhet. Svensk utrikespolitik ska därför också värna och arbeta för en positiv Sverigebild. Sverige bilden och vårt lands säkerhet och globala inflytande påverkas av inre och yttre faktorer som exempelvis politiska företrädares uttryckssätt och representation men också exempelvis illvilliga aktörers påverkansförsök mot vårt land. Många länder ser sig ha ett intresse av att så split både inrikespolitiskt i Sverige och mellan oss och andra länder. Det kräver sammantaget en långsiktig utrikespolitik där handels-, säkerhets- och biståndspolitik hänger samman och där diplomatin ges goda förutsättningar att verka.

Det är Centerpartiets uppfattning att svenska skattepengar inte ska riskera att finansiera andra länders globala maktambitioner genom exempelvis samarbeten och transaktioner till olika investeringsbanker, exempelvis Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB). I det fall Sverige samarbetar med exempelvis AsDB ska krav alltid ställas på demokrati och mänskliga rättigheter i olika projekt som finansieras, såsom det så kallade Belt and Road Initiative, och på att inga investeringar görs i till exempel Xinjiangs tvångsläger eller i militärdiktaturens Myanmar eller Kambodja.

FN och internationell rätt är en hörnsten för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Vi ser det som naturligt att det nordiska samarbetet fortsätter att utvecklas, inom försvars- och säkerhetspolitiken men också i frågor som rör exempelvis gränshinder och deras konsekvenser för den nordiska arbetsmarknaden. Östliga partnerskapet behöver fortsätta att utvecklas.

Centerpartiets överväganden

Tabell 12. Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 5 Internationell samverkan
Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan				
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	-1	-1	-0
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	-1	-1	-0
1:9	Svenska institutet	-1	-1	-0
Summa		-2	-2	-1

Centerpartiet instämmer i regeringens prioriteringar inom internationell samverkan och ser särskilt positivt på att regeringen tar höjd för ett medlemskap i Nato. Centerpartiet ser ett framtida behov av att på området lägga större kraft på att sprida en positiv Sverigebild men har förståelse för den komplexa situation som regeringen står inför. Centerpartiet föreslår också en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Att Sverige är ett land som bygger säkerhet med andra har varit grunden för svensk säkerhets- och försvarspolitik sedan alliansregeringens dagar. Men det är först nu, genom det kommande svenska Natomedlemskapet, som riktig kraft sätts bakom orden. Fullföljandet av den svenska Natoansökan är jämte ett fortsatt kraftfullt EU-svar på Rysslands krig de viktigaste säkerhetspolitiska frågorna innevarande mandatperiod. Vi i

Centerpartiet har under lång tid påtalat vikten av att Sverige går med i Nato och fick under 2020 också stöd för vår politik i riksdagen, då det beslutades att Sverige bör uttala en Natooption i sin säkerhetspolitiska linje. Detta visade sig vara viktigt när läget blev skarpt i samband med Rysslands anfall av Ukraina samt då de hotade oss och flera andra europeiska länder i februari 2022. Centerpartiet kommer fortsatt att vara en konstruktiv samarbetsröst när det rör ett svenskt Natomedlemskap.

På samma sätt kommer Centerpartiet också framgent vara en konstruktiv röst när det gäller att öka försvarsanslagen till minst 2 procent av BNP, för att höja svensk försvarsförmåga och krigsdugligheten i krigsförbanden och samtidigt nå upp till Natos målsättningar i enlighet med vad som överenskoms i Vilnius 2023. Inget Natoland ska kunna anklaga Sverige för att vi inte tar vår del av ansvaret för vår egen och Natos säkerhet. För Centerpartiets del följer det en sedan många år inslagen väg, där vi först som en del av försvarsgruppen (2015–2018), bestående av regeringen, Centerpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna (del av perioden), och sedan som samarbetsparti till regeringen tillsammans med Liberalerna mellan 2019 och 2021 hade en avgörande roll för att säkerställa ekonomiska förstärkningar till försvaret. Vi deltog också i överläggningarna med Försvarsberedningen i mars 2022 där det bestämdes att budgetramen skulle höjas ytterligare som en direkt konsekvens av Rysslands anfallskrig i Ukraina. Därtill är det viktigt för Centerpartiet att beslut om att skicka militärt stöd till Ukraina alltid ska åtföljas av beslut om finansiering av ersättnings- och återanskaffning till berörda myndigheter i Sverige. Försvarets förmågehöjning är nödvändig och viktig och ska inte urholkas av beslut om att också stödja Ukraina. Centerpartiet vill därför att återanskaffning av materiel till Ukraina ska ligga utanför den nationella försvarsbudgetens ramar. Försvarsmaktens förmågeutveckling måste kunna gå hand i hand med att Sverige fortsatt har ett extensivt militärt stöd till Ukraina. Nu behöver de beslut som fattats genomföras kommande år och regeringen behöver säkerställa att dess styrning leder mot fattade beslut.

I takt med att försvarsekonomin växer ser vi också ökade möjligheter att villkor och incitamentsstrukturer utvecklas och blir så pass bra att personalen väljer att stanna kvar eller komma tillbaka. Personalen är Försvarsmaktens viktigaste resurs i utvecklingen av försvarsförmågan.

Natomedlemskapet kommer att innebära en omställning för svenskt försvar, som kommer att pågå över tid. I ett kortsiktigt perspektiv är det fortsatt viktigt att helheten i Totalförsvarspropositionen 2021–2025 genomförs, även om både pandemin och Rysslands krig i Ukraina har orsakat en viss försening i den ursprungliga planen för krigsorganisationens utveckling. Försvarsmakten påverkas, som många andra, av de prisökningar vi ser i samhället i stort och det finns en risk för att det också påverkar utvecklingen av försvarsförmågan i stort då krigsorganisationen inte kan växa och utvecklas som planerat. Andra utmaningar är att nödvändig tillväxt måste ske samtidigt som beredskapen har ökat på grund av Rysslands krig i Ukraina och samtidigt som Sverige kommer att behöva bemanna upp olika Natostaber framgent.

Centerpartiet vill att det förra försvarsbeslutet genomförs i så stor utsträckning som möjligt, så snart möjligt. Vi menar att inriktningen i grunden är bra och att de nödvändiga materielinvesteringar som då definierades men inte finansierades fortsatt är mycket relevanta för förmågeutvecklingen. Grunden är därför att dessa ska genomföras. Därtill vill Centerpartiet höja förbandsanslaget ytterligare för att säkerställa tillgången till personlig utrustning ute på förbanden.

Vi i Centerpartiet kommer fortsatt att vara en konstruktiv röst i Försvarsberedningen och fortsätta våra höga ambitioner för att höja förmågan i totalförsvarets båda delar. Natos samlade behov kommer också att behöva vara styrande i stor mån i både Försvarsberedningens inriktande arbete och regeringens styrning. För Centerpartiets del ser vi att Östersjökusten och hela Östersjön kommer att bli än mer strategiskt viktig och att Sverige kommer att få en viktig roll i försvaret av densamma, tillsammans med övriga Östersjöstater. På samma sätt ser vi att det också kommer att vara strategiskt viktigt för Sverige att bidra i försvaret av områdena kring Arktis och Barents hav. Här blir det inte minst viktigt att fortsätta utveckla vinterförmågan. Skyddet av viktiga färdleder, inte minst kopplat till varuflöden till och från Göteborgs hamn, kommer att behöva stärkas. Den nordiska och nordisk-baltiska dimensionen och samarbetet kommer att fördjupas allt mer och svenskt försvar integreras i en större Natohelhet. Det binder ihop vår region i en tydlig större regional kontext samtidigt som det stärker den transatlantiska länken. Över tid behöver också cybersäkerheten stärkas ytterligare inom Försvarsmakten och resten av samhället, på bredden och spetsen. Vi stödjer också den inriktning som regeringen gör vad gäller FRA och stärkt stöd till Polismyndighetens arbete med att bekämpa grov gränsöverskridande brottslighet.

Krisberedskap och utvecklingen av det civila försvaret

Rysslands krig i Ukraina och de hybridattacker vi dagligen ser innebär stora utmaningar också för svensk fredstida krisberedskap och det har visat på vikten av att snabbt vidta ytterligare åtgärder för att bygga upp ett modernt civilt försvar med åtgärder som gör skillnad på både kort och lång sikt. Vi är positiva till den nya struktur för civilt försvar som började gälla den 1 oktober 2022 men ser att ytterligare åtgärder kommer att behövas, inte minst vad gäller kommuners och regioners roll och förutsättningar i helheten samt MSB:s roll. Till detta hör också arbetet för att säkerställa tillgången till skyddsrum.

Centerpartiet förhandlade inom ramen för vårt samarbete med den socialdemokratiskt ledda regeringen förra mandatperioden fram inriktningen för totalförsvaret som en del av försvarsbeslutet 2020. Vi stod också bakom de ekonomiska förstärkningar som gjordes men ser nu, givet den aktuella utvecklingen med Rysslands krig i Ukraina, att ytterligare ekonomiska förstärkningar behövs under mandatperioden. Vi ser tydliga behov av att stärka cybersäkerheten och av investeringar för att skydda samhällsviktig infrastruktur lokalt, regionalt och nationellt, och vi ser behov av att säkerställa kompetens- och personalförsörjningen både i kris och under höjd beredskap. Vi ser ett behov av att fortsätta att utveckla befolkningsskyddet och räddningstjänstens förutsättningar att verka under höjd beredskap. Vi ser ett behov av att bygga motståndskraft i grunden och av att dra nytta av de gröna näringarna för att stärka förnödenhetsförsörjningen, bygga motståndskraft och minska beroendet av utländsk olja och gas. Vi ser ett behov av fortsatt samarbete med näringslivet på både nationell och regional nivå, på lika villkor och med ömsesidig insikt om beroenden och mervärden.

Centerpartiet kommer att fortsätta att driva på för att nödvändiga förändringar kommer på plats, för att de beslut som redan fattats av riksdagen får genomslag och blir verklighet och för att än mer görs. När ökade krav ställs på kommuner och regioner behöver finansieringsprincipen fortsatt få genomslag. Kommuners och regioners beredskap och skydd i fråga om samhällsviktig verksamhet utgör grunden för motståndskraften i vårt lands civila försvar.

Stärk energisektorns motståndskraft

I det pågående kriget i Ukraina har Ryssland vid upprepade tillfällen genomfört såväl cyberattacker som fysiska attacker mot energisektorn. Även energisektorn i EU och Sverige har attackerats digitalt under det senaste året. Att energisektorn används strategiskt som en pjäs i säkerhetspolitikens spel har varit tydligt de senaste åren. Ett exempel på detta är när Ryssland har använt minskade gasleveranser som medel för att nå strategiska mål. Inom energisektorn finns det därför en stor och befogad oro för hotbilden mot energiinfrastrukturen i Sverige och avsaknaden av förmågor att stå emot dessa. Störningar i energisektorn i Sverige kan dessutom ge kaskadeffekter i Europa, då Sverige är en avgörande leverantör till kontinenten. Därför är Sveriges energisektor i ett särskilt utsatt läge. Diskrepansen mellan hotbild och förmågor är stor. Ett stort problem är avsaknad av information och samarbete mellan energiföretagen och myndigheterna, något som påverkar förmågan negativt.

Energimyndigheten och MSB måste gemensamt bidra till att stärka motståndskraften i energisektorn genom att förenkla informationsdelning mellan operatörer samt mellan operatörer och myndigheter. Samtidigt måste tillsynsverksamheten skärpas för att säkra kontinuitet vid attacker, och sårbarheter behöver kartläggas. Dessutom måste myndigheterna säkra att aktörerna i sektorn gemensamt övar på händelser med bortfall av it. På så sätt kan motståndskraften i svensk energisektor stärkas rejält och diskrepansen mellan hotbild och förmåga minska.

Starkare kommunal beredskap

Alla olyckor, översvämningar, skolskjutningar, terrorattacker, pandemier eller vilken fredstida kris vi nu än menar kommer alltid att ske i en kommun. Kommunerna kommer också att vara de aktörer som måste hantera konsekvenserna av ett väpnat angrepp för sina invånare inte minst vad gäller befolkningsskyddet inkl. tillgängliga och ändamålsenliga skyddsrum. Kort och gott: Kommunerna har en nyckelroll i både den fredstida krisberedskapen och i totalförsvaret. Sveriges kommuner måste därför också ha en beredskap för flera olika hot samtidigt. Men kommunerna måste få bättre förutsättningar för det: mer pengar men också bättre stöd och minskad byråkrati. Kommunernas beredskapsarbete var underfinansierat i den förra försvarspropositionen och därför har vi i Centerpartiet i våra budgetförslag därefter vid flera tillfällen aviserat mer pengar till kommunernas beredskapsarbete så att de kan anställa fler med beredskapskompetens och genomföra fler övningar och utbildningar med tjänstemän, politiker och andra aktörer. Vi bedömer att det tillskott som regeringen gör inte är tillräckligt. Den kommunala beredskapen behöver stärkas ytterligare.

Centerpartiets överväganden

Tabell 13. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap				
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	100	100	100
1:8	Försvarets radioanstalt	-100	-100	-100
2:4	Krisberedskap	100	150	150
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	25	25	25
Summa		125	175	175

Centerpartiet föreslår ytterligare medel till civilt försvar genom en förstärkning av anslag 2:4 Krisberedskap som ska gå till att ytterligare stärka satsningen på skyddsrum och skydd av civilbefolkningen med 50 miljoner kronor 2024 och därefter 100 miljoner årligen samt till att förstärka kommuners och regioners arbete med krisberedskap med ytterligare 50 miljoner under 2024, 2025 och 2026.

För att kunna prioritera ytterligare resurser till 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap minskas de generella medel till FRA (1:8) som tillfördes under föregående budget. De satsningar som görs på verksamhet inom FRA:s verksamhetsområden i budgetpropositionen för 2024 instämmer Centerpartiet däremot med.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Centerpartiet anser att Sverige ska stå upp för målet att investera en procent av Sveriges BNI i den internationella utvecklingsagendan. Sverige ska ha ett generöst bistånd, men det kommer att ta tid att åter sluta avtal och upprätta samarbeten som har avslutats till följd av regeringens nedskärningar; därför föreslår Centerpartiet en stegvis upptrappning av biståndet till dess att det åter når 1 procent av BNI 2027. Målet för Sveriges internationella bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Behoven är enorma, inte minst efter covid-19 men också i spåren av klimatförändringarnas effekter samt på grund av pågående konflikter. Svensk bistånds- och utvecklingspolitik ska sträva efter att skapa långsiktig förändring genom att angripa grundorsakerna till problemen. Partnerskap och lokalt ägarskap, mänskliga rättigheter och de fattigas perspektiv utgör grunden i Sveriges politik för global utveckling och bör så fortsatt göra. Svenskt bistånd ska utgå från OECD-Dacs regelverk för hur bistånd kan användas. Att använda biståndet som ett sätt att tvinga människor att återvända efter att de nekas asyl är inte i enlighet med OECD-Dac och Centerpartiet motsätter sig en politik där biståndet används på detta sätt.

Biståndet behöver däremot fokuseras. Biståndseffektiviteten ökar genom att svenskt bistånd kraftsamlar och fokuserar runt tre tematiska områden: 1) Hållbara jobb, 2) Klimatomställning och grön energi samt 3) Demokrati och rättsstatens principer. En viktig del i ett lands demokratiseringsprocess är att säkerställa att fler unga, flickor och pojkar får möjlighet att gå i skola och skaffa sig en utbildning. Här behöver mer göras. Fokuseringen tar sin utgångspunkt i, och utvecklar, de globala målen i Agenda 2030 och målsättningarna i Parisagendan som svenska aktörer bäst kan bidra till att nå. Vi är bra

på mycket men behöver bli bättre på att fokusera på det som vi är bäst på. Vi ska verka där vi kan göra mest skillnad, och där ska vi vara världsledande. Det är viktigt att det finns en långsiktighet i utvecklingsbiståndet, inte minst i demokratibiståndet, eftersom det tar tid för länder att demokratiseras. Detta får inte riskeras. Att det måste finnas ett humanitärt bistånd som går att skala upp är en självklarhet, men det ska inte ske på bekostnad av det bilaterala utvecklingsbiståndet. Kärnstödet kan däremot prioriteras tydligare än i dag. Klimatbiståndet ska inte finansiera fossila utsläpp utan gå till de länder som har svårast att själva klara omställning och anpassning samtidigt som det bidrar till det riksdagsbundna målet för svenskt bistånd.

Genom att uppmuntra andra länder att följa samma principer och genom att verka för en god samordning inom EU och i andra forum skapas en effektiv och rationell arbetsfördelning för internationell utveckling.

Samtidigt ska det enprocentiga biståndsmålet ses som ett medel för att mobilisera betydligt större volymer från andra aktörer. Vi vill att det internationella biståndet används som en hävstång för att mobilisera större krafter i näringsliv, stater, civilsamhällen och internationella system. Hävstångseffekten skapas genom att det internationella biståndet mobiliserar såväl kapital, engagemang och tid som innovation. På så sätt kan värdet av varje skattekrona som investeras i de globala målen mångfaldigas och utvecklingseffekten bli större än vad biståndet enskilt kan bidra med. Det är nödvändigt eftersom volymen på de investeringar som krävs för att uppnå en hållbar utveckling vida överstiger det samlade biståndets volymer. Utan ett brett och nära samarbete med privata investerare och näringslivet som fokuserar på ett ökat engagemang kommer de globala hållbarhetsmålen inte att kunna uppnås. Näringslivet kan bidra till en global hållbar utveckling. Att fokusera på biståndsbudgeten som hävstång för bredare resursflöden ser vi som den snabbaste vägen bort från biståndsberoende. En biståndsberoende värld är alltså det långsiktiga målet. Företags ansvar för att upprätthålla mänskliga rättigheter och miljö- och klimathänsyn behöver vara tydligt och EU-regler kring due diligence ska naturligtvis följas.

Rysslands krig i Ukraina har skapat en humanitär katastrof och lämnat Ukrainas ekonomi i ruiner. Många tiotusentals människor har dött, skändats, skadats, lämnats bostadslösa och flytt. Människor svälter och fryser då Ryssland med precision gett sig på försörjningskedjorna och hindrat tillförsel av förnödenheter. Sverige, och EU, kommer att behöva göra mer för att öka både det humanitära stödet till Ukraina och det ekonomiska stödet för att både kort- och långsiktigt bygga upp landet på nytt. Internationella valutafonden (IMF) beräknar att Ukrainas statsfinanser, till följd av kriget, går med underskott motsvarande drygt 40 miljarder kronor varje månad. Hjälp från EU och västvärlden är, trots nya beslut om lån, inte i nivå med Ukrainas behov, och en allt större del av underskotten finansieras nu av sedelpressen, trots att den ukrainska centralbanken försöker att undvika detta. Centerpartiet vill att ytterligare bistånd går till Ukraina. Det vore förödande om Ukraina gick i statsbankrutt.

Sammantaget står Centerpartiet upp för enprocentmålet i biståndet och föreslår en stegvis upptrappning av biståndet till dess att det åter når 1 procent av BNI. Långsiktighet, partnerskap och lokalt ägarskap bör även fortsatt vara utgångspunkten för svenskt bistånd, med målsättningen att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Istället för omfattande nedskärningar i biståndsramen bör en större andel gå till Ukraina och ett ökat klimatbistånd.

Centerpartiets överväganden

Tabell 14. Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd				
1:1	Biståndsverksamhet	1 676	5 085	8 353
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-11	-12	-7
1:3	Nordiska Afrikainstitutet	-0	-0	-0
1:4	Folke Bernadotteakademien	-1	-1	-1
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd	-0	-0	-0
Summa		1 664	5 071	8 345

Enprocentsmålet för biståndsramen behöver återinföras. Centerpartiet föreslår en årlig upptrappning inom området 1:1 biståndsverksamhet som 2027 kulminerar i att vi åter når en procent av bruttonationalinkomsten.

Centerpartiet föreslår också en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 8 Migration

Mer än 110 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen, fler än någonsin förr. Just nu pågår dessutom ett krig i vårt närområde, i Ukraina. Centerpartiet anser att Sverige måste bidra till att hjälpa människor på flykt. Det innebär att vi tillsammans med övriga EU-länder ska komma överens om en gemensam migrationspolitik som bygger på ett gemensamt ansvar, där Sverige ska ta sin del av ansvaret.

För att EU ska ta ett större gemensamt ansvar för människor på flykt krävs att EU-länderna har en likvärdig asyltagstiftning. Samtidigt är det viktigt att skapa bästa möjliga förutsättningar för att människor som kommer till Sverige ska kunna integreras. Centerpartiet står därför bakom den migrationslagstiftning som infördes sommaren 2021, som innebär att tillfälliga uppehållstillstånd är huvudregeln, att skyddsbehövande har rätt till familjeåterförening, en bredare humanitär grund samt att försörjningskrav är huvudregeln för att få permanent uppehållstillstånd samt vid anhörginvandring. Vi hade gärna sett att denna lagstiftning låg fast och inte revs upp; Sverige behöver inte mer lappande och lagande i migrationspolitiken. Tyvärr kommer den nya regeringen att göra fler förändringar i migrationslagstiftningen under kommande mandatperiod som varken är bra för Sverige eller för människor på flykt.

En migrationspolitik som kombinerar medmänsklighet med ordning och reda förutsätter att den som fått avslag på sin asylansökan återvänder till sitt hemland. I dag är det inte tillräckligt många personer som återvänder efter avslagsbeslut. Ytterligare åtgärder behöver därför vidtas för att ett sammanhållet, humant och effektivt återvändande ska komma på plats. För att det ska gå att vidta åtgärder för att öka återvändandet måste de asylbeslut som fattas vara korrekta och lagstiftningen vara förutsägbar. Det är därför centralt att rättssäkerheten under asylprocessen är hög och att lagstiftningen håller över tid, så att den som ansöker om uppehållstillstånd i Sverige vet vad som gäller. Vi anser därför att det behöver tillsättas en utredning som ser över om och hur rättssäkerheten under asylprocessen kan förstärkas och hur återvändandet kan bli mer effektivt, humant och sammanhållet.

Centerpartiet vill styra om migrationen mot mer självförsörjning med hjälp av reformer för minskade utgifter. Vi anser att rätten till skydd är viktigare än snabb tillgång till alla välfärdsförmåner. Asylsökande som kommer till Sverige på egen hand ska därför kunna kvalificera sig in i trygghetssystemen. Vi har därför bland annat lagt förslag om att etableringsersättningen ska göras om till ett etableringslån.

En arbetskraftsinvandring med utgångspunkt i dagens regelverk

Arbetskraftsinvandringen är en stor tillgång för Sveriges kompetensförsörjning, för samhällets ekonomi och för företagens konkurrenskraft. Sveriges tillväxt är beroende av utländsk kompetens. Vi vill därför att det höjda lönekravet för arbetskraftsinvandrare tas bort. Det är i företagen som jobben växer fram och det är företagen som bäst kan avgöra vilken kompetens de behöver rekrytera.

Det finns stora problem med missbruk av arbetstillstånd, vilket har uppmärksammats av flera myndigheter de senaste åren. Centerpartiet anser att det är mycket viktigt att få bukt med denna problematik. Ett antal reformer för att förhindra problemen har redan genomförts, men mer behöver göras. Det är dock viktigt att de reformer som genomförs är ändamålsenliga och leder till att fusket faktiskt minskar och inte slår hål på hela systemet.

Sverige måste kunna konkurrera med andra länder om arbetskraft. Därför är det viktigt att Sverige ser till att arbetskraftsinvandrare väljer att arbeta i just Sverige. Det förutsätter att vi har ett fungerade och samordnat system när man väl kommer hit, i likhet med många andra EU-länder.

Centerpartiets överväganden

Tabell 15. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 8 Migration

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 8 Migration				
1:1	Migrationsverket	-22	-26	-18
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	400	370	50
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-3	-4	-2
Summa		375	340	29

Det finns anledning att utveckla den boendeform som Migrationsverket tillhandahåller i dag, så kallade utreseboenden, så att fler personer med avvisnings- eller utvisningsbeslut bor på särskilda boenden med särskilda insatser. För en sådan utvidgning satsar Centerpartiet 50 miljoner kronor per år under perioden från 2024 till 2026 inom område 1:2 Ersättningar och bostadskostnader. Däremot avvisar Centerpartiet regeringens satsning på så kallade återvändandecenter.

I samband med att massflyktsdirektivet aktiverades öppnades en väg för människor som flydde kriget i Ukraina att snabbt ta sig till Sverige; olyckligtvis avstod Sverige från att ta sitt ansvar för dessa människor. Centerpartiet avsätter 640 miljoner kronor under 2024 och 320 miljoner kronor under 2025 för att ge ukrainska flyktingar tillgång till dagersättning på likvärdiga villkor som för andra människor med flyktingstatus.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla – oavsett ålder, kön eller bostadsort – och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla och såväl friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut. Vården, omsorgen och sociala tjänster ska hålla hög kvalitet i hela landet. Med en åldrande befolkning är det också viktigt med insatser för en stärkt trygghet för äldre och Centerpartiet har därför föreslagit en trygghetsboendegaranti.

Hälso- och sjukvårdspolitik

Den svenska sjukvården står trots sin goda medicinska kvalitet inför flera stora utmaningar. Alltför många får vänta för länge på vård eller får inte alls den vård som de behöver. Tillgänglighet och kvalitet skiljer sig alltför ofta åt beroende på kön, inkomst, etnisk bakgrund och bostadsort. Svensk sjukvård är eftersatt när det kommer till digitalisering, jämfört med våra grannländer, och myndigheterna har begränsade möjligheter att arbeta proaktivt tillsammans med vårdens huvudmän. Patienternas möjligheter till inflytande, inblick och medbestämmande är för små. Den befintliga modellen för prissättning av läkemedel fungerar inte för nya och effektiva mediciner som kan vara livsavgörande för små patientgrupper.

Medarbetarna, människorna som är kärnan i välfärden, har både för få kollegor och närvarande chefer. Detta märks genom att många inte orkar med att arbeta heltid, och alltför få väljer att söka en karriär inom vård och omsorg. Därför vill Centerpartiet se satsningar på karriärtjänster och utreda en rätt till fortbildning för vård- och omsorgspersonal.

Samtidigt ställer den demografiska utvecklingen och den förändrade åldersstrukturen i befolkningen helt nya krav på hälso- och sjukvården. När fler äldre och multisjuka ska få sin hälso- och sjukvård försörjd av en krympande andel förvärvsarbetande kommer utformningen av sjukvården att behöva förändras. Vi måste satsa mer på förebyggande och rehabiliterande insatser och en större andel av de offentliga utgifterna behöver gå till vård och omsorg, men pengar räcker inte. Sjukvården och äldreomsorgen behöver organiseras och samordnas bättre. Runt om i Sverige finns många exempel på regioner och kommuner samt ideella och privata vård- och omsorgsgivare som mött problem och löst dem. Sverige har alla möjligheter att skapa en bättre vård.

Akutsjukvården måste vara tillgänglig i hela landet. Ambulanssjukvården spelar en avgörande roll för att människor i alla delar av landet ska kunna känna sig trygga om något händer. Därför behöver tillräckliga medel för ambulanssjukvården säkerställas.

Centerpartiet tror inte att den gigantiska omorganisering och centraliseringsreform som regeringen nu vill utreda kan lösa de problem som finns i vården i dag. Det blir inte bättre för att den närmare en halv miljon anställda som finns inom hälso- och sjukvården förs samman i en gigantisk byråkratisk koloss som ska styras från Stockholm. Ett departement kan aldrig skaffa sig samma kännedom om verkligheten som en distriktsläkare har. Rosenbad kan inte få bättre kunskap om de faktiska vårdbehoven än regionerna. Det behövs mer av nationell styrning vad gäller krav på kvalitet, kapacitet och arbetsmiljö, men det behöver ske i kombination med en decentralisering där de praktiska lösningarna utformas lokalt och patienten ges större inflytande.

Folkhälsopolitik

Ur ett globalt perspektiv är folkhälsan i Sverige god och i många avseenden har hälsan i befolkningen utvecklats positivt. Inom ett antal områden är dock skillnaderna mellan olika grupper i samhället fortfarande stora och ibland även ökande. Till exempel upplever alltför många unga lättare psykiska åkommor, depression, nedstämdhet och utmattning. Alltför många äldre upplever ensamhet eller otrygghet.

Vården ska inte bara finnas till hands när vi väl har blivit dåliga. Den ska också ge oss hjälp och råd för att vi inte ska bli sjuka. Inom ramen för den pågående primärvårdsreformen har förebyggande insatser blivit en del av primärvårdens grunduppdrag. Det viktigaste folkhälsoarbetet drivs dock i Sveriges kommuner och regioner. För Centerpartiet är det viktigt att stärka kommunernas och regionernas ekonomiska förutsättningar också vad gäller folkhälsoarbete. Centerpartiet kommer att fortsätta att jobba för en stärkt elev- och studenthälsa, pulshöjande aktiviteter på skolschemat varje dag och systematisk mat- och måltidsuppföljning i äldreomsorgen.

Funktionshinderspolitik

Samhället ska vara tillgängligt för alla och en funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för människor i vardagen. Personer med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp. På samma sätt kan inte politiken utformas på ett sådant sätt att den utgår från en generaliserande analys av funktionsnedsättning. Centerpartiet vill se en integrering av funktionshindersperspektivet inom alla politikområden och en ambitionshöjning som innebär att samtliga politiska beslut måste reflekteras av ett funktionshindersperspektiv. Det handlar om individens frihet och den egna möjligheten att styra över sitt liv och då också över sitt stöd. Funktionshindersorganisationerna behöver som ett led i detta också få goda förutsättningar att verka.

Funktionsnedsättningspolitik handlar om medborgerliga fri- och rättigheter. Insatser måste få kosta, men det handlar inte bara om pengar utan även om kompetens, synsätt och vilja. Svensk funktionsnedsättningspolitik utgår från ett rättighetsperspektiv, men det saknas ett fokus på möjligheter: alla människors förmåga och vilja att bidra, oavsett funktionsförmåga. Inte minst är det viktigt att barn och unga med funktionsnedsättningar får delta i samhället på lika villkor som sina jämnåriga.

I praktiken är det kommuner och regioner som ansvarar för en stor del av interaktionen mellan medborgaren och det offentliga. Centerpartiet vill därför att regeringen ser över hur staten kan stärka förutsättningarna för kommuner och regioner att bidra till att Sverige efterlever konventionen i praktiken. Ett utredningsuppdrag bör ges till en lämplig myndighet. I motion 2022/23:882 Ett friare Sverige för människor med funktionsnedsättning ges en samlad överblick över Centerpartiets politiska förslag som kan förbättra villkoren för människor med funktionsnedsättningar. Vi ser också behov av att höja schablonen för assistansersättning.

Politik för sociala tjänster

De övergripande målen för socialtjänsten är beslutade av riksdagen. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt, ha tillgång till god vård och omsorg samt erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg. I individ- och familjeomsorgen är målet att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för

människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer samt att stärka skyddet för utsatta barn.

Målen ska ligga fast, men måluppfyllelsen behöver förbättras. Utmaningarna är mycket stora för en socialtjänst som redan i dag är pressad. Många kommuner vittnar om stora utmaningar till följd av personalbrist och ett allt hårdare klimat med hot om våld och trakasserier.

Socialtjänstens utredningar, bemötande och stöd till individer har ofta stor betydelse för den det gäller. Det är helt avgörande att personalen besitter den kompetens som krävs för att kunna göra rättvisande utredningar och bedömningar och ge olika människor ett bra och jämlikt bemötande med avstamp i de övergripande målen. Därför vill Centerpartiet se en reformerad och stärkt socionomutbildning. Det krävs också att man har tillgång till evidensbaserade och enhetliga metoder när man gör riskbedömningar och att kravbilden blir tydlig för när en insats sätts in eller avslutas. Kommunerna behöver förutsättningar för att erbjuda välfärdstjänster som håller samma höga kvalitet i hela landet. Regjäla satsningar till kommunerna krävs för att det ska gå att genomföra ett kompetenslyft för medarbetare i socialtjänsten och göra socialtjänsten till en mer attraktiv arbetsplats som medarbetare trivs och vill stanna kvar på.

Barnrättspolitik

Målet för barnrättspolitiken har legat fast sedan 2008: Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Barnrättspolitiken är sektorsövergripande. Det innebär att barns rättigheter och intressen ska genomsyra all politik, liksom alla verksamheter som berör barn.

Samhället måste bli bättre på att förebygga att barn hamnar i utsatthet. Arbetet för att hjälpa de barn som far illa måste också förbättras. Det behövs ökad kunskap och stärkt kompetens kring barns rättigheter hos statliga myndigheter, regioner och kommuner. För att barn ska ha möjligheter till delaktighet och inflytande behöver de ha kännedom om sina rättigheter och kunskapen om hur man har rättssäkra samtal med barn öka. Insatserna på området behöver stärkas inom flera sektorer, som skolan, kulturlivet, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet.

Centerpartiet vill se mer forskning på området socialt arbete med fokus på metoder och arbetssätt när det gäller utredningar, riskbedömningar och samtalsmetodik inom socialtjänsten. Med mer kunskap kan man förbättra förutsättningarna för att barn ska kunna bli delaktiga och komma till tals. Det skulle även göra socialtjänstens beslut mer rättssäkra.

Forskningspolitik

Effekterna av en global pandemi, det pågående kriget i Europa och en växande ekonomisk oro visar på ett mycket tydligt sätt hur beroende vi är av forskning och innovation för att hantera samhällsutmaningar som handlar om hälsa, social utsatthet och hälso- och sjukvårdens beredskap. Vi behöver stärka satsningarna på forskning för att kunna stärka folkhälsan och möta framtida pandemier och samhällskriser på ett bättre sätt, men även för mer hållbara lokalsamhällen och minskande social utsatthet i hela landet. För att säkerställa en jämlik och jämställd vård behövs även mer kunskap om hur faktorer såsom geografi och kön påverkar hälsoutfall, tillgänglighet och

vårdkvalitet. Hälsodata måste användas på ett mer systematiskt sätt och kvalitetsbrister och ojämställdhet i vård och omsorg bör bevakas och följas upp löpande.

För att ny kunskap ska spridas och användas i välfärden är det av stor vikt att kommunerna har en hållbar ekonomi och att yrkesverksamma får möjlighet att delta i FoU-projekt inom ramen för sitt arbete. Tillräckliga forskningsanslag behövs både för att utveckla ny kunskap som kan användas i verksamheten och för att upprätthålla kvaliteten och relevansen i högskolans utbildningar och de yrkesverksammas kompetens i alla delar av vården och socialtjänsten.

Centerpartiet har drivit på för primärvårdsreformen som ska öka tillgängligheten och kvaliteten i hälso- och sjukvården i hela landet. Reformen innebär att vården i allt större utsträckning kommer att flyttas ut från de större sjukhusen till mottagningar utanför dessa miljöer, till exempel vårdcentraler. Forskning och utbildning behöver följa med. Att bygga upp och utveckla forskningskompetens i primärvården och den kommunala hälso- och sjukvården är helt avgörande investeringar i morgondagens hälsa och välfärd.

Centerpartiets överväganden

Tabell 16 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg
Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2024	2025	2026
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg			
1:1 Socialstyrelsen	6	-0	2
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	-0	-1	-0
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	-1	-1	-1
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	250	250	250
1:8 Bidrag till psykiatri	8	8	8
1:9 Läkemedelsverket	-0	-1	-0
1:10 E-hälsomyndigheten	-1	-1	-1
1:12 Inspektionen för vård och omsorg	-3	-4	-3
1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	-0	-0	-0
2:1 Folkhälsomyndigheten	-3	-3	-2
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	-731	-792	-792
3:1 Myndigheten för delaktighet	-1	-0	-0
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	3	4	5
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	-36	-37	-38
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	52	53	54
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	-1 150	-1 000	-750
4:6 Statens institutionsstyrelse	-323	-8	-6
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	400	100	±0
5:1 Barnombudsmannen	-0	-0	-0
6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	-0	-0	-0
Summa	-1 531	-1 433	-1 275

Centerpartiet anser att det behövs ökade satsningar på kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma som möter barn. Ett sådant stöd bör kanaliseras via Socialstyrelsen

och därför föreslås anslag 1:1 öka med 10 miljoner kronor år 2024, och de ökade anslagen föreslås uppgå till 5 miljoner per år 2025–2026.

För att öka möjligheten att få hjälp vid akuta situationer på landsbygden föreslår Centerpartiet årligen anslag om 250 miljoner till ambulanssjukvård i hela Sverige under anslag 1:6.

Centerpartiet prioriterar också om det s.k. Äldrevårdslyftet under 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet till förmån för en miljard i generella statsbidrag till kommuner.

Under anslag 1:8 satsar Centerpartiet ytterligare 8 miljoner årligen för arbetet med att främja studenters psykiska hälsa.

Under anslag 3:2 avsätts 3 miljoner under 2024, 4 miljoner under 2025 och 5 miljoner under 2026 för indexering av stöd till funktionshindervisorganisationer.

Under anslag 4:4 avsätts 52 miljoner för 2024, 53 miljoner för 2025 och 54 miljoner för 2026 för att ytterligare höja schablonen för assistansersättning.

Kommuners satsningar på trygghetsboenden är en viktig länk i boendekedjan och en betydelsefull ansats för ett värdigt åldrande. Centerpartiet satsar på en trygghetsboendegaranti. För 2024 avsätts 100 miljoner till 4:5, för 2025 avsätts 250 miljoner och för 2026 avsätts 500 miljoner.

Under anslag 4:7 skjuts 400 miljoner till under 2024 och 100 miljoner under 2025. Syftet med dessa tillskott är att finansiera tidigareläggandet av ett flertal viktiga insatser på socialtjänstområdet.

Centerpartiet föreslår att Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd avvecklas och under en avvecklingsperiod ser delar av sin verksamhet överlämnad till Socialstyrelsen.

Vidare anser Centerpartiet att regeringens satsning på s.k. fritidskort är missriktad och prioriterar om medlen till generella stöd för att stärka civilsamhället och ge unga bättre möjligheter till en meningsfull fritid.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Det svenska sjukförsäkringssystemet är synnerligen omfattande, komplext och oöverskådligt. Många människor vittnar om hur de har blivit runtskickade mellan olika system och instanser och upplevt att ingen ser dem. Värst utsatta i sjukförsäkringssystemet är kvinnor. Enligt Försäkringskassan uppgick antalet pågående sjukfall i december 2022 till 70 028 för män och 127 922 för kvinnor.

Centerpartiet vill se ett sjukförsäkringssystem som bygger på tidiga insatser med ett tydligt fokus på rehabilitering och att ge stöd för en snar återgång i arbete. Vi vill därför se ett antal reformer av sjukförsäkringssystemet och ett förtydligande av Försäkringskassans samordningsuppdrag. Vidare bör högkostnadsskyddet för sjuklönekostnader återställas.

Ett allvarligt problem för sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen är att den tenderar att komma igång väldigt sent. De avstämningsmöten som Försäkringskassan i sitt samordningsuppdrag ska ha med den sjukskrivnes arbetsgivare dröjer i snitt nästan 400 dagar efter första sjukskrivningsdagen. Därefter dröjer det ännu en tid innan åt-

gärder kan påbörjas. Från partier både till höger och till vänster hörs alltmer högljudda krav på en allmän uppluckring av rehabiliteringskedjan. Centerpartiet är starkt kritiskt till dessa krav som med stor sannolikhet skulle leda till en återgång till den situation som rådde i början av 2000-talet då sjukskrivningarna ökade lavinartat. Vi vill i stället se att regeringen ger Försäkringskassan i uppdrag att förstärka arbetet med tidiga och förebyggande insatser för att motverka långvarig sjukskrivning. Sjukförsäkringen är en omställningsförsäkring och ska stödja människor att återfå sin arbetsförmåga, därför är tidsgränserna mycket viktiga.

Människor som lever med en funktionsnedsättning och har sjukersättning måste få bättre förutsättningar för att bryta sitt utanförskap. Deras situation kan förändras och därför menar Centerpartiet att det måste vara möjligt att våga testa att arbeta eller studera utan att förlora sin ersättning. Personer som uppbär sjukpenning på deltid har möjlighet att studera på deltid. Centerpartiet anser att det bör gälla även dem som har sjuk- eller aktivitetsersättning. Vi anser även att möjligheterna att vidareutbilda sig som ett alternativ till traditionell, daglig verksamhet bör utredas.

Centerpartiets överväganden

Tabell 17. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning				
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-3 700	-4 700	-3 300
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-300	-300	-300
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader	±0	1 230	2 638
2:1	Försäkringskassan	-46	-49	-36
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen	-0	-0	-0
Summa		-4 046	-3 819	-998

Centerpartiet vill återinföra den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen; det kommer medföra markanta besparingar inom UO 10 men i gengäld innebära att kostnader skjuts över till UO 14.

Centerpartiet anser att det så kallade flyktingundantaget inom sjuk- och aktivitetsersättningen bör slopas. Av denna anledning beräknas anslag 1:2 minska med 300 miljoner kronor år 2024. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor per år från och med år 2025.

Högekostnadsskyddet för sjuklönekostnader bör återställas och Centerpartiet avsätter därmed 1 230 miljoner 2025 till 1:7 Ersättning för höga sjukkostnader och 2 638 miljoner 2026.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vårt nuvarande pensionssystem trädde i kraft 1999 och har fasats in successivt för de som är födda från och med 1938. Den första årskullen som får sin pension enbart från det nya systemet är de som är födda 1954 och således uppnådde 65 års ålder under 2019.

Bakgrunden till pensionsreformen var bland annat att det tidigare ATP-systemet inte var ekonomiskt hållbart och att det inte premierade arbete. Nuvarande pensionssystem bygger på de medel som var och en har jobbat ihop under sitt arbetsliv. Centerpartiet står bakom pensionsöverenskommelsen och principerna för vårt nuvarande pensionssystem. En grundförutsättning för att pensionssystemet har varit politiskt stabilt har varit det gemensamma ansvarstagandet som vårdats av partierna i Pensionsgruppen. Under våren har ett viktigt arbete gjorts av dessa partier när det gäller att bekräfta pensionssystemets principer samt att skriva ner de arbetsformer som har varit grundläggande för att kunna arbeta med pensionssystemet på ett klokt sätt. Efter att detta genomförts erbjöds övriga tre partier att bli en del av Pensionsgruppen framåt.

Utgångspunkten för den pensionsöverenskommelse som ingicks i december 2017 var höjda nivåer på pensionerna. Som en kortsiktig lösning kom Pensionsgruppen överens om att införa ett pensionstillägg. Centerpartiet står givetvis bakom överenskommelsen men är samtidigt angeläget om att detta tillägg så snart som möjligt ska ersättas av en långsiktig hållbar lösning som hedrar pensionssystemets principer.

Den viktigaste åtgärden för att långsiktigt höja pensionerna är att människor jobbar längre. Därför är det viktigt med en höjd pensionsålder. Det är även viktigt att arbetsmiljön och möjligheten att omskola sig under yrkeslivet förbättras, så att människors förmåga att vara kvar i arbetslivet ökar.

Pensionssystem är könsneutralt, men eftersom arbetsmarknaden fortfarande är ojämfälld blir även utfallet av pensionssystemet ojämfälld. För att uppnå jämfällda pensioner behöver både arbetslivet och familjelivet bli jämfälldt.

Centerpartiets överväganden

Tabell 18. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom				
2:1	Pensionsmyndigheten	-4	-5	-3
Summa		-4	-5	-3

Centerpartiet välkomnar de förslag till förändringar som görs för utgiftsområde 11. Centerpartiet var drivande i försöken att rädda Pensionsgruppen, höja pensionerna för de pensionärer som har det sämst ställt och värna livsinkomstprincipen, för att det alltid ska löna sig att arbeta eller ha arbetat. Tyvärr lyckades inte kompromissen, trots att de olika förslagen var snarlika varandra. Centerpartiet uppmanar övriga partier som står bakom pensionsöverenskommelsen att återupprätta respekten för Pensionsgruppen och arbeta för förslag som garanterar trygga pensioner och som stärker livsinkomstprincipen. Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Föräldraförsäkringen finns till för att alla föräldrar ska ges förutsättningar att ge sina barn en god omsorg samt att bygga upp den viktiga anknytningen mellan barn och förälder under de första levnadsåren. Centerpartiet vill se en enkel, modern och tydlig föräldraförsäkring som tar avstamp i principen om barnets bästa. En sådan försäkring

måste vara anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv samt olika familjekonstellationer och premiera ett jämställt uttag av föräldradagar.

Pappors uttag av föräldraledighet ökar men väldigt sakta. Det återstår en lång väg att vandra innan vi kan tala om en jämställd fördelning av föräldraledigheten. Fortfarande möts både kvinnor som tar ut mindre ledighet och män som tar ut mer ledighet av förvåning, misstro och misstänksamhet.

Den ojämlika fördelningen av föräldraledighet leder till negativa konsekvenser för såväl samhället i stort som enskilda individer. Centerpartiet anser att vi behöver en bred diskussion om hur vi kan riva de strukturer som hindrar män från att utnyttja sin föräldraledighet och kvinnor från att kombinera ett gott föräldraskap med ett gott arbetsliv.

Bostadsbidraget är ett träffsäkert verktyg för att bistå ekonomiskt utsatta familjer och därmed ett viktigt inslag i de svenska välfärdssystemen. Vi har tidigare välkomnat förlängningen och förstärkningen av tilläggsbidraget inom bostadsbidraget. Det är ett rimligt sätt att mildra effekterna för dem som har det sämst ställt, men det kräver också att det inte räknas av fullt ut mot eventuellt försörjningsstöd. Samtidigt finns det med dagens konstruktion betydande risker för den som tar emot bidraget. Regeringen behöver därför skyndsamt återkomma med förändringar av bostadsbidraget, bland annat rörande månadsvis avstämning, som minskar risken för återkrav.

När familjer bryts upp är det inte ovanligt att föräldrarnas ekonomiska villkor förändras på helt olika sätt. Reglerna för bostadsbidrag som rör särlevande med underåriga barn fungerar i dagsläget inte tillfredsställande. För föräldrar som har barnen tidvis boende hos sig gäller att bostaden måste ha minst två rum och kök samt vara minst 40 kvadratmeter stor. Motsvarande krav gäller inte för föräldrar med hemmavarande eller växelvist boende barn. En annan faktor som påverkar bostadsbidraget är antalet dagar som respektive förälder har barn boende hos sig, vilket avgör om barnen betraktas som hemmavarande eller umgängesbarn. Enligt samtal med Försäkringskassan är den gränsen tolv dagar per månad, det vill säga cirka tre dagar per vecka.

Detta leder till ekonomisk osäkerhet och en osäkerhet för såväl barn som förälder kring boendet. Centerpartiet menar att bostadsbidragets konstruktion bör ses över också för att förstärka skyddet för ekonomiskt utsatta familjer och motverka negativa marginaleffekter.

Ensamstående föräldrar, särskilt ensamstående kvinnor, är också överrepresenterade bland dem som har en låg ekonomisk standard. Deras utsatthet kan väntas öka i tider av hög inflation. Bland dem som drabbas hårdast finns de mer än 140 000 personer, varav 82 procent är kvinnor, som mottar underhållsstöd. För att stärka ensamstående föräldrars ekonomiska situation anser Centerpartiet att underhållsstödet bör höjas med 100 kronor per månad. Centerpartiet anser att underhållsstödet bör höjas kommande år. Det väntas medföra ökade utgifter om 433 miljoner kronor per år.

Centerpartiets överväganden

Tabell 19. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn				
1:1	Barnbidrag	-1 300	-1 300	-1 300
1:2	Föräldraförsäkring	-200	-125	-300
1:3	Underhållsstöd	433	433	433
Summa		-1 067	-992	-1 167

För att finansiera andra prioriterade reformer föreslår Centerpartiet att flerbarnstillägget för det andra barnet avskaffas. Införandet av ett flerbarnstillägg redan för det andra barnet minskade barnbidragets omfördelande profil, samtidigt som förstärkningen av familjers ekonomi var marginell. Till följd av detta förslag föreslås anslag 1:1 minska med 1 300 miljoner kronor år 2024. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 300 miljoner kronor per år från och med år 2025.

Centerpartiet föreslår ett borttagande av dagar på lägstanivån i föräldraförsäkringen, vilket medför minskade utgifter under anslag 1:2 om 200 miljoner 2024, 125 miljoner 2025 och 300 miljoner 2026.

Centerpartiet går också fram med en höjning av underhållsstödet om 433 miljoner kronor årligen från 2024.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Jämställdhet

Jämställdhet är ett av FN:s globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030. En jämställd fördelning av resurser, makt och inflytande samt den mänskliga rättigheten att leva ett liv fritt från diskriminering och våld är en förutsättning för en hållbar utveckling. Det handlar om att riva de hinder som begränsar såväl flickors och pojkars som kvinnors och mäns frihet. För att det ska bli verklighet måste vi både som individer och gemensamt som samhälle arbeta för en jämställd och hållbar utveckling. Centerpartiets mål för jämställdhetspolitiken är övergripande att

- stoppa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck
- stärka kvinnors ekonomiska egenmakt
- säkra en jämställd och jämlik vård.

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem. Våldet förekommer i hela landet, inom alla åldrar och i olika typer av relationer men drabbar på ett helt överskuggande sätt flickor och kvinnor. År 2022 anmäldes över 20 000 fall av misshandel av kvinnor över 18 år där den utsatta var bekant med gärningspersonen. Mörkertalet är stort. Det behövs krafttag som stoppar den akuta våldsspiralen och långsiktigt skyddar våld utsatta kvinnor. Mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Våld i ungas partnerrelationer måste motverkas. Det finns ett behov av att utveckla det preventiva våldsförebyggande arbetet. Centerpartiet bedömer att det behövs särskilda resurser till aktörer som riktar sig till unga som utövar våld och kontroll i sina partnerrelationer och/eller utsätts för våld i sina partnerrelationer. Det är av största betydelse att personer som utsätts för våld i nära relationer får stöd av samhället genom ökad tillgång till kvinnojourer, skyddat boende och andra livsviktiga verksamheter. De ideella jourerna har en unik erfarenhet och stor kompetens och är en viktig resurs i kampen mot våldet, men det är det offentliga skyldighet att trygga en långsiktig och mer stabil finansiering.

För Centerpartiet är det centralt att verka för en mer långsiktig och stabil finansiering av kvinnojourernas verksamhet.

Kvinnors ekonomiska egenmakt

Centerpartiet vill uppnå ett samhälle där kvinnor och män har lika möjligheter till makt och inflytande över sin egen situation. Ett samhälle som bidrar till att kvinnor och män ska kunna försörja sig själva och inte vara ekonomiskt beroende av en partner. Vi måste därför komma åt löneskillnader, den ojämlika fördelningen av föräldraledighet och deltidsarbete och de strukturer som begränsar kvinnor från att starta och driva företag. Det får långtgående negativa ekonomiska effekter för kvinnor. Att föda barn ska inte stå i vägen för karriären och föräldraskap ska inte vara en ekonomisk fälla för kvinnor. Därför vill vi reformera föräldraförsäkringen för en mer jämställd, enkel och tydlig föräldraförsäkring anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv. Vi vill också höja statusen på kvinnodominerade yrken och förbättra arbetsvillkoren inom offentlig sektor. Även kvinnors företagande behöver främjas, med trygghetssystem anpassade till företagares villkor och en mer jämställd fördelning av det offentliga riskkapitalet.

En jämställd och jämlik vård

Den ojämsställda vården är ett av våra stora samhällsproblem. Din hälsa och din möjlighet att överleva en svår sjukdom eller få behandling ska inte bero på vilket kön du har. Studier visar att det finns skillnader mellan den vård som kvinnor och män får. Kvinnor underbehandlas jämfört med män vid hjärtsjukdom, stroke, diabetes och benskorhet och det saknas kunskap om sjukdomar som främst drabbar kvinnor. För en jämställd vård och omsorg vill vi stärka vårdutbildningarna, satsa på forskning och följa upp könsskillnaderna i vården årligen. Vi vill också inrätta ett nationellt forskningsprogram som ska förbättra kunskapsläget i fråga om sjukdomstillstånd som drabbar kvinnor.

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har en central roll i att leda jämställdhetsarbetet och synliggöra ojämsställda strukturer i vårt samhälle. Det är därför av vikt att myndighetens uppdrag är tydligt formulerat och avgränsat och att myndigheten ges förutsättningar att aktivt arbeta för att samhället i stort ska nå de jämställdhetspolitiska målen. Sverige har under lång tid genomfört flera reformer som stärkt kvinnors ekonomiska egenmakt, men den ekonomiska jämställdheten har stagnerat den senaste tiden, där utrikesfödda kvinnor drar det kortaste strået. Kommissionen för jämställda livsinkomster konstaterar att myndigheterna inte redovisar könsuppdelad statistik i den grad de ska och att analyser därmed uteblir. Det är viktigt att myndigheterna, utifrån det uppdrag de har, själva prioriterar och driver sitt eget jämställdhetsarbete, men den ekonomiska jämställdheten behöver följas upp än mer noggrant på övergripande nivå.

Centerpartiet vill särskilt poängtera vikten av Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag rörande prostitution och människohandel. Som nationellt samordningsansvarig har Jämställdhetsmyndigheten möjlighet att driva på samverkan inom arbetet mot prostitution och människohandel, där regionkoordinatorerna har en nyckelroll i det förebyggande arbetet. I arbetet mot prostitution och människohandel har landets regionkoordinatorer en viktig funktion. Centerpartiet bedömer att särskilda insatser behövs för att förhindra att barn och unga utnyttjas i prostitution och människohandel. Arbetet mot att barn

och unga utnyttjas genom sexuell exploatering och människohandel behöver förstärkas. Centerpartiet bedömer att det behövs en generell kompetensutveckling bland yrkesverksamma som möter barn som har blivit utsatta eller riskerar att bli utsatta för kommersiell sexuell exploatering, till exempel inom elevhälsan, socialtjänsten, BUP och Sis.

Nationellt centrum för kvinnofrid

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet som arbetar för att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor samt för att utveckla metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor. NCK bör få långsiktiga förutsättningar och ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag. Det är en viktig del i att säkerställa att alla yrkesgrupper som kommer i kontakt med våldsutsatta personer får en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsutsatthet. NCK driver även Kvinnofridslinjen, en nationell stödtelefon för våldsutsatta kvinnor som är utsatta för hot eller fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Antalet samtal har ökat stort de senaste åren och det är viktigt att NCK får långsiktiga och erforderliga ekonomiska förutsättningar så att de kan möta det stora behovet av stöd. Det ska aldrig vara upptaget när en våldsutsatt kvinna tar modet och ringa.

Myndigheternas arbete för jämställdhet

För att de jämställdhetspolitiska målen ska nås behöver vi arbeta strukturerat med jämställdhetsintegrering, så kallad gender budgeting och könsuppdelad statistik. Om vi inte synliggör skillnader, kan vi heller inte åtgärda dem. Jämställdhetsintegrering säkrar att resursfördelning, beslut och bemötande utgår från individen, utan att snedvridas av förutbestämda stereotyper, fördomar och okunskap. Gender budgeting handlar om att synliggöra människorna bakom siffrorna i en budget. Det synliggör hur de offentliga resurserna fördelas mellan könen, hur det möter kvinnors och mäns samt flickors och pojkars behov och vilka effekter det ger. Budgetprocesser inom stat, regioner och kommuner kan lämpligen utformas så att metoder för gender budgeting tillämpas. Jämställdhetsintegrering i myndigheter bidrar till uppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen och behöver stärkas. Därför vill Centerpartiet att det arbetet ska fortlöpa.

Integration

För att Sverige ska stå starkt, nu och i framtiden, behövs effektiva reformer som förbättrar vår mottagning av nyanlända, med ett tydligt jobbfokus. I dag kommer många människor som fått asyl i Sverige inte in i samhället, utan hamnar i stället i ett permanent utanförskap. Vi måste se till att de som hamnat i utanförskap integreras och får ett arbete, och på samma gång behöver vi få till en fungerande integration för dem som kommer nya till Sverige. Segregationen bland nyanlända måste minska genom att möjligheterna att bo i eget boende under asyltiden begränsas. På så sätt kommer fler nyanlända att bosätta sig över hela landet efter beviljat uppehållstillstånd. Det finns också ett stort värde i att nyanlända tidigt får ta del av det svenska samhället och kunskap om hur det fungerar. Därför har Centerpartiet bidragit till att alla som söker asyl ska genomgå en samhällsintroduktion för att tidigt lära sig om hur det svenska samhället fungerar.

Vi behöver också genomföra strukturreformer för att skapa förutsättningar för en minskad tudelning på svensk arbetsmarknad. En arbetsmarknad som samtidigt har ett

stort kompetensförsörjningsbehov med demografiska utmaningar och med snabbare utvecklingstakt och omställningsbehov.

Förbättrad sfi och utökad språkundervisning för de som flytt från Ukraina

En viktig nyckel för integrationen är språket. Kvaliteten i fråga om svenska för invandrare (sfi) är otillräcklig, samtidigt som vissa privata och ideella utbildningsanordnare visat sig framgångsrika i att lära ut språk. Därför har Centerpartiet varit drivande för att förbättra sfi-undervisningen och att utreda en sfi-peng. Sfi-pengen innebär att utbildningsanordnaren får betalt genom en typ av skolpeng som baserar sig på uppnådda resultat i form av språkutveckling. Vi anser att det förslag som utredningen presenterat bör tas vidare och att en sfi-peng bör införas.

Personer som har flytt från Ukraina och beviljas uppehållstillstånd enligt massflyktingsdirektivet omfattas inte av de integrationsinsatser som nyanlända som beviljats asyl får. De ukrainska flyktingarna som kommer hit bör dock snabbt få möjligheter att komma in i samhället. En viktig del är språket och flera olika åtgärder behöver vidtas för att det ska gå att skala upp språkinläringen så snabbt som det krävs. Även ersättningen till denna grupp behöver höjas.

Etablering

Etableringsreformen, som flyttade ansvaret för nyanländas etablering i Sverige från kommunerna till Arbetsförmedlingen, har inte lett till de förbättringar som var syftet. Därför vill Centerpartiet att kommunerna åter ska ansvara för etableringen. Vi behöver även se över hur nyanlända i högre grad kan bidra till den långsiktiga finansieringen av sin försörjning, exempelvis genom att göra om etableringsbidraget till ett etableringslån. På samma sätt som studenter försörjer sig med hjälp av studielån bör nyanlända kunna försörja sig med hjälp av lån under sin första tid i Sverige.

Införandet av intensivåret, som kombinerar insatser för språk och praktik med riktiga jobb och mentorskap, var en viktig reform för att förstärka integrationen och möjliggöra för fler nyanlända att snabbare komma i arbete. Reformen måste dock förvaltas och utvecklas. Ytterligare insatser behövs för att göra intensivåret till det effektiva verktyg för integration som det ska vara. Uppföljningar behöver göras och ambitionsnivån höjas.

Jobb och företagande

Det finns ett stort behov av att förbättra förutsättningarna för jobb och företagande för att integrationen ska förbättras. Bland utrikesfödda är andelen som vill starta företag hög, men andelen företagare i exempelvis utanförskapsområden är lägre än i andra delar av landet.

Det behöver bli enklare att starta företag, billigare att anställa och mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Nationella regler och skatter behöver reformeras för att skapa en bättre, mindre tudelad och mer välfungerande arbetsmarknad. Vi behöver också bredda etableringsjobben som möjliggör för företag att anställa nyanlända.

Fokus på jobb för utrikesfödda kvinnor

Samtidigt som det finns ett gap i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda finns det också ett gap mellan utrikes födda män och kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet.

Särskilt kvinnor som är utrikesfödda och som har flytt från sitt hemland har haft svårt att komma snabbt i arbete. Den inledande tiden i Sverige domineras alltför ofta av att kvinnan arbetar i hemmet, vilket kraftigt minskar chansen att komma ut på arbetsmarknaden. Tiden i föräldraförsäkring bör därför begränsas och språkutbildning påbörjas parallellt med eventuell föräldraledighet, till exempel med hjälp av Centerpartiets förslag om införande av integrationsförskolor.

Det är viktigt med en tydlighet från samhällets sida när det gäller grundläggande värderingar om människors lika rätt och värde. Ekonomiska ersättningar till hushåll, som till exempel ekonomiskt bistånd, bör som regel betalas ut jämnt mellan makar. Rätten till tolk måste också upprätthållas bättre än den gör i dag. Barns möjligheter att agera tolk till sina föräldrar bör kraftigt begränsas. Bemötandet från myndigheter måste också i högre grad spegla att samhället har samma förväntningar på kvinnor som på män i fråga om att integreras och komma i arbete.

Civilsamhällets roll för integrationen

En viktig och underskattad roll i mottagandet av nyanlända spelas av civilsamhället. I civilsamhället finns nätverk som förmår att koppla de nyanlända till arbetsliv och jobb-möjligheter och som erbjuder kunskaper om det svenska samhället. Centerpartiet anser att man måste se över hur man kan stärka civilsamhällets roll i integrationsprocessen. I detta arbete bör vi utreda hur statens tilldelning av resurser till civilsamhället kan allokeras för att skapa långsiktiga partnerskap och därmed frångå dagens projektfinansieringsmodell. Genom att öka långsiktigheten i detta arbete och låta föreningar och organisationer få en tydligare roll kan en större del av integrationsprocessen ske i samverkan med civilsamhället.

Centerpartiets överväganden

Tabell 20. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet				
1:1	Integrationsåtgärder	19	19	19
1:2	Kommunersättningar vid flyktingmottagande	402	1 093	1 438
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	-1	-1	-0
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	35	35	35
3:2	Jämställdhetsmyndigheten	-0	-0	±0
Summa		436	1 127	1 472

Anslag 1:1 är 19 miljoner större än i regeringens budget till följd av avvisad avveckling av statsbidrag. Anslag 1:2 föreslås öka med 402 miljoner kronor år 2024 till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag om att Sverige ska ta emot färre kvotflyktingar. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 093 miljoner kronor år 2025 och med 1 438 miljoner kronor år 2026.

Kvinno- och tjejjourerna gör ett ovärderligt arbete för att hjälpa flickor och kvinnor i utsatta situationer. De måste ges starka och långsiktiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sitt viktiga arbete. Centerpartiet föreslår därför att anslagen till dessa jourer förstärks. Anslag 3:1 föreslås därför öka med 25 miljoner kronor år 2024. Av samma

anledning beräknas anslaget öka med 25 miljoner kronor per år från och med år 2025. Vidare föreslås anslaget öka med 10 miljoner årligen från 2024 för att stärka stödlinjen för ungas relationer.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

De senaste mandatperioderna har den svenska och globala ekonomin utsatts för en lång rad kriser. Finanskrisen, eurokrisen, coronapandemin och nu Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina har alla satt djupa spår i svensk ekonomi och arbetsmarknad. Svensk ekonomi präglas av hög inflation och stigande räntor. Detta kommer också att påverka arbetsmarknaden, där arbetslösheten väntas öka och sysselsättningen falla tillbaka.

Sverige behöver fortsätta reformer för en arbetsmarknad i omställning och för att Sverige ska stå bättre rustat för framtiden. Inte minst behövs reformer för att grupper med så kallad svag konkurrensförmåga ska komma i arbete, för att minska tudelningen på arbetsmarknaden och för att bibehålla en hög sysselsättningsgrad även i övriga grupper.

I dag är närmare 330 000 människor öppet arbetslösa eller inskrivna i arbetsmarknads-politiska program. Arbetslösheten är i hög grad resultatet av en misslyckad jobbintegration.

För att fler barn ska få se sina föräldrar gå till jobbet och för att fler vuxna ska kunna försörja sig själva måste dörren till svensk arbetsmarknad öppnas på vid gavel. Arbetslöshet är tärande för den enskilda, bidrar till stora kostnader för det offentliga och utgör en stor outnyttjad potential för samhället. Under förra mandatperioden var Centerpartiet drivande i införandet av historiska reformer av arbetsmarknaden, med en modern arbetsrätt och omfattande omställningspaket, av matchningen och av mottagandet av nyanlända. Dessa reformer behöver fortsatt genomföras för att få full effekt. Men det räcker inte. Fortfarande leder höga kostnader för att anställa till att människor stängs ute från arbetsmarknaden. För att möjliggöra fler enkla jobb och därmed fler vägar in på arbetsmarknaden behövs både förstärkt utbildning, lägre kostnader för att anställa, nya anställningsformer och en bättre introduktion till arbetsmarknaden.

Dagens arbetsmarknad förändras i en allt snabbare takt, och en stor del av de jobb vi kommer att ha om 50 år finns ännu inte. Därför behövs kompetensutveckling under hela livet, för att möjliggöra utveckling, omställning och trygghet. Sådana insatser stärker landets och företagens långsiktiga kompetensförsörjning, ger företag bättre förutsättningar att möta framtida behov av strukturomvandling och utveckling och tryggar framtidens arbetsmarknad.

Kostnaden för att anställa måste sänkas genom lägre arbetsgivaravgifter och effektiva anställningsstöd, integrationen av nyanlända behöver snabbas på genom utvidgade etableringsjobb och det måste löna sig att arbeta genom att jobbfokuset i trygghets-systemen ökar.

Trots att arbetslösheten spås öka råder samtidigt fortfarande arbetskraftsbrist i många sektorer. Kombinationen av höga bristtal och en relativt hög arbetslöshet indikerar att det fortsatt finns stora matchningsproblem. För att förbättra matchningen pågår nu reformeringen av Arbetsförmedlingen, där arbetslösa ska få hjälp från effektiva, fristående och resultatbaserade aktörer som belönas efter hur snabbt och hur långsiktigt de

förmår att sätta arbetslösa i jobb. Högst ersättning ges till de aktörer som matchar de mest utsatta på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadspolitiken är också beroende av att Arbetsförmedlingen är närvarande i alla delar av landet – både där det finns stora arbetskraftsbehov och där det finns stora behov för utsatta personer att boka fysiska möten. Arbetsförmedlingen har dock de senaste åren strypt resurserna till de minsta lokala kontoren i en strävan att centralisera verksamheten, trots tydliga direktiv i regleringsbrev om att återupprätta den lokala verksamheten i hela landet.

Centerpartiet verkar för en reform av a-kassan, där ersättningsgraden är 80 procent dag 0–100 med ett takbelopp på 1 090 kr och ett golvbelopp på 500 kr, 70 procent dag 101–200 med ett takbelopp på 950 kr och ett golvbelopp på 440 kr, 65 procent dag 201–300 med ett takbelopp på 890 kr och ett golvbelopp på 410 kr, 60 procent dag 301–800 med ett takbelopp på 820 kr och ett golvbelopp på 380 kr.

Centerpartiets överväganden

Tabell 21. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv				
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-239	-245	-234
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-6 300	-5 800	-6 700
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	1 293	-119	-269
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-4 176	-4 176	-4 176
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	-1	-1	-1
1:8	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	-0	-0	-0
1:9	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	-0	-0	-0
1:10	Bidrag till administration av grundbeloppet	-0	-0	-0
1:13	Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	-1 130	-1 130	-1 130
1:14	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	117	433	560
2:1	Arbetsmiljöverket	-3	-4	-3
2:2	Arbetsdomstolen	-0	-0	-0
2:4	Medlingsinstitutet	-0	-1	-0
2:5	Myndigheten för arbetsmiljökunskap	-0	-0	-0
Summa		-10 442	-11 045	-11 954

Under 2022 gjorde Arbetsförmedlingen stora överskott på sina sakanslag. Centerpartiet föreslår att Arbetsförmedlingens anslag till lönebidrag, arbetsmarknadspolitiska program och nystartsjobb ska minskas, vilket påverkar anslag 1:2, 1:4 och 1:13. Av samma skäl föreslås minskade medel om 205 miljoner kronor till 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader årligen för perioden 2024–2026.

Centerpartiets nya a-kassemmodell innebär minskade utgifter inom 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd motsvarande 8 200 miljoner 2024, 8 300 miljoner 2025 och 8 400 miljoner 2026. I samband med dessa utgiftsminskningar ökar kostnaderna till ålderspensionssystemet med 1 200 miljoner kronor 2024, 1 200 miljoner kronor 2025 och 1 300 miljoner kronor 2026.

Som en följd av förslaget om en bortre tidsgräns i sjukförsäkringen ökar utgifterna under 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd med 1 900 miljoner 2024, 2 500 miljoner kronor 2025 och 1 700 miljoner kronor 2026. Samma förslag innebär också utgiftsökningar om 500 miljoner kronor 2024 under 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser samt 700 miljoner kronor 2025 och 500 miljoner kronor 2026.

Centerpartiet motsätter sig regeringens förslag om att minska antalet kvotflyktingar. Av denna anledning föreslås anslag 1:3 öka med 43 miljoner kronor år 2024. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 166 miljoner kronor år 2025 och med 216 miljoner kronor år 2026.

I den situation som Sverige är på väg in i, med en arbetslöshet som börjar växa som en följd av den höga inflationen och låga tillväxten, så är det viktigt att prioritera resurser till aktiva arbetsmarknadsåtgärder. Därför föreslår Centerpartiet öknings om 1 200 miljoner kronor 2024 och därefter fortsatta öknings om 1 000 miljoner årligen inom 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser för matchningstjänster. Detta följs också av sänkningar av arbetsgivaravgifter för låga inkomster, vilket ökar efterfrågan på arbetskraft samtidigt som det har en inflationsreducerande effekt. För att finansiera Centerpartiets politik för att få fler personer i arbete dras stödet till Samhall, under anslag 1:4, ner med 2 400 miljoner.

Centerpartiet föreslår satsningar för att utvidga etableringsjobben till att även omfatta företag utan kollektivavtal; det medför ytterligare anslag om 55 miljoner kronor årligen från 2025 under anslag 1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar.

Anslag 1:14 föreslås öka med 117 miljoner kronor år 2024 till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag om att ta emot färre kvotflyktingar. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 433 miljoner kronor år 2025 och med 560 miljoner kronor år 2026.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sverige behöver fler arbetade timmar, bland annat för att säkra välfärdens finansiering. Arbetslivet måste förlängas i bägge ändar. Unga svenskar kommer ut sent på arbetsmarknaden. Jämfört med flertalet andra OECD-länder påbörjar de svenska studenterna eftergymnasiala studier senare och tillbringar också längre tid i studier. Vidare är utbildningars koppling till arbetslivet på många håll dålig och matchningen på svensk arbetsmarknad är en av OECD:s sämsta.

Det är bra att människor vill satsa på att utbilda sig. Vi vill uppmuntra och underlätta för att fler ska studera. För att öka genomströmningen och få fler i arbete vill Centerpartiet ha ett mer flexibelt studiemedelssystem, som premierar studenter som avslutar sina studier före utsatt tid men också är anpassat för dem som är i behov av en lägre studietakt, exempelvis människor som har gått anpassad gymnasieskola eller är deltids-sjukskrivna. Det ger fler möjlighet till en utbildning som leder till jobb.

Det behöver även finnas flexibilitet för karriärväxling högre upp i åldrarna. Därför är det bra att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel har höjts, från 56 till 60 år. Det underlättar vidareutbildning och omskolning i högre åldrar, som är en viktig del i det livslånga lärandet. Omställningsstudiestödet innebär att anställda kommer att få väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under ett helt arbetsliv. Det

är positivt att det har genomförts inom ramen för det nya Saltsjöbadsavtalet, och det är av stor vikt att stödet kommer till nytta.

I denna budgetmotion föreslås att det så kallade fribeloppet avskaffas för lånedelen av studiemedel. Inkomstprövningen av studiemedel för denna del är onödigt administrativt betungande och minskar incitamenten att arbeta.

Centerpartiets överväganden

Tabell 22. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 15 Studiestöd				
1:2	Studiemedel	158	816	816
1:3	Omställningsstudiestöd	1 000	1 000	1 000
1:4	Statens utgifter för räntor på studielån	10	20	30
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-6	-6	-4
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	-0	-0	-0
Summa		1 162	1 830	1 842

Centerpartiet välkomnar regeringens satsningar på yrkeshögskolor och yrkesvux men föreslår att dessa satsningar ytterligare stärks. I och med det föreslås ökade anslag under 1:2 Studiemedel, där 158 miljoner kronor tillförs studiemedel till yrkeshögskolan 2024. Som en följd därav föreslås också 126 miljoner som studiemedel till yrkeshögskolan 2025 samt 2026. Vidare föreslås att 690 miljoner kronor tillförs studiemedel för yrkesvux för åren 2025 och 2026.

Centerpartiet menar att omställningsstudiestödet behöver stärkas med avsevärt med finansiering för att det ska fylla sitt syfte; därför föreslås ett tillskott om 1 000 miljoner kronor årligen från 2024 till anslag 1:3 Omställningsstudiestöd.

Utöver tillskotten anser Centerpartiet också att den så kallade fribeloppsgränsen för lånedelen av studiemedlet bör avskaffas. Av denna anledning föreslås anslag 1:4 öka med 10 miljoner kronor år 2024. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 20 miljoner kronor år 2025 och med 30 miljoner kronor år 2026.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utbildning är en grundsten för vårt demokratiska samhälle. Den kunskap och de förmågor som förmedlas i skolan är helt avgörande – såväl för individens livsresa som för samhället i stort och för Sveriges konkurrenskraft.

Grunden för livsresor byggs genom kunskap, bildning, förmågor och rättigheter. Varje elev har rätt till en utbildning av hög kvalitet. En utbildning som utökar individens möjligheter i samhället och den personliga friheten och som leder till jobb. Utbildningen ska hålla hög kvalitet, från förskolan ända upp till universitets- och forskningsnivå. Vårt utbildningssystem behöver svara upp mot efterfrågan på kompetent arbetskraft och möjliggöra yrkesväxling. Utbildningsväsendet behöver i större utsträckning samverka med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som yrkesinriktade, blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden. Högre utbildning behöver komma hela landet till del.

Förskola

Förskolan lägger grunden för ett livslångt lärande. Genom att fler barn nås tidigt ökar möjligheterna att ge alla barn likvärdiga chanser till en bra skolgång. De barn som gynnas mest av en god förskola är de barn som har de svåraste förutsättningarna, som barn från socioekonomiskt utsatta eller nyanlända familjer. Samtidigt är det dessa barn som förskolan ofta inte når ut till. Centerpartiet vill att fler barn ska få möjlighet att delta i förskoleverksamheten. Centerpartiet vill därför erbjuda en plats tidigt för fler barn, oberoende av om föräldrarna arbetar eller inte.

Bristen på förskollärare är dock ett hinder för att kunna utöka förskoleverksamheten. För att höja kvaliteten i förskolan vill vi stärka yrkesstatusen, arbetsvillkoren och utbildningen för förskolans personal genom ett brett kompetenslyft. Vi vill se karriärtjänster och vill att kompetensutvecklingsgarantin även ska gälla för pedagoger i förskolan. För att stärka barnskötarrollen ytterligare vill Centerpartiet, på sikt, se ett barnskötarlyft och en standardisering av grundutbildning för barnskötare. Det måste också bli lättare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare under tiden som de arbetar i förskolan. Här behöver staten ta ett tydligare ansvar. Skolverket behöver se över hur man ytterligare kan möta kompetensbristen genom fler utbildningsplatser och för att få fler obehöriga pedagoger att nå en examen, exempelvis genom de pedagogiska utbildningarna (VAL, ULV och KPU). För att säkerställa nyexaminerade förskollärare i hela landet behöver lärcentrum utvecklas.

Grund- och gymnasieskola

Alla elever har rätt till en likvärdig skola av hög kvalitet. Förmågan att läsa, skriva och tala svenska är nyckeln till kunskap och till det svenska samhället. Det skapar förutsättningar för livsresor. För Centerpartiet är det viktigt att varje elev möts av höga förväntningar och ges stöd för att kunna nå kunskapsmålen och förverkliga sina drömmar. Det är utifrån elevernas förutsättningar och behov som skolans verksamhet ska utformas. Alla barn ska få chans till en god skolgång. Elevernas kunskaper ska höjas genom hela utbildningssystemet. Det är avgörande för att motverka ett växande utanförskap. Vi vill se en stärkt och utbyggd elevhälsa som arbetar förebyggande. Det behövs en bättre samverkan mellan skolhälsovården, hälso- och sjukvården och socialtjänsten för att barn och unga ska få rätt vård och stöd.

Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevens framgång i klassrummet. Centerpartiet ser fortsatt ett behov av att höja läraryrkets status. En del i det är en bra och utmanande lärarutbildning som tydligt är knuten till aktuell forskning. För en uppvärdering av läraryrket behöver det därför skapas förutsättningar för att öka utbudet av lärarutbildningar och för kontinuerlig och systematisk kompetensutveckling, kollegialt lärande samt minskad detaljstyrning. Det behövs också tydliga karriärvägar, skickliga skolledare som leder det pedagogiska utvecklingsarbetet och mer klassrumsnära forskning. Onödig administration behöver minskas.

Vi vill öppna och tillgängliggöra skolvalet för fler. Vi vill se ett skolpengssystem som bättre tar hänsyn till skolors olika ansvar och elevers behov, där kommuner ersätts för deras faktiska kostnader, som att se till att alla barn får en utbildning och att upprätthålla driften av små skolor. Oseriösa huvudmän som inte lever upp till skollagens krav underminerar välfärdens legitimitet. Friskolereformen måste därför reformeras. Vi behöver ställa tydliga krav på skolhuvudmännen. Skolan är inte vilken verksamhet som helst. Våra gemensamma skattepengar ska gå till elevernas undervisning och enbart till

seriösa och långsiktiga aktörer som bedriver utbildning utifrån skolans kunskaps- och demokratiuppdrag. Till skolor som vill ge elever en god utbildning och som är villiga att stötta elever i deras livsresor.

Gymnasieskolan ska vara en arena där elever lär för livet, i en miljö som är anpassad efter varje individs behov och förutsättningar. Därför är kopplingen mellan gymnasiet och arbetsmarknaden central, oavsett om du läser ett högskoleförberedande eller yrkesförberedande program. Olika vägar till arbete och studier behöver stärkas. Till gymnasiet är det en hög andel elever, jämfört med grundskolan, som aktivt väljer skola. För att kunna höja kvaliteten, erbjuda ett brett utbud av gymnasieprogram och möta arbetsmarknadens efterfrågan behöver samverkan mellan kommunerna stärkas. Det finns en stor efterfrågan på yrkesutbildade från näringslivet, samtidigt som just eleverna väljer yrkesutbildningar i allt lägre utsträckning. Det är ett problem. Yrkes- och lärlingsutbildningarna är viktiga för tillväxten. Det gäller inte minst för de små och medelstora företagen som ofta saknar kompetent arbetskraft. För att öka statusen måste utbildningarna vara av hög kvalitet. De ska vara relevanta och verklighetsnära och leda till jobb. Företag som är potentiella arbetsgivare ska vara en drivande kraft i genomförandet av utbildningen.

Vuxenutbildning

Våra yrkesliv blir längre. För att fler ska kunna och vilja arbeta en längre tid måste det bli lättare att byta karriär senare i livet. Vi vill ha en vuxenutbildning som gör det lätt för människor att läsa in behörighet till yrkeshögskolan och högskolan. Det ska även vara lättare att komplettera studier eller satsa på yrkesinriktade utbildningar senare i yrkeslivet. Yrkesutbildningarna passar både för personer som precis gått ut gymnasiet och för dem som vill komplettera sin tidigare utbildning efter att ha arbetat i många år. Utbildningarna utvecklas i samarbete med näringslivet och är anpassade efter de behov som finns på arbetsmarknaden. Många får jobb kort tid efter utbildningen.

Det måste bli lättare att byta spår under sitt arbetsliv. Vi vill att yrkeshögskolan byggs ut och att antalet korta kurser blir fler. För dem som läst ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan måste det bli lättare att läsa in behörighet till yrkeshögskolan. Fler måste också få tillgång till yrkesinriktade kurser för att kunna komplettera en tidigare utbildning. Det är viktigt med ett utökat antal platser på yrkesvux så att fler kan studera och att utbildningarna i större utsträckning utformas tillsammans med näringslivet. Utbildningarna måste också ges längre planeringsförutsättningar och antagningsreglerna måste ses över.

Folkhögskolorna har stor frihet att utforma sina kurser utifrån den profil som skolorna har. Det gör att det är lättare för kursdeltagarna att utforma sin utbildning efter de behov, intressen och förkunskaper som varje elev har, genom både korta och långa utbildningar. Vi vill underlätta ytterligare för folkhögskolorna att vara en del av människors livslånga lärande.

Högre utbildning och forskning

Utbildning berikar både samhället och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och det omgivande samhället är därför av största vikt.

Centerpartiet vill verka för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar. Vi behöver därför mer fristående lärosäten, likt stiftelser. Vi ser det som angeläget att stärka den akademiska friheten. Utan oberoende forskning och utbildning har vi svårare att identifiera, förstå och lösa samhällsproblem. Den akademiska friheten och yttrandefriheten måste bevaras. Utan dem begränsar vi kommande generationers strävan efter kunskap.

Utvecklingen går fort och arbetsmarknadens behov av kompetent arbetskraft är stor. Centerpartiet anser att studenter som vill jobba under studierna måste ges friheten att bestämma det själva. I dag spelar familjebakgrunden alltför stor roll om någon väljer att plugga vidare. Vi vill se stärkt information och vägledning för att bredda rekryteringen till högskolan. Vi måste också ta vara på den nya tekniken. Den nya tekniken och digitaliseringen möjliggör fler distansutbildningar som i kombination med kommunala lärcentra gör högre utbildning tillgänglig för fler. Centerpartiet vill stärka studenthälsan i hela landet.

Svensk forskning behöver stärkas för att stå sig i den internationella konkurrensen. Vi vill att Sverige ska ha världens bästa forskare – och då måste vi göra det attraktivt att forska här. Vi vill att det ska vara både prestigefullt, karriärdrivande och lönsamt för forskare att kunna forska, både på universitet och ute i olika branscher. Sverige behöver bli mer attraktivt för investeringar i forskning och innovation. Vi behöver skapa attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer och bättre villkor för företag att bedriva forskning i Sverige. Samverkan mellan lärosäten och med näringslivet är viktig för vår konkurrenskraft och behöver därför stärkas.

Sektorsbidrag till skolan

De riktade statsbidragen till skolans verksamhet skapar så mycket administration för skolsektorn att de ofta inte ens söks av kommunerna. Därför väljer Centerpartiet att i stället ge ett brett bidrag till skolan som tillför de resurser som behövs för att upprätthålla och utveckla skolans verksamhet i hela landet. Samtidigt slås befintliga statsbidrag till skolan ihop med sektorsbidraget för att skapa en förutsägbar och likvärdig finansiering. Totalt satsar Centerpartiet 5 miljarder mer än regeringen på skolan i det nya sektorsbidraget, men vi lägger också ihop knappt 11 miljarder i riktade bidrag och omvandlar dem till sektorsbidrag. Totalt blir det 16 miljarder.

Sektorsbidraget tillför ett nytt fokus på landsbygden i statens satsningar på skolan. Det viktas utifrån både socioekonomiska faktorer och kommunernas gleshet. På så sätt ger vi både mer pengar till skolor med större behov och mer till landsbygdskommuner som drabbas hårdast av nedskärningsvågen. Hela sektorsbidraget fördelas automatiskt enligt denna viktning till kommuner och andra huvudmän för grundskolan utan begränsande villkor eller krånglig administration men följs såklart upp för att säkerställa att det används till skolans verksamhet.

Centerpartiets överväganden

Tabell 23 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2024	2025	2026
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning			
1:1 Statens skolverk	38	25	25
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-3 257	-3 180	-3 181
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	-7 478	-7 543	-7 563
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	30	712	697
1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan	25	25	25
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	92	74	74
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	10	10	10
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	12	12	12
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	12	12	12
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	13	13	13
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	12	12	12
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	9	9	9
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	11	11	11
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	9	9	9
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	8	8	8
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	6	6	6
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	9	9	9
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	6	6	6
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	9	9	9
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	7	7	7
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	10	10	10
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2	2	2

	Avvikelse från regeringen		
	2024	2025	2026
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	6	6	6
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2	2	2
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	5	5	5
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2	2	2
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	3	3	3
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2	2	2
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	6	6	6
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2	2	2
2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4
2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1
2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	3	3	3
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	3	3	3
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	3	3	3
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1

	Avvikelse från regeringen		
	2024	2025	2026
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1
2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	1	1	1
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	0	0
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	20	20	20
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	150	150	150
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	15	15	15
99:1 Sektorsbidrag till skolan	15 736	15 939	16 177
Summa	5 594	6 460	6 662

Centerpartiet föreslår att ett antal riktade statsbidrag ska avvecklas för att istället slås samman till ett större sektorsbidrag till skolan. Dessa avvisningar påverkar särskilt anslag 1:5 och 1:7 under UO 16 men även något anslag under UO 25. Som en följd av det tillför Centerpartiet 15 736 miljoner 2024 till ett nytt anslag: Sektorsbidrag till skolan samt 15 939 miljoner 2025 samt 16 177 miljoner 2026. Av detta uppgår

tillskotten utöver sammanslagningen av statsbidrag till 5 000 miljoner 2024, 5 000 miljoner 2025 och 5 000 miljoner 2026.

Centerpartiet föreslår anslag till 1:1 Statens skolverk för instiftandet av en granskningsnämnd för läromedel. Anslagen omfattar 20 miljoner kronor 2024 och 15 miljoner kronor per år 2025–2026. Vidare satsas på samma område 15 miljoner 2024 för utveckling av frånvaroregister, och därefter anslås 10 miljoner under 2025 respektive 2026 för arbetet med detta frånvaroregister. För 2024 anslås till 1:1 också 3 miljoner för en utredning av grundpeng.

Under 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning föreslås anslag om 677 miljoner 2025 och 2026 för förstärkningar av yrkesvux samt 30 miljoner kronor 2024, 35 miljoner kronor 2025 och 20 miljoner kronor 2026 för språkutbildning till ukrainska flyktingar.

Under 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås anslag om 25 miljoner kronor årligen för perioden 2024–2026 för branschskolor.

Under 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning föreslås anslag om 92 miljoner kronor 2024 samt 74 miljoner kronor årligen under 2025–2026 för förstärkning av yrkeshögskolan.

Under anslagen 2:3 till 2:63 föreslås avslag på regeringens generella besparingar i statsförvaltningen, vilket innebär årliga utgifter om 243 miljoner kronor årligen 2024–2026. Under 2:64 Särskilda utgifter inom universitetet och högskolor föreslår Centerpartiet 150 miljoner kronor årligen under 2024–2026 för insatser för fler lärarbehöriga med annan yrkesbakgrund.

Under 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor tillförs 15 miljoner 2024 till Nationellt centrum för kvinnofrid samt 15 miljoner 2025 och 2026.

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Kultur, medier, idrott och civilsamhället behöver finnas tillgängligt för alla i hela landet. Alla dessa områden har stor betydelse för att ta tillvara och säkra möjligheterna för ett starkt demokratiskt samhälle. Staten behöver här bidra med att skapa goda förutsättningar.

Många verksamheter inom bland annat kulturen, idrotten och civilsamhället har redan drabbats hårt av pandemin och sedan av de höga energipriserna och inflationen. Hur deltagande kan värnas för framför allt barn och ungdomar på dessa områden behöver följas noga.

Kultur i hela landet

Alla, oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation, ska ha möjlighet att delta i ett kulturliv som rymmer både professionellt burens kultur och amatörers skapande. Kultur stärker självförtroendet och gör att fler tar tillvara yttrandefriheten. Det i sin tur stärker delaktigheten och demokratin i vårt samhälle. Ett brett och fritt kulturliv i hela landet underlättar för alla att kunna ta del av det.

För att lyfta kulturlivet i hela landet vill Centerpartiet stärka och utveckla kultursamverkansmodellen, i syfte att ge regionerna ett större inflytande. Vi vill också att regionerna, i samverkan med den nationella nivån, tar fram en nationell kulturplan. Ytterligare ett sätt att stärka kulturlivet i hela landet är att inrätta ett system för ett nationellt Kulturhuvudstadsår, då en ny svensk stad vartannat år får statusen nationell kulturhuvudstad. Då kan också mindre städer få uppmärksamhet och chans att visa upp

och särskilt utveckla sitt kulturliv. De nationella kulturinstitutionerna måste också sprida sin verksamhet i hela landet.

Kulturen blir friare om den står på fler ben. Offentlig finansiering behövs i många fall och kan och bör ofta inte ersättas. Men vi vill samtidigt förbättra möjligheterna till privat finansiering. Vi har sedan tidigare förslag kring att bland annat underlätta kultursponsring, sänka dansbandsmomsen och införa avdragsrätt för företag vid förstahandsinköp av konst med mera. Det finns behov av ytterligare förslag till åtgärder på detta område som kan bidra till en bredare finansiering av kulturen.

Tillgång till allsidig och oberoende nyhetsbevakning

Tillgången till en allsidig och oberoende nyhetsbevakning och opinionsbildning i hela landet måste säkras. Särskilt viktigt är att det finns förutsättningar för lokal nyhetsbevakning, vilket är av stor betydelse för en fungerande demokrati.

Public service spelar en stor roll för speglingen av hela landet. Den behövs sida vid sida med de privata aktörerna för att ha en mångfald av perspektiv. Ett fortsatt brett uppdrag för public service är centralt för att utbudet ska vara fortsatt relevant för många i Sverige. Den bredden ger också en igenkänning och gör att fler kan hitta till public service vid exempelvis en kris, då det är extra viktigt att kunna söka sig till en tillförlitlig källa.

Stärkt civilsamhälle

Civilsamhället behöver finnas tillgängligt för alla i hela landet. Det behövs för att ta tillvara och säkra möjligheterna för ett starkt demokratiskt samhälle. Inom exempelvis idrotten, friluftslivet och folkbildningen finns en stor förmåga att skapa en grogrund där människor kan stärkas och utvecklas, och de bidrar dessutom till verklig integration när människor möts utifrån intresse och delar erfarenheter. Centerpartiet vill skapa bättre förutsättningar för civilsamhället att utveckla sin verksamhet. För att åstadkomma detta bör det vara en högre andel grundstöd i statens bidrag. Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion en civilsamhällessatsning, som bland annat ger stöd till allmänna samlingslokaler, som är en del av infrastrukturen för mötesplatser i hela landet. Idrott är den största folkrörelsen i Sverige och har mycket att ge i form av hälsa och samvaro. Idrotten behöver bli tillgänglig för fler och därför få ökade fria resurser. Inom folkhögskolan finns också möjlighet till utbildning som rustar för arbetsmarknaden. Dessa är exempel på civilsamhällets verksamheter. Staten behöver bidra genom att skapa goda förutsättningar.

Idrott tillgänglig för alla

Idrott har mycket att ge i form av hälsa, livsglädje och samvaro. Ökad fysisk aktivitet är avgörande för en bättre folkhälsa och påverkar den enskildes hälsa i positiv riktning. Idrott spelar en viktig roll inte minst för lokal sammanhållning och engagemang, för en lyckad integration och som en gemensam arena på tvärs av socioekonomiska skillnader. Därför bör ett brett idrottsliv främjas i hela landet, där både etablerade och nya sporter, även digitala, blir tillgängliga för fler.

Idrott är bra för både det fysiska och det psykiska välbefinnandet. Det är därför viktigt att ta reda på orsakerna till att flickor slutar att idrotta tidigare, så att effektiva åtgärder kan sättas in. Centerpartiet anser att en utredning av vad som hindrar jämställd

idrott bör tillsättas, så att Riksidrottsförbundet utifrån det kan få ett tydligare uppdrag för att uppnå jämställdhet inom svensk idrott.

Personer med funktionsnedsättning idrottar i lägre utsträckning än andra. Därför bör en utredning tillsättas vars syfte ska vara att identifiera hinder för personer med funktionsnedsättning och åtgärder som istället underlättar utövande och tävlande inom parasport.

Utformningen av statens idrottsanslag bör ses över för att göra resultaten mer klara i fråga om tillgänglighet till idrott för barn och ungdomar ur bland annat jämställdhets-, jämlikhets- och funktionsnedsättningsperspektiv.

Sverige har också en viktig roll att spela i kampen mot dopning inom idrotten. Insatserna som genomförs inom idrotten med statligt stöd är av betydelse både för folkhälsan och för att upprätthålla världsantidopningskoden. Regeringen bör ta initiativ till att fler myndigheter och civilsamhällesaktörer kan bidra till att stärka och vidareutveckla antidopningsinsatser, både i och utanför Sverige.

Centerpartiets överväganden

Tabell 24. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid				
1:1	Statens kulturråd	-0	-0	-0
1:7	Myndigheten för kulturanalys	-0	-0	-0
2:3	Statens musikverk	0	0	1
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	-1	-1	-1
3:3	Institutet för språk och folkminnen	1	1	1
4:1	Statens konstråd	-0	-0	-0
5:1	Konstnärsnämnden	-0	-0	-0
6:1	Riksarkivet	-3	-3	-2
7:1	Riksantikvarieämbetet	-1	-2	-1
8:1	Centrala museer: Myndigheter	5	3	8
8:2	Centrala museer: Stiftelser	2	2	2
8:4	Forum för levande historia	-0	-0	-0
9:1	Myndigheten för stöd till trossamfund	-0	-0	-0
10:1	Filmstöd	1	1	1
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	-0	-0	-0
13:1	Stöd till idrotten	250	250	250
13:5	Insatser för den ideella sektorn	300	300	300
14:1	Statsbidrag till studieförbund	2 697	2 798	2 947
14:2	Statsbidrag till folkhögskolor	-2 447	-2 447	-2 447
15:1	Spelinspektionen	-0	-0	-0
Summa		801	900	1 057

Anslag 2:3 föreslås öka med 1 miljon 2024 för att digitalisera kulturarvet, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 miljon kronor per år 2025–2026.

Anslag 3:3 föreslås öka med 1 miljon 2024 för att digitalisera kulturarvet, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 miljon kronor per år 2025–2026.

Anslag 8:1 föreslås öka med 15 miljoner 2024 för att digitalisera kulturarvet, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 15 miljoner kronor per år 2025–2026.

Anslag 10:1 föreslås öka med 1 miljon 2024 för att digitalisera kulturarvet, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 miljon kronor per år 2025–2026.

Anslag 13:1 föreslås öka med 100 miljoner kronor 2024 som stöd för upprustning av idrottsanläggningar, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor per år 2025–2026. Vidare föreslås anslaget också öka med 150 miljoner kronor 2024 för stöd till idrott i utsatta områden, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 150 miljoner kronor per år 2025–2026.

Centerpartiet föreslår återställda medel till studieförbund om 250 miljoner kronor 2024 samt 150 miljoner kronor 2025 respektive 2026. Som en följd av att vi avslår förslaget om en ändring i lagen (1976:1046) förs också anslagen till 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor över till 14:1 Statsbidrag till studieförbund.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Samhällsplaneringen, bostadsbyggandet, bostadsmarknaden och våra konsumtionsmönster påverkas på djupet av den ekonomiska situationen. När räntor och inflation stigit prövas de hårt belånade svenska hushållen. Takten i byggandet har minskat kraftigt. Ändå är behovet av bostäder stort. Enligt Boverket rapporterar fortfarande långt över hälften av Sveriges 290 kommuner att de har underskott på bostäder. Fler bostäder behöver byggas samtidigt som det befintliga bostadsbeståndet behöver nyttjas mer effektivt. Detta måste ske med en medvetenhet om att förutsättningarna för bostadsbyggandet och skapandet av bra boendemiljöer skiljer sig åt i olika delar av landet. En hållbar bostadspolitik måste utgå från lokala förutsättningar, samtidigt som den ska vara anpassad till de övergripande samhällsutmaningar som vi står inför.

Underlätta bostadsbyggandet

För att råda bot på bostadsbristen och öka antalet tillgängliga bostäder behövs ett fortsatt arbete med att undanröja hindren för nybyggnation. Den statliga nivån behöver stödja och uppmuntra kommunerna i planeringsarbetet. Den regionala samordningen i planarbetet behöver förstärkas och Lantmäteriets handläggningstider kortas. De många och långa överklagandeprocesserna behöver begränsas. Kommunal försöksverksamhet för att förkorta och förenkla byggprocesser bör införas. Det bör vidare finnas möjlighet att peka ut innovationsytor där avsteg från gällande byggregler är tillåtna.

Samtidigt som det kommunala självbestämmandet värnas måste digitaliseringen av plan- och byggprocesserna fortgå. En viktig del i det arbetet är öppna och kostnadsfria geodata, tillgängliga för berörda aktörer. På så sätt kan fler aktivt ta del i samhällsplaneringen.

I och med beslutet att införa privat initiativrätt är det enklare för planintressenter att själva driva planprocesser. Rätt tillämpad kan denna reform innebära en välbehövlig avlastning för kommunerna samtidigt som förutsättningarna för nyproduktion av bostäder förbättras.

Ungefär halva Sverige är i dag klassat som statligt riksintresse. Omfattningen är för stor och ingriper på ett orimligt sätt mot angelägna behov. Därför måste riksintressena preciseras så att mindre arealer omfattas. Riksintresseanspråk bör som regel vara till skydd för områden som är av just nationellt intresse snarare än regionala angelägenheter.

Riksintressen bör heller inte användas för att skydda mark som redan är skyddad genom annan lagstiftning eller som är ianspråktagen för det avsedda syftet.

Byggande på landsbygden

På Sveriges landsbygder och mindre orter finns andra utmaningar än i storstadsregionerna, där höga markpriser och byggkostnader täcks av stora värden på färdigställda bostäder. Låga bostadspriser utanför de större städerna gör det svårt att få lönsamhet i investeringar när fastighetsvärdet måste skrivas ner så fort huset är byggt.

Redovisningsreglerna för allmännyttiga bostadsbolag gör att det i många kommuner är svårt att bygga nya hyresbostäder, trots att efterfrågan finns. Centerpartiet har sedan många år drivit frågan om en översyn av regelverken i syfte att finna lösningar som underlättar bostadsbyggande i hela landet utan att kollidera med EU:s statsstödsregler, och vi anser att en utredning bör tillsättas för att föreslå lämpliga förändringar i årsredovisningslagen. Därtill behöver bland annat de statliga kreditgarantierna riktas tydligare mot svaga marknader där det är särskilt svårt att på kort sikt få lönsamhet i nyproduktion av bostäder. Insatser behövs också för att stötta bostadsinvesteringar på Sveriges landsbygder.

Runtom i landet finns det många hus som står öde. Detta är ett exempel på dåligt utnyttjande av befintligt bostadsbestånd. För att minska trösklarna för människor att ta sig an denna typ av hus och på så sätt bidra till att fler bostäder tas i bruk på Sveriges landsbygder vill vi utreda ett slopande av fastighetsavgiften de första fem åren för den som för permanentboende tar över en byggnad som inte har använts under lång tid.

Värdefull jordbruksmark behöver skyddas från omfattande exploatering. Samtidigt måste det vara möjligt att tillskapa enskilda tomter som kan bebyggas och att stycka av mindre befintliga jordbruksfastigheter som inte längre brukas, för att möjliggöra att nya ägare kan bebo och bruka marken på nytt. Det behövs en proportionalitet när det gäller bedömningen av bostadsbyggande på Sveriges landsbygder. Utöver detta är också avgiften för avstyckning av mark i vissa fall orimligt hög.

Reformera hyresmarknaden

Hyressättningsmodellen, med kollektiva förhandlingar och bruksvärdeshyra, har inte lyckats åstadkomma en bostadsförsörjning som motsvarar de faktiska behoven. I stället bidrar den till låg rörlighet och inlåsnings effekter för grupper och enskilda. Samtidigt har den illa fungerande hyresmarknaden eldat på bostadspriserna, ökat hushållens belåningsgrad och tvingat människor att, med räntekänsliga kalkyler, söka sig till den ägda marknaden.

Kötiden till en hyresrätt i storstäderna är orimligt lång. De många sociala kontrakten och den alltför omfattande hemlösheten visar dessutom att modellen inte klarat av att ta de sociala hänsyn som behövs. Systemet med förhandlade hyror har alltså en roll att spela på svensk bostadsmarknad. Men den måste kompletteras med såväl mer efterfrågedrivna lösningar som riktade insatser till de människor som i dag faller mellan stolarna.

Under våren 2020 tillsattes en utredning om fri hyressättning i nyproduktion. Det ökade utbud som följer av en sådan reform skulle i förlängningen kunna ge följdverkningar som leder till en egen bostad för många av dem som i dag väntar på att få ett hyreskontrakt. Ett tungt vägande skäl för reformer är också att incitamenten för svarthandel med hyreskontrakt behöver minska.

Andrahandsuthyrningen är viktig för en väl fungerande bostadsmarknad. Inte minst för vissa branscher och i regioner med en hög grad säsongarbetare. Många som i dag äger ett större bostadshus där de själva inte har behov av hela bostadsytan skulle genom smärre ombyggnationer kunna inreda en eller flera lägenheter i den egna bostaden. Genom liberalare skatteregler skulle det kunna bli enklare och mer attraktivt för privatpersoner att bidra till fler tillgängliga bostäder på marknaden.

Studentbostäder

På en fungerande bostadsmarknad ska det vara möjligt att snabbt hitta en bostad för den som behöver flytta för att studera. Centerpartiet ser behov av att regelverken blir mer flexibla genom att studentbostäder definieras som en egen boendeform och att lättnader i byggkraven införs. Möjligheten att säkerställa att den som bor i en studentbostad verkligen studerar bör stärkas.

Bostäder för äldre

Behovet av fler bostäder för äldre är stort. Behoven ser dock olika ut i olika delar av landet. Vi behöver anpassa synen på hur vi kan erbjuda boenden för äldre. För äldre som i allt väsentligt klarar sig själva men har ett visst behov av service bör man, exempelvis i vanliga hyresrätter, försöka finna modeller för gemensamma ruttjänster eller hemtjänst per trappuppgång och liknande.

Det kanske tydligaste hindret mot framväxten av nya bostäder för äldre är att det inte finns något enhetligt och tydligt regelverk för vad de olika boendeformerna för äldre innebär. Följden har blivit att olika kommuner ställer olika krav som passar dåligt i förhållande till de byggtekniker som utvecklats de senaste åren. Allt detta fördröjer byggandet av bostäder för äldre och leder till att färre byggs. Därför behöver regelverken förtydligas.

Social bostadspolitik

För de människor som saknar möjlighet att söka en bostad på den ordinarie marknaden behövs ytterligare åtgärder och en modern social bostadspolitik. Att bygga hela bostadsområden för sociala ändamål är inte en tilltalande modell. Snarare bör vi inrikta oss på att det ska gå att vika enskilda bostäder för detta ändamål i såväl befintligt bestånd som i nybyggnation. Genom industriellt byggande och effektiv markanvändning kan en social bostadspolitik underlättas. Parallellt finns behov av att se över hur människor som står långt ifrån bostadsmarknaden kan ges förutsättningar att efterfråga en bostad.

Insatser behövs dels för att underlätta för människor med svag ekonomisk ställning att ta sig in på bostadsmarknaden, dels för att behovet av nya bostäder på svaga marknader – i exempelvis landsbygdskommuner – ska kunna tillgodoses. Därför avser Centerpartiet under de kommande åren att presentera reformer som kan möta de konkreta behov som finns.

Fler vägar till ägt boende

Amorteringskrav och andra kreditrestriktioner har gjort det avsevärt svårare för många människor att köpa en egen bostad. Därför vill Centerpartiet slopa det skärpta amorteringskravet. Vidare bör bosparande uppmuntras.

Grönt och klimatsmart byggande

För Centerpartiet är det självklart att Sverige ska vara världsledande när det gäller klimatsmart byggande. Men Sverige behöver också vara ledande i att planera hållbart. Klimatförändringarna innebär att nya krav kommer att ställas på dagvattenhantering, energieffektivitet och hållbar mobilitet med mera. Ambitiösa klimatmål behöver avspeglade sig i bostadsbyggandet. Takytor bör betraktas som en strategisk resurs för energiproduktion, dagvattenhantering och ekosystemtjänster. Skäl finns att införa krav på byggnaders klimatpåverkan som successivt styr mot klimatneutralitet.

Trygga boendemiljöer

Människors upplevelser av otrygghet måste tas på allvar. Att öka tryggheten i våra bostadsområden måste ges hög prioritet i samhällsplaneringen. Ofta kan relativt enkla insatser göra stor skillnad för den upplevda tryggheten. Det kan exempelvis handla om hur man placerar och utformar buskage och planteringar samt belysning och liknande åtgärder. Men det handlar också om att skapa förutsättningar för ett levande civilsamhälle, tillgång till service, de boendes delaktighet och mötesplatser, grönområden och levande stadsmiljöer.

Segregationen mellan olika stadsdelar och bostadsområden är ett stort och allvarligt problem i Sverige. Blandade upplåtelseformer, levande stadsmiljöer och en framåt-syftande samhällsbyggnadspolitik är viktiga delar för att minska segregationen. Erfarenheter visar att samverkan mellan fastighetsägare, bostadsbolag och myndigheter kan vara helt avgörande för att bryta en negativ utveckling i bostadsområden. Ett tätt samarbete mellan fastighetsägare, sociala myndigheter, polis, näringsliv, civilsamhälle och föreningsliv med mera är en viktig framgångsfaktor om segregation och utsatthet ska brytas.

Mötesplatser och allmänna samlingslokaler

Mötesplatser och lokaler för olika typer av verksamheter är en viktig infrastruktur såväl för demokrati och trygghet som för civilsamhälle och meningsfulla fritidsaktiviteter. Här spelar mötesplatser och de föreningsdrivna samlingslokalerna en mycket viktig roll.

Trots samlingslokalernas betydelse drabbas man av att finansieringen är splittrad och osäker. De föreningsdrivna samlingslokalerna behöver långsiktiga förutsättningar för att verka i hela landet. Vi har också sett att allmänna och föreningsdrivna samlingslokaler använts vid krissituationer eller när samhället behöver föreningslivets stöd. Därför finns det skäl att se över stödet till allmänna samlingslokaler i syfte att de ska kunna ge stöd till det omgivande samhället i krissituationer.

Konsumentpolitik

Utvecklingen av handeln under de senaste decennierna har på många sätt gynnat konsumenterna. Den enskilda konsumenten har stor valfrihet, tillgång till fler försäljningskanaler och större möjligheter att göra aktiva val. Den ökade konsumtionen har dock haft en baksida, främst i form av en ohållbar miljöbelastning. Därför är det avgörande att beslutsfattare på alla nivåer ser till att lagar och regler värnar en långsiktigt hållbar utveckling. Vidare krävs det att regelefterlevnad säkerställs, att

miljövärden, ändliga resurser och gemensamma tillgångar tillmäts sitt rätta värde samt att långsiktiga kostnader beaktas.

Utvecklingen har dock i vissa delar inneburit att det har blivit svårare för konsumenter att göra välgrundade val. Komplexiteten hos varor och tjänster har ökat. E-handeln och den digitala utvecklingen har också medfört att även konsumenter handlar på en internationell marknad. Konsumenten har begränsade möjligheter att överblicka sådant som exempelvis tillverkningsförhållanden och en produkts totala miljöpåverkan eller innehåll av skadliga ämnen. Även möjligheten att som konsument kommunicera med tillverkaren kan vara begränsad. Samtidigt uttrycker många konsumenter ett starkt engagemang och vill göra medvetna val.

Det ska vara lätt att göra välgrundade miljö- och klimatsmarta val.

Centerpartiets överväganden

Tabell 25. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik				
1:1	Bostadspolitisk utveckling	-40	-60	-60
1:4	Boverket	±0	-0	1
1:5	Statens geotekniska institut	-0	-0	-0
1:6	Lantmäteriet	-4	-5	-3
2:1	Konsumentverket	-1	-1	-1
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	-0	-0	-0
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	-0	-0	-0
Summa		-46	-67	-64

Centerpartiet säger nej till regeringens avveckling av stöd för hållbart samhällsbyggande, vilket medför utgifter om 40 miljoner kronor årligen under 2024–2026 inom 1:1 Bostadspolitisk utveckling. För att finansiera det föreslår Centerpartiet att den temporära stimulansen för omvandlingsåtgärder avslås, vilket beräknas spara 20 miljoner 2024, 25 miljoner 2025 och 25 miljoner 2026. Centerpartiet föreslår också att den temporära stimulansen för småhusplanering avslås, vilket beräknas spara 60 miljoner kronor 2024 samt 75 miljoner kronor 2025 och 2026.

Även 1:4 Boverket påverkas av att Centerpartiet motsätter sig avveckling av stöd för hållbart samhällsbyggande; här beräknas det öka kostnaderna om 1,7 miljoner kronor 2024, 2025 och 2026.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Centerpartiet anser att utgångspunkten för politikområdet är relevant men att det skulle behöva utredas hur staten kan agera mer samordnat för att nå politikens mål och samtidigt ge regionerna det ansvar och handlingsutrymme som de behöver för att kunna genomföra långsiktiga insatser lokalt och regionalt. Någon sådan utredning har inte skett på över 20 år. Även regelverken för de regionala företagsstöden och transportbidraget skulle behöva ses över för att bli bättre anpassade för mindre företag och tydligare bidra till

ökad hållbarhet och jämställdhet. Viktiga utgångspunkter för genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik är hög måluppfyllelse och ett förenklat genomförande. Regeringen bör verka för en samlad förvaltning av strukturfonderna på en myndighet. Det leder till en resursbesparing av nationell administration av fonderna och en förenkling för de aktörer som ska ansöka om finansiering.

Tillgång till kommersiell service

Regionernas insatser för att upprätthålla en tillfredsställande tillgång till kommersiell service är av stor vikt för livskraftiga samhällen. Den lokala butiken eller drivmedelsstationen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera och locka till sig invånare, företag och besökare. Centerpartiet bidrog till att de offentliga satsningarna på stöd till kommersiell service på landsbygden väsentligt ökade under alliansregeringen. Bland annat initierades ett driftsstöd för kommersiell service som bidrar till långsiktiga planeringsförutsättningar för lanthandlar i glesbygd.

3 kronor lägre pris vid pump

Det är anmärkningsvärt hur tre av fyra partier i regeringsunderlaget inför valet lovade 5, 9 respektive 10 kronor lägre pris vid pump, för att i budgetpropositionen föreslå en sänkning av skatten med 80 öre. Jämfört med nivån hösten 2022 innebär denna sänkning cirka 40 öre lägre pris vid pump, bland annat eftersom regeringen väljer att behålla den så kallade överindexeringen av bränsleskatterna.

Centerpartiet anser att det är prioriterat att till del kompensera vissa hushåll för de ökade kostnaderna för drivmedel. Kostnadsökningarna är delvis en effekt av Rysslands krig mot Ukraina. Kostnaderna för kriget, inklusive de självpåtagna och rimliga kostnader som Sverige, EU och stora delar av världen tagit på sig till följd av sanktioner mot Ryssland, måste fördelas rättvist. En rättvis fördelning av kostnaderna skapar också möjlighet att ge ett uthålligt och brett stöd till Ukraina.

För Centerpartiet är det naturligt att det primärt är hushåll som bor på landsbygden och som är beroende av bilen, i bemärkelse att de saknar rimliga alternativ, som i första hand bör kompenseras. Det är därför olyckligt att regeringen väljer att föreslå en bred sänkning av skatten på bensin och diesel för alla, inklusive boende i våra storstäder.

I kombination med regeringens förslag om att avskaffa klimatbonusen för bilar med låga utsläpp och öka den fossila inblandningen i reguljär bensin och diesel innebär också regeringens förslag till skattesänkning att det är rimligt att tro att utsläppen från den svenska transportsektorn kommer att öka. Det är också anmärkningsvärt att regeringen föreslår att klimatbonusen avskaffas men väljer att behålla de förhöjda fordonsskattenivåer som motiverats av att de ska finansiera samma bonus.

Centerpartiet föreslår i stället ett mycket mer kraftfullt, men fokuserat, stöd för att möta de höga pumppriserna. Vi vill ge bilägare på landsbygden en nedsättning motsvarande tre kronor, för en körsträcka upp till 2 000 mil. För en person som nyttjar denna nedsättning maximalt innebär detta 3 600 kronor per år i lägre kostnader. För en person som kör 2 000 mil om året, och har en bil som förbrukar 0,6 liter diesel per mil, innebär regeringens förslag en minskad kostnad för bränsle om 1 200 kronor. Centerpartiets förslag är alltså tre gånger kraftigare för denna person.

Centerpartiets överväganden

Tabell 26. Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 19 Regional utveckling				
99:1	Nedsättning av bränslepriser på landsbygden	5 900	5 900	5 900
Summa		5 900	5 900	5 900

Centerpartiet har inga förslag om förändrade anslagsnivåer inom utgiftsområde 19 i förhållande till vad som föreslås i budgetpropositionen för år 2024. Däremot föreslår Centerpartiet ett nytt anslag för nedsättning av bränslepriser på landsbygden som föreslås kosta 5 900 miljoner 2024 och som beräknas kosta 5 900 miljoner 2025 och 2026.

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Sverige är ett fantastiskt land att bo i av många anledningar. Sverige rankas ofta i topp när det gäller levnadsstandard, innovationsklimat och klimat- och miljöhänsyn. Det ska vi vara stolta över. Samtidigt finns det regler som försenar, försvårar och fördyrar klimatomställningen. I värsta fall riskerar det att leda till att klimatmålen inte nås. Den politiska ambitionen att påskynda klimatomställningen behövs nu mer än någonsin. Inte minst för att de globala utsläppen måste halveras fram till 2030, enligt FN:s klimatpanel, för att Parisavtalets mål ska vara inom räckhåll. Det förutsätter att vi skruvar upp takten, höjer ambitionerna inom alla samhällssektorer och genomför viktiga reformer – från det lokala till det globala.

I detta allvarliga läge har vi en regering där det största partiet i regeringsunderlaget inte står bakom klimatmålen, med företrädare som rentav förnekar klimatkrisen. På kort tid har en rad centrala klimatinsatser lagts ned, utan att ersättas med något annat. Förutom de förödande konsekvenserna för klimatpolitiken riskerar det även att äventyra både vår konkurrenskraft och bilden av Sverige som föregångsland och grönt varumärke. Aldrig tidigare har vår nationella klimatpolitik backat kraftigt, i stället för att ta steg framåt.

Centerpartiet vet att tydliga och skarpa mål har möjliggjort för svenska företag att bli världsledande inom grön teknik, vilket långsiktigt gynnar såväl Sveriges ekonomi som företagets konkurrenskraft. De nationella klimatmål som slås fast i det klimatpolitiska ramverket ska värnas och efterlevas. Våra ambitiösa klimatmål skapar, tillsammans med ny teknik, affärsmöjligheter för innovativa företag. Det är dessa affärsmöjligheter som visar vägen för omställningen, inte en bakåtsträvande rädsla för det som är nytt. Om näringslivet inte får rätt politiska förutsättningar att ställa om, kommer investeringarna att flytta dit förutsättningarna finns. Då riskerar vi att gå miste om såväl skatteintäkter som arbetstillfällen.

Lösningen för klimatet finns i framtidens innovationer, inte i gårdagens tekniker. Genom att tillvarata människans uppfinningsrikedom och innovationskraft för att finna de lösningar som krävs kan vi bryta fossilberoendet och öka resurseffektiviteten. För att bromsa och slutligen stoppa klimatförändringarna krävs ett genomgripande systemskifte i fråga om hur vi tillverkar och förbrukar produkter och råvaror samt hur vi konsumerar. De linjära materialflöden som vi byggt upp samhället kring måste brytas och ersättas

med cirkulära kretslopp, där produkter används betydligt längre och där allt material kan recirkuleras för att bli insatsvaror i nya produktionsled.

Beroendet av fossila och jungfruliga råvaror behöver drastiskt minska och vi måste bli bättre på att utnyttja de resurser som vi redan har i omlopp. Att på ett snabbt sätt minska beroendet av fossil energi innebär också att vi kan minska beroendet av energi från Ryssland och andra skurkstater. Det är helt avgörande, både för klimatet och för vår säkerhet. Här behövs ytterligare styrmedel för att en gång för alla ersätta den fossila energin med hållbara alternativ. Bioekonomin och potentialen för materialsubstitution som finns i förnybara naturresurser här i Sverige måste få en mer framträdande plats. Det måste också kosta att släppa ut och slösa med våra resurser. Det driver på teknikutvecklingen mot mer hållbara alternativ. Utan en mer cirkulär och resurseffektiv ekonomi som bryter fossilberoendet kommer vi inte att kunna reducera vår klimatpåverkan i den utsträckning som krävs för att begränsa den globala uppvärmningen och det ohållbara användandet av naturresurser.

För Centerpartiet är det en självklarhet att svenska teknikutvecklare och entreprenörer har en nyckelroll att spela i detta systemskifte. Miljö- och klimatinnovationer och nya cirkulära affärsmodeller som växer fram inom näringslivet är den riktiga motorn i omställningen, och politiken måste säkerställa att företagen har bästa möjliga förutsättningar att växla upp sitt arbete ytterligare. Vår teknik och våra smarta lösningar kan dessutom bidra till jobb och tillväxt i Sverige, samtidigt som det ger minskade utsläpp i omvärlden när de exporteras.

Sverige har en ambitiös miljölagstiftning, men den bygger i flera hänseenden på gamla sanningar och föråldrade strukturer. Regelverken behöver ses över i ljuset av dagens samhällsstrukturer och nya tekniska landvinningar. Det som vi tidigare betraktade som avfall måste ses som en tillgång. Samhällskritiska anläggningar som vattenreningsverk behöver omvandlas till resursverk som i högre grad sluter kretsloppen. Som ett av världens mest innovativa länder har Sverige goda möjligheter att ta en global ledarroll i denna omställning. Sverige ska gå före, visa vägen och bli ett miljö- och klimatföredöme för resten av världen.

Parallellt med att vi begränsar koldioxidutsläppen, ställer om våra energisystem och ökar samhällets cirkulära materialflöden är det angeläget att vi vårdar och förvaltar de naturliga ekosystemen på ett ansvarsfullt sätt åt kommande generationer. Den biologiska mångfalden – samspelet mellan olika typer av arter och ekosystem – är av fundamental betydelse för människans liv på jorden, våra samhällens välmående och klimatomställningen. Skogar, kuster, våtmarker och grundvatten är alla viktiga förutsättningar för livet och en hållbar utveckling. Den globala förlusten av arter och ekosystem är det mest brådskande miljöproblemet i världen idag vid sidan av klimatförändringarna.

För att bryta den negativa utvecklingen föreslår Centerpartiet kraftfulla satsningar för att bevara och restaurera den biologiska mångfalden och Sveriges naturliga rikedom. Landets redan skyddade områden, såväl på land som till havs, behöver förvaltas bättre och deras livskraftiga ekosystem måste säkerställas. Känsliga områden som har förorenats genom mänsklig aktivitet ska saneras och återställas, ett långsiktigt arbete som måste intensifieras. Särskilt prioriterat är områden och vattentäkter som har kontaminerats av PFAS. Övergödningen av våra hav måste förebyggas genom kraftfullare insatser både vid utsläppskällan och direkt i haven. Invasiva främmande arter måste bekämpas mer aktivt och med mer inkludering av hela samhället.

Centerpartiet vill se en större mångfald av aktörer involverade i arbetet med att förvalta och återställa våra naturliga ekosystem. Den enskilde markägaren som bedriver sin näringsverksamhet inom lantbruket eller längs kusten har en nyckelroll att spela och det behövs fler ekonomiska incitament, mer samverkan och mindre pekpinnar från myndigheterna. Insatser för den biologiska mångfalden behöver koppla in allmänheten och civilsamhället för att skapa en större lokal acceptans och ett engagemang i frågan från yngre generationer.

Klimatbonus som gör att alla kan vara med

För att alla, oberoende av plånbok, ska ha möjlighet att byta till en klimatvänligare bil föreslås en ny kraftfull klimatbonus, dels för nya billigare elbilar, dels för begagnade el-, hybrid- och gasbilar. Bonusen på 50 000 kronor ska gälla för bilar som kostar mindre än 400 000 kronor och omfatta minst 100 000 bilar per år, med prioritet för boende på landsbygden som är beroende av bilen.

Förstärkning och breddning av Industriklivet

För att nå klimatmålen krävas omfattande investeringar i grön teknik och klimatsmarta innovationer. Sverige är idag ledande i utvecklingen av morgondagens gröna lösningar som också bidrar till att sänka de globala utsläppen när de exporteras till andra länder. Så tycker vi att det ska förbli. I omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi har industrin en stor roll. Därför vill vi ytterligare stärka Industriklivet och därmed näringslivets möjligheter att bidra till stora utsläppsminskningar i Sverige och internationellt. Vi vill införa riktade satsningar mot avancerade återvinningstekniker, insamling och användning av biologisk koldioxid, (bio-CCS/U), grön vätgas, fossilfri gödsel samt klimatsmart biodrivmedelsproduktion.

Breddat grönt avdrag

Det gröna avdraget infördes i januari 2021 på initiativ av Centerpartiet och visar redan på stor framgång. Det gröna avdraget innebär en skattereduktion för arbete och material vid installation av grön teknik. Det gäller idag för installationer som omfattar energilagring, laddpunkter och solceller. Privatpersoner kan nu enklare vara med och bidra till omställningen genom att investera i teknik som stärker det egna hushållets hållbarhetsprofil. Centerpartiet vill fortsatt bredda det gröna avdraget för att inkludera en större bredd av grön teknik, för att påskynda omställningen och för att stärka hushållens egna möjligheter att minska sitt elpris. Vi vill därför inkludera investeringar i konvertering från direktverkande el eller gas, energieffektiviseringsåtgärder, vattensnåla produkter, smarta hem-applikationer, solvärme samt konvertering av bilar till gas eller etanol.

Stärkt naturvård och insatser för stärkt äganderätt i skogen

För Centerpartiet är det viktigt att det finns kapacitet sköta de stora arealer på land och till havs som redan är skyddade områden. Att förvalta redan skyddade områden och säkerställa att de har livskraftiga ekosystem och en hög artrikedom gör ofta större nytta än att ägna stora resurser åt att skydda nya arealer. Det är till exempel viktigt för friluftslivet och besöksnäringen och för att förhindra spridningen av granbarkborren

samt invasiva arter. Därför stärker vi anslagen till att vårda och restaurera landets befintliga skyddade områden.

Klimatanpassning

Hela samhället påverkas av det förändrade klimatet. Under lång tid har det blivit tydligt för alla och envar att vårt moderna samhälle är sårbart för konsekvenserna av ett allt varmare klimat med enorma skogsbränder, skyfall, smältande isar och värmeböljor som följd. Så också sommaren 2023. Det innebär att vi behöver vidta åtgärder för att anpassa alla delar av vårt samhälle, från samhällsplanering och fysisk planering, vatten och avlopp, energiförsörjning, skogsbruk och jordbruk, industrier och besöksnäring med mera. Ur ett beredskapsperspektiv handlar det inte bara om infrastrukturen utan också om att uthålligheten stärks och att tillgången på reservvattentäkter, nödvatten, reservkraft och andra kritiska resurser såsom kemikalier för rening finns så att dricksvattenproduktionen kan fortsätta även under störda förhållanden. Och det förebyggande arbetet räcker inte. Kommunerna behöver öva sin krisplanering både internt och i aktuella fall med dricksvattenproducenten och dricksvattendistributören, räddningstjänsten. Utöver det mest fundamentala behovet av dricksvatten är en god vattentillgång också en nödvändig förutsättning för stora delar av livsmedelsproduktionen, industrin och grundläggande välfärdstjänster.

Centerpartiets överväganden

*Tabell 27. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur
Miljoner kronor*

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur				
1:1	Naturvårdsverket	-3	-3	-2
1:3	Åtgärder för värdefull natur	175	175	175
1:6	Kemikalieinspektionen	-1	-1	-1
1:8	Klimatbonus	2 500	5 000	5 000
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-2	-2	-1
1:10	Klimatanpassning	50	50	50
1:14	Skydd av värdefull natur	50	50	50
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	79	78	79
1:16	Klimatinvesteringar	-400	-400	-400
1:18	Industriklivet	500	500	500
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	-1	-1	-0
99:1	Skrotbåtspremie	10	10	10
99:2	Biopremie	37	117	170
Summa		2 995	5 573	5 629

Centerpartiet föreslår ytterligare medel till 1:3 Åtgärder för värdefull natur. Dels i form av 150 miljoner till skötsel av redan skyddade områden 2024, som beräknas öka med 150 miljoner kronor 2025 och 2026. Dels i form av 25 miljoner för hantering av invasiva arter 2024, som beräknas öka med 25 miljoner kronor 2025 och 2026.

Centerpartiet föreslår ett instiftande av en klimatbilbonus för nya och begagnade bilar; den föreslås kosta 3 800 miljoner kronor 2024 samt 5 000 miljoner kronor 2025 och 5 000 miljoner kronor 2026. För att finansiera den avslås regeringens satsning om 1 300 miljoner kronor på klimatbonus.

Under anslag 1:10 föreslås 50 miljoner kronor 2024, 2025 och 2026 för att kompensera för regeringens tillbakadragande av medel till MSB.

Under anslag 1:15 föreslås 15 miljoner kronor till ålgräsängar, som beräknas öka med 15 miljoner kronor per år från och med 2025. Vidare föreslås 65 miljoner kronor i anslag till LEVA som beräknas öka med 65 miljoner kronor per år från och med 2025.

Centerpartiet föreslår en förstärkning av 1:18 Industriklivet med 500 miljoner kronor 2024, 500 miljoner kronor 2025 och 500 miljoner kronor 2026. För att finansiera det omprioriteras 400 miljoner kronor årligen under 2024–2026 från 1:16 Klimatinvesteringar.

Vidare föreslår Centerpartiet två nya anslag. En skrotbåtspremie som föreslås kosta 10 miljoner kronor 2024 och som beräknas kosta 10 miljoner kronor 2025 och 2026.

Vidare föreslår Centerpartiet att en biopremie införs, i linje med vad som föreslås i SOU 2021:67. Nivån på premien bör anpassas till nu rådande skattenivåer. Av denna anledning föreslås att ett nytt anslag skapas inom utgiftsområdet, 99:2 Biopremie. Anslaget får användas för att betala den aktuella biopremien. Vidare föreslås att anslaget tillförs 37 miljoner kronor år 2024. Av samma anledning beräknas anslaget komma att omfatta 117 miljoner kronor år 2025 och 170 miljoner kronor år 2026.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 21 Energi

Klimatkrisen är akut. Runt om i världen drabbas människor och natur av extremtorka, översvämningar och vattenbrist till följd av klimatförändringarna. IPCC:s senaste klimatrapport är tydlig: Klimatet kan inte vänta. Utsläppen måste vända ned senast år 2025 och sedan fortsätta kraftigt nedåt om det ska vara möjligt att klara 1,5-gradersmålet. Om vi inte agerar kraftfullt, konstruktivt och globalt nu riskerar vi avsevärda permanenta förändringar.

Arbetet med att pressa ner utsläppen är förenat med en rad utmaningar. Rysslands invasion av Ukraina, som har orsakat tusentals människors död och tvingat miljontals på flykt, finansieras indirekt av EU:s import av ryska fossila bränslen. Vi måste därför göra Sverige och EU oberoende av fossil energi, i synnerhet den ryska energin – både för säkerheten och för klimatet.

Klimatomställningen kräver en snabb elektrifiering, med gröna och hållbara energilösningar. Sveriges energiproduktion måste byggas ut i en helt annan takt än vad som tidigare förutsetts. Det handlar bland annat om tillståndsprocesser och ekonomiska styrmedel och om att skapa förutsättningar för en cirkulär ekonomi, där material och produkter återvinns. För att klara klimatomställningen krävs alla fossilfria kraftslag, samtidigt som det är logiskt att fokusera utbyggnaden på de kraftslag som är billigast och kan byggas snabbast. Dessutom måste myndigheterna planera för en kraftigt ökad produktion och användning av el. En fördubblad elproduktion med halverade ledtider är rimliga målsättningar för riksdag och regering att slå fast.

Utöver dessa produktionsökningar vill Centerpartiet också satsa på åtgärder som ökar effektiviteten i den befintliga kraftproduktionen, från såväl bio-, vind- och vattenkraft som kärnkraft. Vi vill se riktade satsningar på de tekniker som stärker energisystemet, som exempelvis batterier, vätgas, överföringskapacitet och digitalisering. Det är tekniker som bidrar till ökad effektivitet och som möjliggör en mer flexibel användning, smarta elnät, energilagring och balansering.

Om vi ska klara klimatkrisen och öka elproduktionen måste fokus ligga på lösningar. Centerpartiet vill därför påbörja samtal som ska bereda vägen för en ny energiuppgörelse över partigränserna – som minskar utsläppen och stärker hela elsystemet. En ny energiöverenskommelse skapar nödvändiga förutsättningar för svensk industri och svenska företag, samtidigt som vi kan uppfylla våra uppsatta klimatmål i Sverige.

Med ett handlingskraftigt klimatledarskap kan vi möta hushållens och industrins behov och säkerställa att Sverige förblir en nettoexportör av el. För att klimatomställningen ska kunna fortsätta i Europa och för att beroendet av Ryssland ska kunna minska måste Sverige fortsätta att bidra med grön el till kontinenten.

Sveriges viktigaste roll för att undvika en global klimatkras är att lysa som ett föredöme och visa för världens stora länder att det går att få klimatomställningen gjord, med nya jobb och med tillväxt, så att omvärlden inspireras till att agera nu.

Centerpartiets överväganden

Tabell 28. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 21 Energi				
1:1	Statens energimyndighet	23	22	23
1:2	Insatser för energieffektivisering	-400	-400	±0
1:4	Energimarknadsinspektionen	-1	-1	-1
1:5	Energiplanering	-55	17	±0
1:7	Elsäkerhetsverket	-0	-0	-0
99:1	Vindkraftsplaner	90	±0	±0
Summa		-344	-362	22

Anslag 1:2 föreslås minska med 400 miljoner kronor år 2024 samt 2025 till följd av att regeringens förslag i budgetpropositionen 2023 om att införa ett nytt stöd för energieffektivisering avslås. Centerpartiet anser i stället att det så kallade gröna avdraget bör breddas till att också omfatta energieffektiviserande åtgärder, särskilt installation av olika typer av värmepumpar i fastigheter som värms upp med direktverkande el. Även åtgärder som installation av smarta hem-applikationer eller vattenbesparande åtgärder kan öka flexibiliteten och energieffektiviteten i elsystemet och bör därför, tillsammans med ett antal andra åtgärder beskrivna i UO 20, omfattas av det gröna avdraget.

Anslag 1:5 Energiplanering föreslås anslås 210 miljoner kronor 2024 för en kris-kommission för snabbare tillståndsprocesser för el och energi, och anslaget beräknas till 327 miljoner kronor 2025 och 310 miljoner kronor. För att finansiera det omprioriteras medel från regeringens satsningar kring tillståndsprocesser och planering för ökad elanvändning.

Centerpartiet anser att det bör införas ett statligt stöd för att delfinansiera arbetet med att uppdatera de kommunala vindkraftsplanerna. Av denna anledning föreslår vi att ett nytt anslag, 99:1, skapas för stöd till uppdaterade vindkraftsplaner. Anslaget bör få användas för att delfinansiera kommuners arbete med att uppdatera sina vindkraftsplaner. Vi föreslår att anslaget tilldelas 90 miljoner kronor år 2024.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

En väl fungerande transport- och it-infrastruktur är en förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet. Att näringslivets godstransporter fungerar är på samma sätt viktigt för att möjliggöra företagsamhet och arbete i hela landet. Teknikutveckling, effektivisering, digitalisering, regelförenklingar och en omställning till elektrifierade transporter samt en ökad andel förnybara drivmedel bidrar till goda kommunikationer i hela landet utan att miljö- och klimatpåverkan ökar.

Centerpartiet är pådrivande för att Sverige till 2030 ska nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta och 70-procentiga utsläppsminskningar från inrikes transporter. I det arbetet har statens investeringar i infrastruktur en viktig roll att spela. Centerpartiet prioriterar att öka underhållet och utbyggnaden av järnvägen. Vi vill satsa på alternativa finansieringslösningar och göra satsningar på elektrifiering, förnybar energi och mer kollektivtrafik samt ytterligare investeringar i it- och bredbandsutbyggnad samt förbättrad mobiltäckning. Det är de fem transportslagen tillsammans som skapar förutsättningar för transporteffektivitet och en smart omställning till klimatnytta.

Eftersom Centerpartiet värnar hela landets utveckling är det också av största vikt att de resurser som satsas på infrastruktur fördelas över hela landet.

Ökad mobilitet med minskad klimatpåverkan

Sveriges mål är att utsläppen från transportsektorn till år 2030 ska minska med 70 procent. Det är ett ambitiöst mål som innebär en enorm möjlighet att ta ledningen i den globala omställningen när smarta lösningar skapas av innovatörer med teknikskiften till det förnybara och ökad energi- och resurseffektivitet. Centerpartiet vill skärpa såväl den nationella politiken som EU-lagstiftningen på området.

Cykeln genererar inga utsläpp och tar mindre plats än bilen, samtidigt som cykling är bra för folkhälsan. Därför vill Centerpartiet öka framkomligheten med cykel genom att bygga fler lokala och regionala cykelbanor och så kallade cykelmotorvägar samt minska barriäreffekter från korsande spår och vägar. Det ska vara enkelt och tryggt att cykla såväl i en stad som på landsbygden. Centerpartiet vill uppvärdera cykeltrafikens roll i transportplaneringen och vill därför införa cykel som ett nationellt transportslag.

Ett jämställt transportsystem

Centerpartiet anser att Sveriges transportsystem ska vara likvärdigt i förhållande till kvinnors respektive mäns olika behov. Transporter är en del av människors vardag och jämställda transporter handlar om att ge kvinnor och män lika förutsättningar till exempelvis arbetspendling, utbildningspendling och förskolehämtning. Centerpartiet vill även se en bättre jämlikhet inom transportpolitiken avseende funktionsvariationer.

Flyget är viktigt för tillgängligheten i vårt land

Sveriges stora avstånd – och nordliga geografiska läge – gör att vi är helt beroende av ett fungerande flyg och möjligheten för människor, näringsliv och myndigheter att lätt kunna ta sig till andra destinationer inom landet och vidare ut i världen.

För Centerpartiet är det viktigt att också flyget blir en del av klimatomställningen. Det kräver insatser inom forskning och utveckling för att öka andelen förnybart bränsle. Centerpartiet vill också underlätta introduktionen av elflyg i Sverige. Miljö- och klimat-

påverkan från flyget måste minska för att bidra till Sveriges nationella klimatmål och internationella åtaganden utan att riskera tillgänglighetsmålet. En snabb teknikutveckling sker just nu inom luftfarten, bland annat med fokus på el- och hybridflyg. Denna utveckling måste värnas och stödjas.

Effektivare regelsystem för vägföreningar

En väl fungerande infrastruktur är en grundläggande förutsättning för en levande landsbygd. De samfällt enskilda vägarna är en viktig del i detta, och inte minst den förvaltning som sker genom samfällighetsföreningar och vägföreningar. Sett till den sammanlagda vägsträckan är vägsamfälligheter efter det rena skogsvägnätet den vanligaste formen för vägförvaltning i Sverige. Riksförbundet Enskilda Vägar (REV) har därför föreslagit regeringen att utreda förenklade och rättssäkra regler för ändring av inaktuella andelstal efter förebild från Finland. Centerpartiet driver också på för ökade underhållsresurser till denna typ av vägar.

Utveckla svensk sjöfart

Sverige har en lång kust, stor hamncapacitet med mer än ett 50-tal hamnar och utmärkta inre vattenvägar. Det gör att vi har goda möjligheter att utveckla sjöfarten ännu mer. Skandinavien och Sverige kan till viss del betraktas som en ö. Det innebär att sjöfartsnäringsen är av central betydelse för vårt välbefinnande och vår handel. Den är en relativt miljövänlig transportform, med en stor potential att ytterligare minska sin miljöpåverkan. Svensk sjöfartstradition är förknippad med hög sjösäkerhet. Genom en stark svenskflaggad handelsflotta kan Sverige påverka utformningen av de internationella reglerna för sjöfarten.

Det nya järnvägsnätet

Möjligheten att välja tåget är viktig för att klara klimatmålet. Järnvägen behöver därför bli ett alternativ i fler delar av landet. Det handlar dels om persontrafik, dels om godstransporter då järnvägarna är av fundamental betydelse för basindustrin.

Samtidigt som fler delar av Sverige behöver ges tillgång till järnväg behöver kapaciteten byggas ut, inte minst på de sträckor som just nu lider av överbelastning. Fler spår behöver kopplas samman för bättre flöden. Fler sträckor behöver förses med dubbelspår. Nya järnvägslinjer behöver byggas samtidigt som befintliga spår elektrifieras eller övergår till att drivas med andra klimatsmarta lösningar, såsom vätgas. För att skapa tillräcklig kapacitet måste också arbetet med nya stambanor återupptas och intensifieras. Behovet av att frakta gods och människor med sjöfart behöver också belysas för att säkerställa tillräcklig kapacitet i transportsystemet.

Vi kan inte längre lappa och laga i ett omodernt järnvägsnät. Det behövs en verklig upprustning och nya spår som kommer hela Sverige till del. Järnvägssatsningarna är en essentiell del av den plan för framtidens infrastruktur som måste tas fram och genomföras. För de stora investeringarna av nationellt intresse behöver nya vägar för finansiering prövas.

Ett samlat grepp för posten inom ramen för Postfinansieringsutredningen

Sedan hösten 2020 har det skett en rad förändringar i det svenska postväsendet. Ett exempel är att Postnord inledde varannandagsutdelning i Skåne och kommer att rulla ut denna distributionsmodell över hela landet de kommande åren. Centerpartiet vill se en samlad hantering av hur posten och Postnord ska utvecklas framöver. Med anledning av utvecklingen på postmarknaden tillsatte regeringen Postfinansieringsutredningen (Dir. 2020:101). Sedan dess har regeringen också beslutat om tilläggsdirektiv. Centerpartiet anser att utredningen bör få arbeta i lugn och ro, i syfte att undvika att privatpersoner och företagare oroas över om deras brev och paket kommer fram i tid när verksamheten reformeras på flera fronter.

Se över regler och lagar för A-traktorer

Den 15 juli år 2020 förenklades de tekniska kraven vid ombyggnation av en bil till A-traktor. Förändringen genomfördes för att det skulle vara möjligt att också bygga om automatväxlade bilar till A-traktorer. Tyvärr är regelefterlevnaden på sina håll bristfällig. Detta kommer sig sannolikt av att regelverken är krångliga och att hastighetsgränsen på 30 km/h upplevs som obegriplig när en EU-mopedbil får gå i 45 km/h. Att se över, förenkla och anpassa regelverket för fordon för ungdomar och göra regelverken för A-traktorer och EU-mopeder mer enhetliga är angeläget.

Bredband skapar förutsättningar för tillväxt och trygghet

Globaliseringen och digitaliseringen av samhället för människor närmare varandra, och den digitala infrastrukturen är nödvändig för att det ska gå att arbeta och bo i hela landet. För Centerpartiet är it ”det femte transportslaget”, som vid sidan av vägar, järnvägar, sjöfart och flyg möjliggör liv, arbete och boende i hela landet. Tack vare teknikutvecklingen ökar användningsområdena för telefoner och surfplattor. Ökad täckning och allt högre överföringshastighet efterfrågas för att göra det möjligt att använda de internetbaserade tjänsterna överallt. Framförallt i glesbefolkade områden kan trådlös infrastruktur bli ett mer ekonomiskt sätt att nå ut till alla bostäder och verksamhetsställen i avvaktan på att fast fiber byggs ut. En väl utbyggd infrastruktur för mobiltelefoni- och bredbandstjänster är en förutsättning för fortsatta möjligheter för människor att bo kvar, driva företag, delta i undervisning och utöva kultur och sociala kontakter också på landsbygden.

Mobiltäckningen på tåg behöver bli bättre

I dag har bara 65–70 procent av de trafikerade järnvägssträckorna god mobiluppkoppling enligt Post- och telestyrelsen (PTS). Resenärer får därmed svårt att utnyttja restiden till jobb eller nöjen. Resultatet blir att många väljer bort tågen till förmån för flyget eller bilen. Centerpartiet vill se flera åtgärder för ökad mobiltäckning i hela landet, för klimatets, jobbens och hela Sveriges bästa. I dag finns det redan ett mobiltelesystem på plats längs järnvägen, som används för att lokförarna ska kunna kommunicera med trafikledningen. Centerpartiet föreslår att Trafikverket låter mobiloperatörerna använda den digitala infrastrukturen som redan finns på plats. På så sätt skulle mobiltäckningen kunna förstärkas kraftigt.

Centerpartiet vill att det ska bli mer attraktivt att ta tåget. Alla ska kunna vara en del av klimatomställningen genom smarta val i vardagen. Bättre mobiltäckning på tågen är också en fråga om att kunna bo, leva och driva företag i hela landet.

Centerpartiets överväganden

Tabell 29. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 22 Kommunikationer				
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	250	200	200
1:3	Trafikverket	-7	-8	-6
1:7	Trafikavtal	100	120	120
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	-1	-0	-0
1:12	Transportstyrelsen	-16	-18	-11
1:13	Trafikanalys	-0	-0	-0
2:1	Post- och telestyrelsen	-0	-1	-0
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	300	200	200
2:6	Myndigheten för digital förvaltning	-1	-1	-1
Summa		624	491	502

Centerpartiet föreslår ytterligare medel till underhåll av vägar under anslag 1:2. Anslaget föreslås öka med 250 miljoner kronor 2024, och av samma anledning föreslås anslaget öka med 200 miljoner kronor 2025 och 2026.

Under 1:7 Trafikavtal föreslås ytterligare 100 miljoner kronor för färjetrafik till Gotland; 2025 och 2026 föreslås satsningen uppgå till 120 miljoner kronor årligen.

Centerpartiet ser fördelar med regeringens förslag om en övergång till efterskotts-betalningar av bredbandsstödet men ser samtidigt att behovet av fortsatt bredbandsutbyggnad på landsbygden är stort. Därför föreslås ytterligare 300 miljoner kronor till bredband 2024 samt 200 miljoner kronor under 2025 och 2026. Centerpartiet är vidare kritiskt till budgetpropositionens förslag om att dra in digitaliseringsmedel.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

De gröna och blå näringarna är avgörande för att hela Sverige ska leva och växa. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. För att näringarna ska nå sin fulla potential behöver deras konkurrenskraft stärkas. De behöver även rustas för att klara ett oroligare säkerhetspolitiskt läge och tilltagande klimatförändringar.

Ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk

Svenskt jordbruk står för god djuromsorg, säker mat, öppna landskap, miljöhänsyn och arbetstillfällen. Det hör till de mest ansvarsfulla i världen när det gäller antibiotika-användning. Förekomsten av salmonella är ringa, omsorgen om djuren är god och klimatpåverkan låg. För att klara livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad

livsmedelsproduktion behöver konkurrenskraften stärkas inom hela livsmedelssektorn, från primärproduktion till konsument. Företagens kostnader behöver sänkas, krångliga regler undanröjas och handläggningstiderna kortas.

Kompetensförsörjningen är precis som för andra näringar en stor utmaning för svenskt jordbruk. I dag avstår många företag från att rekrytera på grund av att de inte hittar rätt arbetskraft och det råder stor brist på individer med praktisk erfarenhet inom djurhållning. Regeringens försämringar av arbetskraftsinvandringen kommer att förvärra problematiken. Även bristen på veterinärer och djursjukskötare har gjort sig alltmer påmind på senare år utan att regeringen agerat.

Den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina i februari 2022 visar på behovet av att bygga upp en motståndskraftig svensk livsmedelsproduktion medan möjligheterna finns. I dag har Sverige en alltför låg självförsörjningsförmåga i fråga om livsmedel och vi måste sluta att blunda inför det faktum att vi för flera av våra vanligaste baslivsmedel och kritiska insatsvaror är beroende av import från andra sidan jorden. Detta förhållande måste förändras om vi vill känna oss trygga med att klara en kris i framtiden.

Svenskt jordbruk regleras i hög utsträckning av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Sverige bör vara en aktiv och konstruktiv part i de samtal och förhandlingar som förs om jordbrukspolitiken på europeisk nivå. På nationell nivå behöver genomförandet säkerställa att de resurser som står till förfogande används så effektivt som möjligt. Ett ökat fokus bör läggas på jordbrukets miljö- och klimatanpassning, innovationsförmåga och konkurrenskraft. Det behövs även särskilda insatser för att underlätta ägarskiftet och för unga lantbrukare att etablera sig.

Jordbrukets miljö- och klimatanpassning

Den torra inledningen av sommaren 2023, samt de kraftiga regnen i början av augusti, är ännu en påminnelse om att klimatförändringarna är här för att stanna och att det svenska jordbruket måste intensivifiera sina anpassningsåtgärder för att klara en extremare väderlek i framtiden. Med en aktiv politik för klimatanpassning kan vi förhindra stora produktionsbortfall. Det kräver inte minst kraftfulla och långsiktiga åtgärder för en säkrare och jämnare vattentillgång under växtsäsongen.

Det svenska odlingslandskapet är oundgängligt för att trygga vår livsmedelsförsörjning och producera djurfoder. Det är också hemvist för en rik biologisk mångfald och ett stort antal arter, varav många på senare år återfunnits på rödlistan över hotade arter. I hög utsträckning är det människan som över århundraden har format de landskapselement som nu utgör den kritiskt viktiga hemvisten och det innebär att den biologiska mångfalden där är beroende av att vi förvaltar och vårdar landskapet på ett gynnsamt sätt. Det ska vara möjligt att bedriva en lönsam och hållbar livsmedelsproduktion samtidigt som vi bevarar och stärker den artrikedomen som finns i och kring odlingslandskapet.

Viltskador

För att möjliggöra en balanserad tillgång på vilt av hög kvalitet och med friska djur behöver jaktlagstiftningen ses över. Regeringen behöver också leverera på riksdagens mål om antalet vargar samt inrätta den jakt- och viltvårdsmyndighet som utlovats och som Centerpartiet länge efterfrågat. Viltskadorna har ökat kraftigt på senare år och nu krävs handlingskraft för att minska klövviltets och de stora fåglarnas skador inom jordbruket. Även inom skogsbruket orsakar viltet betydande ekonomiska förluster varje

år. En hållbar jakt- och viltvårdspolitik behövs för att stävja utvecklingen, men också för att utveckla viltet som resurs.

Ett hållbart fiske

Fiskeripolitiken styrs till stor del genom den gemensamma havs- och fiskeripolitiken i EU. Många vatten gränsar till många stater och gränsöverskridande samarbete är därför en förutsättning för att kunna ha en bra fiskeförvaltning. Viktiga reformer har på senare år gjorts på EU-nivå men Sverige måste fortsätta att driva på för att de fiskekvoter som bestäms av EU ska vara långsiktigt hållbara och att EU varken i sina egna vatten eller i andra länders vatten bidrar till utfiskning och urholkande av ekosystemen.

Sverige har med sin långa kust och stora tillgång på vatten goda förutsättningar att utveckla det hållbara vattenbruket, insjöfisket och det kustnära och regionala fisket. Fisk är ett livsmedel som många människor mår bra av att äta mer av och från ett sysselsättningsperspektiv har fisket och vattenbruket potential att utvecklas såväl vad gäller odling och produktion som i förädlingsleden.

Det småskaliga kustnära fisket är i dag hotat. Miljöförstöring, minskade fiskbestånd, bristande lönsamhet och krånglig byråkrati är några hämmande faktorer. Även förekomsten av säl och skarv försvårar för det svenska yrkesfisket. Allt detta behöver åtgärdas om vi vill ha ett levande småskaligt kustnära fiske i framtiden.

Ökad skoglig tillväxt för ekonomi och klimat

Skogen är en nyckel för att klara jobb, tillväxt, biologisk mångfald och klimatomställning. Centerpartiet vill att Sverige ska ha en växande skogsnäring och hållbar skoglig tillväxt med en god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen. Nästan hälften av den svenska skogen ägs av enskilda privata ägare. För många är skogen som inkomst och säkerhet avgörande för möjligheten att bo och verka i glesbygd. För att hela Sverige ska leva, för svensk ekonomi och möjligheten till export av produkter med ursprung i skogen, liksom för den biologiska mångfalden är skogsbrukarnas insatser oerhört viktiga. Skogsnäringen står för cirka 10 procent av Sveriges totala varuexport. Värdet av skogens nyttor som resurs för att ersätta fossila råvaror och stärka den resurseffektiva cirkulära ekonomin, som långsiktig kolsänka samt för ekosystemtjänster kommer att öka eftersom de på olika sätt utgör förutsättningar för att vi ska klara våra klimatmål, inte minst genom substitutionseffekter när fossila råvaror ska ersättas med förnybara.

Naturvård med respekt för äganderätten och de som berörs

Äganderätten, med sitt egendomsskydd, är inskriven i Sveriges grundlag och i FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter, men dess genomslag i myndigheternas hantering och prövning av enskilda ärenden behöver stärkas. Inte minst är det för svensk del viktigt att säkerställa att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning som de har rätt till. Viktiga steg för att stärka äganderätten togs i de två skogspropositioner som beslutades inom ramen för januariavtalet. Fortfarande återstår att förverkliga flera av de regeringsuppdrag och utredningar som beslutades därefter. Regeringsunderlagets budgetneddragningar på skogsområdet har varit ett hinder i det arbetet. Bland annat har den nya inriktningen med frivilligt formellt skydd som sker på markägarens initiativ försvårats.

Därtill har regeringen varit oförmögen att ändra artskyddsreglerna i en riktning som värnar det svenska familjeskogsbruket.

Centerpartiets överväganden

Tabell 30. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel				
1:1	Skogsstyrelsen	-2	-3	-2
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	-1	-1	-1
1:6	Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	20	20	20
1:8	Statens jordbruksverk	-3	-4	-3
1:12	Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	50	50	50
1:14	Livsmedelsverket	-2	-2	-1
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	110	60	150
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	15	15	15
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	-11	-13	-8
1:27	Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	=0	50	50
Summa		175	172	270

Den akuta situationen med svinpest riskerar att innebära omfattande kostnader och hantering. Det är ännu för tidigt att med någon säkerhet säga hur situationen kommer att utveckla sig, men Centerpartiet anser att det är viktigt att i budgeten ta höjd för att särskilda insatser kan behövas. Centerpartiet föreslår därför att 20 miljoner kronor tillskjuts 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar 2024 samt 20 miljoner 2025 och 2026.

Jord- och lantbruket har ett behov av att anpassas till ett föränderligt klimat, där extremare väder kan medföra produktivitetsnedsättningar. Därför föreslås till det ändamålet 50 miljoner kronor till anslag 1:12 år 2024 samt 50 miljoner kronor 2025 och 2026. Jordbruket behöver inte bara anpassas efter klimatförändringar, det behöver också anpassas till ett Sverige med nettonollklimatutsläpp. Därför föreslås 200 miljoner kronor till grön omställning i jordbruk under anslag 1:17 för 2024 samt 150 miljoner kronor för 2025 och 2026. Vidare föreslås 15 miljoner årligen 2024–2026 under 1:19 för ersättning för fånggrödor. Under 1:27 föreslås 50 miljoner 2025 och 2026 till stärkt förmåga i det civila försvaret vad gäller livsmedel och dricksvatten.

Centerpartiet föreslår att regeringens stöd för avveckling av minkuppfödning avvisas. Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Centerpartiet har under en lång tid velat se en rad reformer för tillväxt i hela landet. Det krävs investeringar i utbildningsväsendet, en översyn av inkomstbeskattningen och bättre fungerande vägar, järnvägar och flygplatser. För de stora industrietableringarna, vilka är en förutsättning för en nationell och global omställning, är det också nödvändigt med förbättringar i miljöbalken och en förenklad och effektivare tillståndsprövning för

miljöpåverkande verksamheter. Från statligt håll bör det säkerställas att det blir mer attraktivt för utrikesbaserad spetskompetens, oavsett yrke, att söka sig till Sverige. I denna internationella kontext spelar inte minst inkomstbeskattning en stor roll och risken är betydande att Sveriges relativt höga skatter på arbete, inklusive de höga marginalskatterna, gör Sverige mindre konkurrenskraftigt. Sveriges bostadsmarknad, där det är svårt och dyrt att bygga nytt samtidigt som hyressystemet inte fungerar, utgör ett problem för Sveriges konkurrenskraft.

Till detta kommer det faktum att vi befinner oss i ett svårt ekonomiskt läge. Inflationen har stigit kraftigt, liksom räntorna. Dessutom påverkas Sverige liksom vår omvärld av det pågående ryska anfällskriget i Ukraina.

Ta vara på digitaliseringens möjligheter för ett starkare näringsliv

Sverige och svenskt näringsliv har en stark position i den nya digitaliserade ekonomin som måste förvaltas och utvecklas. Det ligger ett ansvar på politiken att inte bidra till att byråkrati och regler bromsar digitaliseringens möjligheter till nya tjänster och nya affärsmodeller eller arbetstillfällen, utan tvärtom ska myndigheter ges i uppdrag att stödja digitaliseringen inom sina olika områden. Existerande regelverk behöver kontinuerligt anpassas till den nya digitala verkligheten, tekniken med regulatoriska sandlådor för ny teknik som observeras av myndigheter innan lagstiftningen genomförs bör användas överallt där det är möjligt samtidigt som företagen som leder den tekniska utvecklingen inom framtidsområden som AI och avancerad robotteknik behöver ges långsiktiga spelregler för att förbli konkurrenskraftiga på en global marknad.

Bygg Sverige starkt och hållbart

Sveriges välförhållanden har i mångt och mycket sin grund i växande basindustrier. Tillväxten i basindustrin bidrog till att den genomsnittliga svenska invånarens välförhållanden nivå tiofaldigades under de hundra år som följde efter 1870. Sedan dess har industrier som förädlar naturtillgångar varit en central del av landets näringsliv. Basindustrier (gruv- och mineralnäring, träindustri, pappersindustri, metallindustri, framställning av fabricerade metallprodukter samt framställning av glas, keramik och andra icke-metalliska mineralprodukter) skapar exportintäkter och arbetstillfällen, inte minst i de mindre tätbefolkade delarna av landet där behovet av arbetstillfällen under lång tid varit stort.

Skogen och gruvorna

När det gäller svensk basindustri kan särskilt nämnas gruv- och skogsnäringen. Av svensk industris totala sysselsättning, export, omsättning och förädlingsvärde svarar skogsindustrin för cirka 10 procent. 70 000 människor är direkt anställda i skogsnäringen. När man räknar in alla underleverantörer är 120 000 människor sysselsatta i branschen. År 2020 investerade skogsindustrin för 13,3 miljarder kronor och stod därmed för 20 procent av svensk industris totala investeringar. Det totala exportvärdet för branschen låg 2021 på 167 miljarder kronor. Gruvnäringen är en bärande del av svensk export och står för cirka 20 000 jobb i Sverige. 2019 investerade gruvnäringen 6,3 miljarder kronor i Sverige, och under de kommande 20 åren väntas ytterligare hundratals miljarder kronor nyinvesteras.

Sverige måste trygga försörjningen av innovationskritiska metaller

För att lyckas med klimatomställningen är det av stor vikt att trygga försörjningen av de innovationskritiska metaller och mineraler som behövs i modern miljöteknik. I dag är Sverige och EU i hög grad beroende av import från ett fåtal länder, vilket gör tillgången sårbar och säkerhetspolitiskt riskabel. Samtidigt har Sverige avsevärda fyndigheter av dessa metaller och goda förutsättningar att bedriva en hållbar utvinning av dessa, vilket också skapar betydande exportmöjligheter. Storskalig återvinning är viktigt men kommer inte att kunna tillgodose framtidens behov. För att utvinning ska bli möjlig behövs en ökad acceptans hos markägare och hos lokalbefolkningen. Centerpartiet vill att Sverige blir ett land som bidrar till den gröna omställningen genom att öka brytningen av innovationskritiska metaller där så kan ske på ett miljömässigt ansvarsfullt sätt.

Hantering av miljö tillstånd måste förtydligas för att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och effektiviteten

Trots att samsynen kring svenska miljökrav är stor, tar handläggningstiderna av miljöprövningsärenden allt längre tid. Företag och organisationer i berörda branscher slår larm om omöjliga investeringsbeslut på grund av handläggningstiderna och bristen på effektivitet hos myndigheterna. Oklarheten kring myndigheternas hantering av ärenden är också ett stort problem som kostar det svenska näringslivet pengar. Det är en helt orimlig situation för de företag som väntar på att få investera hundratals miljoner kronor. För att bryta den negativa trenden med skenande handläggningstider krävs såväl åtgärder här och nu, för att förtydliga och effektivisera relevanta processer, som en mer långsiktig översyn av potentiella åtgärder för att förkorta handläggningstiderna. Det kan till exempel omfatta införandet av en handläggningsgaranti. Men det kräver också ”en väg in” som hanterar både nationella, regionala och kommunala tillstånd.

Miljöbalken behöver också ses över för att det ska gå att säkerställa att den är samtidsanpassad och återspeglar dagens tekniska möjligheter med utrymme för mer cirkulära materialflöden och samhällsstrukturer. Ett belysande exempel är avfallshierarkin, som till stor del har spelat ut sin roll och till vilken långsiktiga alternativ bör utredas.

Sverige är ett exportland

Sverige är en exportnation, men fortfarande är det stora företag som står för den största andelen av exporten. Av små och medelstora företag är det bara runt 10–15 procent som bedriver exportverksamhet. Många av företagen i denna kategori är underleverantörer. Enligt en undersökning från Kommerskollegium ser 74 procent av industriföretagen Sverige som sin huvudsakliga hemmamarknad, medan bara 12 procent anser att EU är hemmamarknaden. Med cirka nio miljoner potentiella konsumenter är Sverige en begränsad testmarknad för små och medelstora företag att utveckla egna innovativa produkter. För att stimulera till fler innovationer bör steget till export underlättas.

Besöksnäringen är viktig för Sverige

Besöksnäringen omsätter 100-tals miljarder kronor. Den skapar tillväxt och arbetstillfällen både på landsbygden och i städer. Den erbjuder också många unga och nyanlända ett första jobb. Trots att besöksnäringen växer finns det ett antal flaskhalsar som gör att näringen inte når sin fulla potential. En flaskhals är regelkrånglet. Regelförenkling och

ökad besöksnäring hör ihop. Att driva företag inom besöksnäringen medför återkommande kontakter med många olika myndigheter och ett omfattande uppgiftslämnande. Att behöva lämna samma uppgifter flera gånger är betungande för företagen. Lagar, regler och myndigheternas verksamheter måste utformas och tillämpas på ett sätt som minimerar företagens administrativa börda. Det krävs en uppdaterad nationell strategi för besöksnäringen.

Regelförenklingsarbetet måste stärkas

Att minska regelbördan för det svenska näringslivet är prioriterat för Centerpartiet. Servicekulturen hos svenska myndigheter är på många ställen god, men den måste utvecklas och förbättras. Inställning, bemötande och kundfokus är lika viktigt som regelverk, processer och handläggningsrutiner. Regelförenkling handlar mycket om ledarskap, styrning och tillämpning. Det handlar om att tillämpa lagar och föreskrifter på ett sätt som minskar väntetider, att se möjligheter istället för problem i varje ärende och där så är möjligt hantera olika delar i en ansökan parallellt mellan myndigheter. Det gäller såväl stora industriinvesteringar som säsonsberoende tillstånd.

Regelrådet bör ha möjlighet att komma in tidigare i lagstiftningsprocessen och ges ett utökat uppdrag att följa upp både de avgifter som företagen åläggs för olika typer av tillstånd och handläggningstider hos myndigheter.

Små och stora företag

Det ska vara lätt att starta företag, och startkapitalet för ett aktiebolag behöver i dag bara vara 25 000 kronor. Men det finns lagstiftning som på ett bättre sätt skulle kunna anpassas efter de mindre företagens behov. De småskaliga livsmedelsproducenterna har till exempel drabbats av en omfattande ny regelbörda under de senaste åren. För alla företag kan det handla om frekvensen på uppföljning av tillstånd eller utökade möjligheter till schabloner, men också kostnader för olika typer av tillstånd. Därför vill Centerpartiet tillsätta en utredning som beskriver hur detta kan göras möjligt.

Centerpartiets överväganden

Tabell 31. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 24 Näringsliv				
1:1	Verket för innovationssystem	-1	-1	-1
1:4	Tillväxtverket	12	12	13
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	-0	-0	-0
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-2	-2	-1
1:13	Konkurrensverket	-1	-1	-1
1:21	Patent- och registreringsverket	-2	-2	-1
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	-0	-0	-0
2:2	Kommerskollegium	-0	-0	-0
Summa		6	5	8

Inom området föreslår Centerpartiet inga större avvikelser från regeringen, förutom en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Inom området föreslår Centerpartiet inga större avvikelser från regeringen, förutom en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Kommuner och regioner ansvarar för några av den offentliga sektorns viktigaste åtaganden. Skolan, sjukvården, omsorgen och kollektivtrafiken formas och utvecklas i kommuner och regioner.

Att den kommunala sektorn ges goda och långsiktiga förutsättningar att finansiera sin verksamhet, och att anpassa den efter lokalt skiftande behov, är därför av största vikt. Centerpartiet vill att makt ska finnas så nära människor som möjligt. Här utgör kommuner och regioner naturliga arenor för att lokalt organisera verksamheter som betyder mycket för människor.

Centerpartiets överväganden

Tabell 32. Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

		Avvikelse från regeringen		
		2024	2025	2026
Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner				
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	199	-16	-233
Summa		199	-16	-233

Centerpartiet föreslår att de generella statsbidragen till kommuner ska ökas, genom 1:1 Kommunalekonomisk utjämning, med 1 000 miljoner kronor 2024. Ökningen beräknas fortsätta att uppgå till 1 000 miljoner 2025 och 2026.

Som en följd av att Centerpartiet anser att storstadsområdena ej ska omfattas av reseavdraget minskas anslag 1:1 med 800 miljoner kronor för dessa delar av landet 2024, 2025 och 2026.

Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

En ansvarsfull och välfungerande statsskuldsförvaltning är helt nödvändig för att den ekonomiska politiken ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt. Det övergripande målet för statsskuldsförvaltningen är att minimera kostnaden samtidigt som graden av risk noga beaktas. För detta krävs ett antal förutsättningar. För det första måste ett kontinuerligt arbete med investerarvård bedrivas. För det andra måste statsskuldens storlek och sammansättning gynna likviditeten i de aktuella marknadssegmenten. Och för det tredje måste förvaltningen ske på ett sätt som garanterar ansvarsfull riskhantering.

Förutsättningarna för en effektiv statsskuldsförvaltning avgörs av såväl den ekonomiska politiken som Riksgäldens arbete. Det är den ekonomiska politiken som i huvudsak avgör skuldstockens storlek, vilket i sin tur påverkar möjligheten att emittera statspapper i en omfattning som möjliggör hög likviditet. Samtidigt är det den ekonomiska politiken som påverkar de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet och marknadsaktörernas förtroende för denna hållbarhet. Därtill är det regeringen som ger Riksgälden riktlinjer för förvaltningen.

Riksgälden ansvarar å sin sida för marknads- och skuldvårdande insatser, bland annat i form av marknadsvårdande repor samt byten. Därtill ansvarar Riksgälden för att förvaltningen sker på ett transparent och förutsägbart sätt, vilket gynnar investeringar i svenska statspapper.

Centerpartiets överväganden

Tabell 33. Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 26

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2024	2025	2026
Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.			
Summa	±0	±0	±0

Centerpartiet har inga förslag till förändringar i förhållande till vad som föreslås i budgetpropositionen för 2024.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

EU har präglats av en rad kriser det senaste decenniet: migrationskris, ekonomisk kris, brexit, covid-19 och en överhängande klimatkris. Och nu för första gången på decennier: ett krig i Europa. När vi hanterar gemensamma kriser tillsammans skapas också ett tydligt mervärde för alla medlemsländer. Vi ser också vilka stora följeffekter som uppstår när samarbetet inte fungerar, som under pandemihanteringen, där stängda gränser och blockerade handelskedjor fick stora ekonomiska effekter. När fokus riktas mot ömsesidiga lösningar på gemensamma problem är EU som starkast.

Den senaste krisen, kriget i Ukraina, skär rakt in i hjärtat på EU:s fundament: EU som fredsprojekt. Efter två världskrig som lämnade Europas länder i ruiner, med sargade ekonomier och dålig tillgång till mat, blev EU ett av världens mest framgångsrika fredsprojekt.

I en värld av ökad geopolitisk spänning och konkurrens om vilka samhällsmodeller som ska bygga morgondagen, ser vi det som särskilt viktigt att EU fokuserar på de två områden där vi har störst legitimitet och mervärde: att vara pådrivande för en hållbar utveckling och att värna och främja den liberala demokratin.

EU bör i första hand vara ett samarbete ämnat att bidra till ömsesidiga vinster, snarare än omfördelning. Vad gäller Sveriges avgift till EU har Centerpartiet inget att erinra mot det förslag som regeringen fört fram i budgetpropositionen.

Centerpartiets överväganden

Tabell 34. Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 27

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2024	2025	2026
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen			
Summa	±0	±0	±0

Centerpartiet har inga förslag till förändringar i förhållande till vad som föreslås i budgetpropositionen för 2024.

Centerpartiet har inga förslag till förändringar i förhållande till vad som föreslås i budgetpropositionen för 2024.

Offentliga finanser

I detta kapitel redovisas den samlade effekten på den offentliga sektorns finanser av de reformer som Centerpartiet föreslår i denna motion. Effekterna redovisas även per sektor. Därtill redovisas Centerpartiets förslag till utgiftstak för staten.

Utgiftstak

I tabellen nedan presenteras Centerpartiets förslag till utgiftstak. De föreslagna utgiftstaken följer de rekommendationer kring budgeteringsmarginal som beskrivs i skrivelsen 2017/18:207 om det finanspolitiska ramverket.

Tabell 35. Förslag till utgiftstak för staten

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2024	2025	2026
Takbegränsade utgifter	2 328	10 122	16 174
Budgeteringsmarginal	-2 328	-10 122	-16 174
Utgiftstak för staten	±0	±0	±0

Kommunsektorn

I nedanstående tabell presenteras effekterna av förslagen i denna budgetmotion på kommunsektorns finanser. Förslagen i denna motion har, som regel, behandlats på följande sätt. Förslag som påverkar kommunsektorns skatteintäkter eller egna skattebetalningar har reglerats via UO 25 anslag 1:1. De förändringar av statsbidrag från andra utgiftsområden än UO 25 som föreslås har antagits motverkas av förändrade utgifter inom kommunsektorn, då sektorn har ett balansmål.

Tabell 36. Kommunsektorns finanser

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2024	2025	2026
Kommunernas inkomster	4 503	5 972	6 402
Kommunal inkomstskatt	-500	-600	-400
Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0	±0	±0
Statsbidrag under utgiftsområde 25	199	-16	-233
därav ekonomiska regleringar	±0	±0	±0
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	4 804	6 588	7 035
Utgifter	4 503	5 972	6 402
Finansiellt sparande i kommunsektorn	±0	±0	±0

Staten

I nedanstående tabell redovisas effekterna av förslagen i denna budgetmotion på statens budgetsaldo och statsskulden.

Tabell 37. Statens budgetsaldo och statsskulden*Miljoner kronor - avvikelse från regeringen*

	2024	2025	2026
Inkomster i statens budget	4 153	6 543	7 023
därav inkomster av försåld egendom	±0	±0	±0
Utgifter i statens budget	2 328	10 122	16 174
därav statsskuldsräntor	±0	±0	±0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0	±0
Kassamässig korrigering	±0	±0	±0
Statens budgetsaldo	1 825	-3 579	-9 151
Statsskuld vid årets slut	-1 825	1 754	10 905

I tabellen nedan redovisas effekterna av förslagen i denna budgetmotion på statens inkomster.

Tabell 38. Inkomster i statens budget*Miljoner kronor - avvikelse från regeringen*

	2024	2025	2026
Direkta skatter på arbete	-4 385	-5 315	-5 015
Indirekta skatter på arbete	-4 900	-4 900	-4 800
Skatt på kapital	-51	-51	-51
Skatt på konsumtion och insatsvaror	12 989	16 209	16 489
Offentliga sektorns skatteintäkter	3 653	5 943	6 623
avgår skatter till andra sektorer	500	600	400
Statens skatteintäkter	4 153	6 543	7 023
Periodiseringar	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster	4 153	6 543	7 023
Övriga inkomster	±0	±0	±0
Inkomster i statens budget	4 153	6 543	7 023

Den offentliga sektorns finanser

I tabellen nedan redovisas effekterna av förslagen i denna budgetmotion på den offentliga sektorns finanser.

Tabell 39. Den offentliga sektorns finanser

Miljoner kronor - avvikelse från regeringen

	2024	2025	2026
Offentlig sektors inkomster	3 653	5 943	6 623
Offentlig sektors utgifter	3 228	10 922	17 174
Finansiellt sparande i offentlig sektor	425	-4 979	-10 551
Staten	1 825	-3 579	-9 151
Ålderspensionssystemet	-1 400	-1 400	-1 400
Kommunsektorn	±0	±0	±0
Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)	-0,68 %	-0,51 %	0,42 %

Muharrem Demirok (C)

Martin Ådahl (C)

Christofer Bergenblock (C)

Daniel Bäckström (C)

Catarina Deremar (C)

Martina Johansson (C)

Anders Karlsson (C)

Stina Larsson (C)

Ulrika Liljeberg (C)

Kerstin Lundgren (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Anders Ådahl (C)

Alireza Akhondi (C)

Malin Björk (C)

Jonny Cato (C)

Ulrika Heie (C)

Anders W Jonsson (C)

Mikael Larsson (C)

Anna Lasses (C)

Helena Lindahl (C)

Rickard Nordin (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Helena Vilhelmsson (C)